

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HISTORIE

OSOBNOSTI V HISTORII ROKYCAN
VYBRANÉ KAPITOLY Z REGIONÁLNÍCH DĚJIN S EDUKAČNÍM VYUŽITÍM

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Vladimír Holek

Učitelství pro SŠ, Dějepis – Český jazyk

Vedoucí práce: PaedDr. Helena Východská

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 29. dubna 2022

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucí diplomové práce PaedDr. Heleně Východské za odborné vedení této práce, cenné rady, užitečné připomínky a všechen věnovaný čas. Dále mé poděkování náleží Státnímu okresnímu archivu Rokycany a Státnímu okresnímu archivu Příbram za poskytnuté materiály. V neposlední řadě také pracovníkům Oddělení knihovny a informací a Oddělení historie a společenských věd Muzea dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech za ochotu a vřelý přístup.

Abstrakt

Předmětem zkoumání této diplomové práce jsou významné osobnosti města Rokycany a jejich didaktická aplikace pro gymnázia. Tato diplomová práce přibližuje jednotlivé životní osudy daných osobností jak v kontextu obecných, tak regionálních dějin. Následně jsou v této práci uvedeny didaktické aktivity vycházející ze životů vybraných osobností. Práce tedy zkoumá nejen historii jednotlivce ale také didaktickou aplikaci, která nabízí nevšední poznání nejen světových dějin.

Klíčová slova

Rokycany; regionální historie; Josef Wünsch; pramen Eufratu a Tigridu; Jan Rokycana; kališnický arcibiskup; husitství; Alois Laub; československé legie; odbojová skupina Oliver; Zdenka Fantlová; koncentrační tábor; 2. světová válka; didaktická aplikace

Abstract

The subject of research of this diploma thesis are significant personalities of the town of Rokycany and their didactic application for grammar schools. The diploma thesis introduces individual life destinies of the personalities in the context of general and regional history. Subsequently, this thesis introduces didactic activities based on the lives of selected personalities. The thesis examines not only the individual history but also didactic application, which offers remarkable knowledge not only of world history.

Key words

Rokycany; regional history; Josef Wünsch; spring of Euftrat and Tigris; Jan Rokycana; utraquist archbishop; hussitism; Alois Laub; czechoslovak legion; resistance Oliver; Zdenka Fantlová, concentration camp; World War II; didactic application

Obsah

1. JOSEF WÜNSCH	8
1.1. Původ a dětství	8
1.2. Studia.....	9
1.2.1. Plzeň	9
1.2.2. Praha	10
1.2.3. Počátky pedagogické kariéry	11
1.3. Cestovatel z jičínského učitelského ústavu	12
1.4. Objevitel pramenů Eufratu a Tigridu.....	13
1.4.1. Přípravná fáze	13
1.4.2. Expedice po Arménii a Kurdistanu	15
1.5. Expedice do Černé Hory	17
1.6. Poslední léta.....	18
2. JAN ROKYCANA	21
2.1. Původ a mládí	21
2.2. Studium a politické začátky.....	22
2.3. V čele poselstva do Basileje	24
2.4. Husitský arcibiskup	26
2.4.1. Rádce husitského krále	28
2.4.2. Podíl na vzniku Jednoty bratrské.....	31
2.5. Závěr života	32
2.6. Památky na husitského arcibiskupa v Rokycanech	34
2.6.1. Rokycanův dům.....	34
2.6.2. Památky na Jana Rokycanu na Masarykově náměstí	36
2.6.3. Další (neuskutečněné) památky	36
2.7. Nepřímý vliv na rodné město	37
3. ALOIS LAUB	38

3.1. Československý legionář	38
3.2. Voják z povolání.....	40
3.3. V čele odbojové skupiny Oliver	43
3.3.1. Konec odbojové skupiny Oliver	44
3.3.2. Závěr života	45
3.4. Osud Aloise Lauba a jeho rodiny po druhé světové válce	46
4. ZDENKA FANTLOVÁ	49
4.1. Původ a dětství	49
4.1.1. Školní léta.....	50
4.2. Transport se blíží.	52
4.3. Pobyt v koncentračních táborech.....	54
4.3.1. Terezín	54
4.3.2. Osvětim.....	57
4.3.3. Kurzbach a pochod smrti	59
4.3.4. Mauthausen.....	60
4.3.4.1. Zastavení v Rokycanech.....	61
4.3.5. Bergen – Belsen.....	62
4.4. Život po válce	64
4.4.1. Švédsko.....	64
4.4.2. Austrálie a Velká Británie	65
4.5. Návraty do Rokycan	67
ZÁVĚR.....	69
SUMMARY	72
SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ	73
SEZNAM PŘÍLOH	I
PŘÍLOHY	II
SEZNAM DIDAKTICKÝCH APLIKACÍ	XII
DIDAKTICKÉ APLIKACE.....	XIII

ÚVOD

Regionální dějiny jsou pojmem s mnoha významy. „*Pro dějepis platí, že pojem region chápeme spíše jako společenskou strukturu či lidskou pospolitost na určitém území. Region v takovém pojetí vymezují především dějinné skutečnosti a vztahy, kterými se jistá oblast liší od oblastí ostatních a taková historicko-kulturní specifika, která v této oblasti existují.*“¹ Většinou jimi však rozumíme dějiny územních celků, které tvoří část celostátních nebo celonárodních dějin.² Právě místní historie umožňuje prostřednictvím konkrétních osobností, kulturních památek a zajímavých míst z daného regionu zprostředkovat pochopení národních, evropských, či dokonce světových dějin. V každém regionu nalezneme mnoho zajímavých okamžiků, lokací a životních osudů, které by mohly zprostředkovat výuku regionálních dějin. Jinak tomu není ani v Rokycanech a blízkém okolí.

Město Rokycany a Rokycansko jako takové má v našich národních dějinách a také dějinách západních Čech svá specifika. Jedním z nich je např. jejich poloha. Rokycany leží již od raného středověku na důležité obchodní stezce, a plnily tudíž roli důležitého dopravního uzlu. Přímo v Rokycanech se středověká stezka, později Via Carolina, dělila na dvě větve – norimberskou a rezenskou. Ostatně Rokycany si uchovaly svou důležitost coby významného města na trase Praha-Plzeň dodnes. Svou vhodnou lokací mělo město i jeho občané ideální příležitost pro rozvoj hospodářský, sociální a kulturní. Relativní blízkost hlavního města způsobila, že i z menšího města jako jsou Rokycany „proniklo“ do českých dějin hned několik slavných rodáků tohoto města, na které můžeme být hrdí. Právě těmto, leč vybraným osobnostem, se věnuji ve své diplomové práci.

Důvodem volby tohoto tématu pro absolventskou práci oboru Učitelství dějepisu a českého jazyka pro střední školy byl především můj letitý osobní zájem o rokycanské dějiny a osobnosti, které se s tímto městem pojí. Především jsem ale chtěl tyto regionální osobnosti představit při výuce dějepisu prostřednictvím didaktických aktivit tak, aby poznatky o nich žáci mohli využít pro rozvoj zajímavých a důležitých edukačních schopností a dovedností, využitelných z hlediska intelektuálního i praktického. Právě tak si představuji vhodné naplnění např. klíčových kompetencí obsažených v RVP G.

¹ VÝCHODSKÁ, Helena. *Didaktická příručka: vlastivěda česko-bavorského pohraničí*. Plzeň: Pro katedru historie Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni vydalo viaCentrum s.r.o., 2015. ISBN 978-80-261-0558-9, str. 3.

² MUŠKOVÁ, Eva a kol. *Metodika výuky regionálních dějin na příkladu Plzeňského kraje*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2015, str. 9.

V předkládané diplomové práci bude mým hlavním cílem vhodná prezentace, a především smysluplná didaktická aplikace vybraných rokycanských osobností v hodinách dějepisu či základů společenských věd na gymnáziích. S tím také souvisí mé dílčí badatelské a aplikační cíle. Tím prvním je vybrat významné osobnosti z pohledu regionálních dějin tak, aby reprezentovaly zvolené historické období pro edukaci v jednotlivých ročnících. Za druhý dílčí cíl považuji tyto zvolené osobnosti představit, prezentovat, zdůraznit jejich nadregionální význam a využít tuto faktografii k aplikaci ve vhodných a aktivizačních didaktických formách. Vznikne tak ucelený přehled životních osudů konkrétních osobností, který může posloužit jako informační i didaktický podklad pro práci učitelů dějepisu a dalších společenských věd v rokycanském regionu. V neposlední řadě je mým cílem připravit efektivní a užitečné didaktické aktivity, které budou propojovat regionální a národní či světové dějiny.

Významných osobností v historii Rokycan nalezneme mnoho, rozhodl jsem se proto zvolit takové, které buď svým vědeckým zájmem, politickou angažovaností, osobní statečností ve válečných dobách, nebo prostě svým životem prolínají některou významnou etapu dějin. Řazení osobností není nahodilé. Zvolil jsem hledisko výběru, které kopíruje učivo jak v jednotlivých ročnících na vyšším stupni víceletých gymnázií, tak i v klasických čtyřletých gymnáziích.

Pro období starověku jsem zvolil osobnost Josefa Wünsche. Tento geograf, cestovatel a výzkumník objevil „pro celý svět“ prameny Eufratu a Tigridu, tedy řek které pro vyučování starověku vymezují známou oblast úrodného púlměsíce. Toto téma je určeno pro výukové aktivity v kvintě víceletého a prvním ročníku čtyřletého gymnázia. Učivo sexty a druhého ročníku gymnázia je v mé práci prezentováno osobností husitského arcibiskupa Jana Rokycany. Výběr byl v tomto ohledu jasný. Osobnost tohoto arcibiskupa, který se v Rokycanech narodil a svým významem proslavil jejich název, jednoznačně určovala charakter celé etapy vývoje našich národních dějin v poděbradském období. Pro nejvyšší ročníky víceletého i čtyřletého gymnázia byl výběr složitý. Musel jsem volit kritéria, jež by při volbě osobností dobře naplňovala mnou zvolené edukační cíle dějepisu v etapě novodobých a moderních dějin. Jako nejdůležitější jsem vytkl hledisko zdůrazňující význam našeho regionu v klíčových momentech národních dějin 20. století. Vybral jsem proto témata československých legií a holocaustu. První je v této práci zastoupeno osobností československého legionáře Aloise Lauba a druhé životním osudem studentky rokycanského gymnázia, budoucí čestné občanky našeho města a také spisovatelky Zdenky Fantlové, která

jako jediná z předválečné židovské komunity v našem městě přežila několik koncentračních táborů za 2. světové války.

K naplnění jednotlivých badatelských cílů jsem využil několik zdrojů a metod práce. Vycházel především z dostupných literárních zdrojů, archivních pramenů, internetových zdrojů a periodik. Vzhledem k rozmanitosti vybraných osobností se dalo předpokládat, že zdroje se budou různit povahou i množstvím. Nejsnáze se z tohoto hlediska mapovala osobnost Jana Rokycany a Josefa Wünsche. O Janu Rokycanovi existuje mnoho odborných publikací, vědeckých prací, studií i článků v regionálním tisku. Osobnost Josefa Wünsche jsem měl možnost studovat v rozsáhlé pozůstalosti v Oddělení historie a společenských věd při Muzeu Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech. Životní osudy Aloise Lauba a Zdenky Fantlové se zkoumaly mnohem obtížněji, neboť zdroje k jejich životním osudům jsou velmi omezené. Hlavním podkladem mé badatelské činnosti byly proto muzejní sborníky z Oddělení knihovny a informací Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, denní tisk a fondy uložené v Oddělení historie a společenských věd Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, dále archiválie nacházející se ve Státním okresním archivu v Rokycanech a v Příbrami. K základní orientaci v těchto různorodých zdrojích mi v počátku průzkumu velmi pomohly odborné publikace od Hany Hrachové *Rokycany 1110–2010*³ a od Karla Hofmana *Rokycany 1110-1986: dvacet pět nových pohledů do historie města*⁴.

V kapitole o Josefu Wünschovi vycházím především z fondu uloženém v Oddělení historie Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, kde se kromě pozůstalosti nacházejí i novinové články z *Národních listů*, *Žďáru* či *Světozoru*. Tematikou Wünschových objevných cest se také zabývali Karel Jindřich a Adéla Křikavová. Jedná se například o díla *Cesty profesora Josefa Wünsche*⁵ nebo *Cestovatel Josef Wunsch – objevitel Kurdů a Kurdistánu*⁶ od Jindřicha nebo od Křikavové *Po zaváté stopě*⁷ či *Josef Wunsch a jeho cesty za poznáním*⁸.

³ HRACHOVÁ, Hana a Slavomír ŠPICL. Rokycany: 1110-2010 : [900. výročí první písemné zmínky o Rokycanech. Rokycany: Město Rokycany, 2010. ISBN 978-80-254-5439-8.

⁴ HOFMAN, Karel. *Rokycany 1110–1986: dvacet pět nových pohledů do historie města*, Rokycany: Hofman, 1991.

⁵ JINDŘICH, Karel. Cesty profesora Josefa Wünsche, rodáka z Rokycan. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, suppl Historie 1/1996*. Rokycany, 1996.

⁶ JINDŘICH, Karel. Cestovatel Josef Wunsch – objevitel Kurdů a Kurdistánu. Rokycany, 1999. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, č. 11*.

⁷ KŘIKAVOVÁ, Adéla. Po zaváté stopě. *Svět práce* (ročník 38.). Praha, 1978.

⁸ KŘIKAVOVÁ, Adéla. Josef Wunsch a jeho cesty za poznáním. Praha, červenec 1982. In: *Nový Orient*.

Odborné literatury o Janu Rokycanovi existuje opravdu mnoho. V kapitole o této osobnosti jsou stěžejními tyto publikace: *Rokycanský žebřák husitským arcibiskupem: počátky husitství v Rokycanech se zvláštním přihlédnutím k Mistru Janovi z Rokycan*⁹ od Petrose Cironise, dále *Světcí a kacíři*¹⁰ od Františka Michálka Bartoše a články ze sborníku Muzea Dr. Bohuslava Horáka *Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan*¹¹.

Informace o osobnosti Aloise Lauba jsou dostupné ve dvou základních zdrojích. Prvním jsou odborné publikace Josefa Velfla, které se nacházejí ve Státním okresním archivu v Příbrami. Mezi literární opory této kapitoly od tohoto autora patří díla *To byl generál Alois Laub*¹², *Cesty ke svobodě*¹³ nebo *Příbramsko za heydrichiády*¹⁴. Druhým informačním prostředím, které považuji za vhodné a didakticky dobře využitelné, jsou internetové stránky. Pro účely edukace jsem využil např. webové stránky města Příbram.

V kapitole týkající se osobnosti Zdenky Fantlové vycházím z autobiografického díla *Klid je síla, řek' tatínek*¹⁵, ale především také z audiovizuálních zdrojů. Rozhlasová a televizní vysílání jsou dostupná také na webových stránkách Radio Prague International, DVTV nebo Český rozhlas.

Poslední metodou, kterou jsem využil při tvorbě své diplomové práce, byl samozřejmě také terénní výzkum. Během něhož jsem vyhledával kulturní odkazy o vybraných osobnostech nejen v Rokycanech. Osobnost Aloise Lauba mě totiž zavedla do Příbrami, kde jsem navštívil výstavu o čs. legionářích v místním archivu. Také jsem vyhledal dvě pamětní desky, jež Aloise Lauba v tomto městě připomínají.

Předkládanou diplomovou práci strukturuji do čtyř hlavních kapitol. V teoretické části se věnuji vybraným osobnostem z Rokycan, a to ve formě určitého faktografického manuálu, který zájemci z řad pedagogů mohou využít pro své edukační cíle. Součástí každé kapitoly

⁹ CIRONIS, Petros. *Rokycanský žebřák husitským arcibiskupem: počátky husitství v Rokycanech se zvláštním přihlédnutím k Mistru Janovi z Rokycan*. [Praha]: Orego, 2021. ISBN 978-80-87528-61-7.,

¹⁰ BARTOŠ, František Michálek. *Světcí a kacíři*. Praha: Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká, 1949.

¹¹ *Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan*. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, 1997.

¹² VELFL, Josef. *To byl generál Alois Laub*. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002.

¹³ VELFL, Josef. *Cesty ke svobodě*. Příbram 1987.

¹⁴ VELFL, Josef. *Příbramsko za heydrichiády*. Příbram: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků, 1989. ISBN 80-7005-006-3.

¹⁵ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1.

jsou také didaktické aplikace, které sumarizují v příloze *Didaktická aplikace*. Ke každé edukační aktivitě připojuji samozřejmě také stručnou metodiku. Navrhované aktivity představují např. pracovní listy, skupinové projekty či práci s mapou. Jejich obsah i formální zpracování navrhuji především s ohledem na interdisciplinární vztahy, naplňování klíčových kompetencí a průřezových témat obsažených v RVP G.

V první kapitole „**Josef Wunsch**“ představuji život cestovatele a pedagoga, který objevil prameny řek Eufratu a Tigridu. Nejvíce prostoru věnuji právě Wunschově cestování v několika podkapitolách. V podkapitole „**Cestovatel z jičínského učitelského ústavu**“ se zaměřuji na první cesty po Evropě, při kterých získával kromě poznatků i neocenitelné zkušenosti. Další podkapitola „**Objevitel pramenů Eufratu a Tigridu**“ komplexně popisuje Wunschovo životní úspěch coby cestovatele v podobě objevení pramenů dvou významných řek již od starověké Mezopotámie. Poslední podkapitolou věnovanou Wunschově cestování je „**Expedice do Černé Hory**“, což byla poslední výzkumná cesta, kterou absolvoval.

Druhá kapitola „**Jan Rokycana**“ pojednává o osobnosti kališnického arcibiskupa, jehož jméno zná dle mého názoru každý občan Rokycan. Jedná se totiž o nejslavnějšího rodáka tohoto města. V několika podkapitolách uceleně představuji Rokycanův život v kontextu českých, respektive evropských dějin. Stěžejním bodem dvou posledních podkapitol „**Památky na husitského arcibiskupa v Rokycanech**“ a „**Nepřímý vliv na rodné město**“ je neopomenutelný význam Jana Rokycany pro rodné město.

Ve třetí kapitole „**Alois Laub**“ se zabývám osobností československého legionáře a odbojáře, který svůj život zasvětil službě v armádě a vlasti. Životu tohoto nepříliš známého rokycanského rodáka se věnuji v kontextu první a druhé světové války, nichž se účastnil. V podkapitolách se dozvídáme o jeho působení v československých legiích, v československé armádě a později také v protinacistickém odboji na Příbramsku.

V poslední čtvrté kapitole „**Zdenka Fantlová**“ sepisuji poznatky o dosud žijící osobnosti, která prožila hrůzostrašné období během druhé světové války. V několika podkapitolách se zaměřuji na hrůzy holokaustu, o kterých pojednávám prostřednictvím životního osudu čestné občanky Rokycan.

1. JOSEF WÜNSCH

1.1. Původ a dětství

Významný český cestovatel a **objevitel pramenů Tigridu a Eufratu** profesor Josef Wunsch se narodil v Rokycanech 29. června 1842 do rodiny koželuha.¹⁶ Rodina Wünschových bydlela u řeky Klabavy na předměstí Na Pátku v domě č. p. 51¹⁷.¹⁸ Právě v tomto domě jeho otec Josef¹⁹ provozoval své řemeslo, které mu podle všech dostupných informací nepřinášelo nadstandardní finanční zisk. Josef Wunsch mladší, druhorozené dítě z devíti a prvorozený syn, to přičítal otcovo povaze, protože „*důvěřovaltě každému nemírně; považoval každého za tak poctivého, jako byl sám; to bylo jeho neštěstí...Řada jeho zákazníků, kteří za zboží odebrané zůstávali dlužní, povážlivě rostla.*“²⁰

Podnikání v oboru se otci nedařilo, a proto se rozhodl, že bude hospodařit na pronajatých pozemcích. Přes veškerou otcovu snahu se tato změna projevila jako „*...krok nešťastný, krok z bláta do louže.*“²¹ Otec nebyl schopen finančně zajistit jedenáctičlennou rodinu dlouhodobě, a tak by se mohlo zdát, že děti musely strádat ve více ohledech, profesor Wunsch ovšem na své dětství v Rokycanech vzpomínal vesměs příjemně.

Jedinou **negativní vzpomínkou na dětství**, která se nám od Josefa Wünsche dochovala, pochází z roku 1855.²² Rodina byla nucena se odstěhovat z dosud obývaného domu kvůli již zmíněným finančním problémům, které je neustále doprovázely. O tom, jak toto nucené opuštění prožívali členové rodiny prameny mlčí, pouze nám poskytují loučení s domem od samotného profesora Wünsche. Třináctiletému Josefovi se rodný dům opustit nechtělo. „*Šourali jsme se s věrným Šeklem po dvoře a po zahrádce. Tu a tam jsme usedli, abychom*

¹⁶ MERHAUT, Luboš. *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. Díl 4. S-Ž. Sv. 2. U-Ž. Dodatky A-Ř.* Zpracoval autorský a redakční kolektiv, vedoucí red.: Luboš Merhaut. Praha : Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1572-3, str. 1652.

¹⁷ Na zahradě u rodného domu Josefa Wünsche byly v roce 1950 nalezeny příbuzným A. Wünsche **keramické střepy pocházející z eneolitu**. Jedná se o jediné archeologické nálezy z této doby na území Rokycan.

¹⁸ JINDŘICH, Karel. Cesty profesora Josefa Wünsche, rodáka z Rokycan. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, suppl Historie 1/1996*. Rokycany, 1996, str. 1.

¹⁹ **otec Josef Wunsch** – vyučil se koželuhem a během doby co byl tovaryšem, procestoval téměř celé rakouské císařství. Poté se vrátil do Rokycan, získal mistrovský titul a také měšťanské právo. Ve svých 25 letech se oženil s Teresí Páníkovou, dcerou místního tesařského mistra.

²⁰ FILÁK MÜLDNEROVÁ, Jana. *Josef Wunsch: cestovatel*. Praha: Národní muzeum, 2011. ISBN 978-80-7036-321-8, str. 7.

²¹ FILÁK MÜLDNEROVÁ, Jana. *Josef Wunsch: cestovatel*. Praha: Národní muzeum, 2011. ISBN 978-80-7036-321-8, str. 7.

²² ENGLER, Jan. Představujeme rokycanské rodáky – 1. díl. *Rokycanské noviny* (ročník 5, číslo 7). Rokycany, 2007, str. 3.

si zaplakali, neboť on cítil zajisté totéž co já, vždyť pohlížel na mne tak významně svýma hnědýma očima...Totam bylo to krásné, zlaté, bezstarostné mládí.“²³ Po této události již nenalzáme o Wünschově rodině žádné další konkrétní informace, které by určily, kam se rodina odstěhovala nebo čím se otec živil. Z dochovaných pramenů se dozvídáme pouze to, že ho rodiče ve studiích i přes skromné poměry podporovali.

1.2. Studia

Josef Wunsch měl dalších osm sourozenců. Jak uvádím výše, pocházel ze skromných poměrů. V tehdejší době nebylo vůbec samozřejmostí, že se mu dostane kvalitního a dlouhodobého vzdělání, zvláště přihlédneme-li k rodinnému zázemí.²⁴

V Rokycanech mladý Josef navštěvoval mateřskou i základní školu, později také **nižší reálnou školu**. Během studia ve svém rodném městě si osvojil základní vědomosti, a jak vyplývá z dobových pramenů, získal také svůj první životní vzor v místním učiteli Lodlovi.²⁵ Tento učitel byl aktivním vlastencem a velice dobrým učitelem, který na místní škole vyučoval hodiny kreslení a „měřictví s atlasem“. ²⁶ Právě v oblibě těchto vyučovacích předmětů můžeme hledat **prvopočátky** Wüschovo pozdější **celoživotní záliby** – cestování a objevování neznámých krajín.

1.2.1. Plzeň

Po dokončení nižší reálné školy, kterou absolvoval s vyznamenáním, v roce 1857 nastoupil Josef Wunsch na **plzeňské osmileté gymnázium**.²⁷ Dle dochovaných pramenů zjišťujeme, že profesor Wunsch byl o tři roky starší než jeho spolužáci. Tento věkový rozdíl byl způsoben právě studiem na nižší reálné škole. Samotný Wunsch to pokládal za výhodu, protože mu učivo přišlo snadno zvládnutelné, a mohl se tak věnovat, jak uvádí: „svým

²³ FILÁK MÜLDNEROVÁ, Jana. *Josef Wunsch: cestovatel*. Praha: Národní muzeum, 2011. ISBN 978-80-7036-321-8, str. 7.

²⁴ KŘÍKAVOVÁ, Adéla. Byl rodákem z Rokycan. *Pravda* (ročník 63, číslo 174). Plzeň, 24. července 1982.

²⁵ STĚHULE, Josef. Vlastní životopisy českého cestovatel Jos. Wünsche. In: *Sborník České společnosti zeměpisné*. Praha, 1941 (ročník 46, sešit 5.-6.), str. 4.

²⁶ Kolektiv autorů. Plzeňská stavební průmyslovka, její profesori a žáci. In: *115 let od založení SPŠS*. Plzeň, 2000, str. 16.

²⁷ STĚHULE, Josef. Vlastní životopisy českého cestovatel Jos. Wünsche. In: *Sborník České společnosti zeměpisné*. Praha, 1941 (ročník 46, sešit 5.-6.), str. 4.

privátním, hlavně literárním studiím.“²⁸ Josef Wünsch zde studoval rok za podpory rokycanského katechety²⁹ Aloise Bednaříka a posléze odešel do Prahy.

1.2.2. Praha

Díky přimluvě již zmíněného Aloise Bednaříka a děkana Josefa Kaspara mu bylo umožněno pobývat v arcibiskupském konviktu a také navštěvovat **piaristické gymnázium na Novém Městě**, kde studoval s později známými osobnostmi jako byli Svatopluk Čech, Josef Václav Sládek nebo Servác Heller^{30, 31}.

Právě se **Svatoplukem Čechem** se během studií Josef Wünsch spřátelil a vydávali spolu studentský časopis *Zora*, ve kterém oba uplatňovali svá literární nadání. Toto přátelství vydrželo celý život, o čemž svědčí dochovaná korespondence mezi nimi i vydání několika Wünschových článků v časopise *Květy*, jehož redaktorem byl Svatopluk Čech.³²

Josef Wünsch úspěšně složil maturitní zkoušku s vyznamenáním na novoměstském gymnáziu v roce 1864.³³ Historické prameny dokládají, že cesta k vystudování gymnázia nebyla vůbec snadná. Vzhledem k prostým materiálním poměrům celé rodiny si Wünschovi rodiče nemohli svého syna pořádně finančně podporovat a neměl ani žádného mecenáše. Z tohoto důvodu byl nucen si na svá studia **přivydělávat doučováním** mladších spolužáků, ale také starších lidí, kteří měli zájem složit maturitní zkoušku. Josef Wünsch tak získal v poměrně mladém věku značnou učitelskou praxi právě kvůli této životní nouzi, která ho nasměrovala k jeho budoucímu **povolání – pedagog**.³⁴ Profesor Wünsch neskrýval, že jedním z faktorů byla nejen náplň práce, ale také stabilní a vysoký příjem.

Dokladem o „trnité cestě“ za vzděláním je **žádost** podaná v září 1860 k radě města Rokycany, ve které Wünsch žádá o podporu během studií a uvádí proto několik důvodů: „1. *Není jeho*

²⁸ FILÁK MÜLDNEROVÁ, Jana. *Josef Wünsch: cestovatel*. Praha: Národní muzeum, 2011. ISBN 978-80-7036-321-8, str. 7.

²⁹ **katecheta** – učitel náboženství, osoba, která připravuje děti či dospělé na přijetí křtu v katolické církvi.

³⁰ **Svatopluk Čech** (1846–1908) – český básník, novinář, cestovatel a autor příběhů pana Broučka.

Josef Václav Sládek (1845–1912) – český básník, novinář, spisovatel a překladatel ze Zbirohu.

Servác Heller (1845–1922) – český novinář, spisovatel a politik.

³¹ STĚHULE, Josef. Vlastní životopisy českého cestovatele Jos. Wünsche. In: *Sborník České společnosti zeměpisné*. Praha, 1941 (ročník 46, sešit 5.-6.), str. 4.

³² KŘÍKAVOVÁ, Adéla. Byl rodákem z Rokycan. *Pravda* (ročník 63, číslo 174). Plzeň, 24. července 1982.

³³ STĚHULE, Josef. Vlastní životopisy českého cestovatele Jos. Wünsche. In: *Sborník České společnosti zeměpisné*. Praha, 1941 (ročník 46, sešit 5.-6.), str. 4.

³⁴ FILÁK MÜLDNEROVÁ, Jana. *Josef Wünsch: cestovatel*. Praha: Národní muzeum, 2011. ISBN 978-80-7036-321-8, str. 8.

*otec při vši dobré vůli, při všem potu a namáhání v stavu, synu svému potřebný šat, knihy a jiné školní věci ze svých prostředků zaopatřit...2. Přičinil se, jak vysvědčení dokazuje, na započaté dráze vzdělání svého se vši pilností a ze všech sil svých k úplné spokojenosti představených ústavu...3. Přislíbujíc neúhonným chováním a horlivou pilností dobrodiní tohoto, o kteréžto nejvroucněji prosí, hodným se státi a takto slavnému rodinnému městu svému...V Rokycanech, dne 18. září 1860. Wunsch Josef, žák IV. gymnasiální třídy.*³⁵ Odpověď, kterou Wunsch obdržel po vydání Říjnového diplomu, byla neuspokojivá. Nebylo mu vyhověno s dodatkem, aby počkal na příznivější okolnosti.³⁶

1.2.3. Počátky pedagogické kariéry

Po úspěšném absolvování gymnázia byl přijat na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovo-Ferdinandovy, kde se věnoval **studiu filologie a historie**. Během studia se zabýval moderními i klasickými jazyky, například řečtinou, latinou, sanskrtem či germanistikou.³⁷ Josef Wunsch dodržoval to, co slíbil ve své žádosti o podporu, a stále byl velmi dobrým studentem. Poté, co na univerzitě pobyl tři roky, byl v roce 1867 ustanoven suplentem anglického a německého jazyka na Akademickém gymnáziu v Praze.³⁸ **Suplující učitel** Wunsch měl v tomto okamžiku nakročeno ke slibné kariéře, avšak možnost působit na tomto gymnáziu mu znemožnilo dlouhodobé plicní onemocnění a následná rekonvalescence v Rokycanech.³⁹ A tak Wunsch přišel o příležitost „uchytit se“ na nějaké pražské škole, a nikdy se mu již nepodařilo získat v hlavním městě Českého království místo učitele.

Po zotavení působil Josef Wunsch stále jako suplent **na reálné škole v Rokycanech**, později ve Slaném na gymnáziu a také na reálné škole. Historické prameny uvádějí, že Josef Wunsch se v této době začal také zajímat o rozšíření **vzdělávání dívek**.⁴⁰ Jeho názory v současné době mohou působit nevhodně, nekorektně či dokonce urážlivě, ale na konci 19. století byly do jisté míry přijímány jako pokrokové. Jako příklad uvedu jeho argumentaci: „...ženy mají

³⁵ *Ždár*. Politický týdeník pro okres Rokycanský, Zbirovský, Hořovický, Blovický a Kralovický. Rokycany, 11. ledna 1908 (VII. ročník, číslo 51).

³⁶ JINDŘICH, Karel. Literární prvotiny z Rokycan profesora Josefa Wunsche. Rokycany, 1995. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*, 1995, str. 25.-26.

³⁷ Wünschovými profesory na univerzitě byly významné osobnosti V. V. Tomek, A. Ludwig a J. Kvíčala.

³⁸ FILÁK MÜLDNEROVÁ, Jana. *Josef Wunsch: cestovatel*. Praha: Národní muzeum, 2011. ISBN 978-80-7036-321-8, str. 8.

³⁹ Kolektiv autorů. *Politický a školní okres Rokycanský*. Rokycany, 1898, str. 254.

⁴⁰ FILÁK MÜLDNEROVÁ, Jana. *Josef Wunsch: cestovatel*. Praha: Národní muzeum, 2011. ISBN 978-80-7036-321-8, str. 8.

*jednodušší mozek, proto je třeba látku vykládat co možno nejjasněji a používat názorná přirovnání...“⁴¹. Teprve v roce 1872 složil státní zkoušku z moderní filologie a získal **místo řádného profesora** českého a německého jazyka v Jičíně.⁴²*

1.3. Cestovatel z jičínského učitelského ústavu

Po získání stálého místa na škole v Jičíně mohl Josef Wünsch začít **realizovat cesty po Čechách**, ale především **do zahraničí** během letních prázdnin. Pro vycestování měl podle dochovaných pramenů několik důvodů, tím prvním byla politická a společenská situace a tím druhým byla obrovská touha po poznání nových krajů.⁴³ Poprvé v životě měl stabilní příjem, který mu umožňoval realizovat tyto „vycházky“, pokud to dovoľovalo zdraví. Někdy v této době také začal profesor Wünsch docházet do domu „U Halánků“ k manželům Náprstkovým, u kterých se scházela **česká vlastenecká společnost**. Právě toto inspirativní prostředí naplněné českou inteligencí ovlivnilo Josefa Wünsche v jeho cestách.⁴⁴

V roce 1874 se Josef Wünsch vydal na svou první delší cestu, při které navštívil sever Německa, Dánsko a jih Švédska.⁴⁵ O rok později již Wünsch vydal své první **cestovatelské črty**, které byly konfrontací autorových dojmů se znalostmi tamější historie. Josef Wünsch proslul kvalitní a trpělivou teoretickou přípravou před každou cestou, což, jak se ukázalo, se mu při té největší cestě vyplatilo. V témže roce se vypravil přes Halič do Uher, dále na Balkán, do Cařihradu a odtud přes Egejské moře a Terst zpět.⁴⁶

Po návratu z východní Evropy na Wünschově pedagogickém působišti maturoval jeho žák, později známý spisovatel **Karel Václav Rais**. Ten na svého učitele vzpomínal jako na osobnost, kterou obdivoval.⁴⁷

⁴¹ FILÁK MÜLDNEROVÁ, Jana. *Josef Wünsch: cestovatel*. Praha: Národní muzeum, 2011. ISBN 978-80-7036-321-8, str. 8.

⁴² KEPARTOVÁ, Jana. Josef Wünsch a Pompeje. *Listy filologické* (ročník CXVII). Praha, 1994, str. 284.

⁴³ STĚHULE, Josef. Vlastní životopisy českého cestovatele Jos. Wünsche. In: *Sborník České společnosti zeměpisné*. Praha, 1941 (ročník 46, sešit 5.-6.), str. 5.

⁴⁴ KRUPA, Viktor, Josef OPATRŇÝ a Josef KOLMAŠ, FILIPSKÝ, Jan, ed. *Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri, 1999. Kdo byl kdo. ISBN 80-85983-59-1, str. 530.

⁴⁵ ENGLER, Jan. Představujeme rokycanské rodáky – 1. díl. *Rokycanské noviny* (ročník 5, číslo 7). Rokycany, 2007, str. 3.

⁴⁶ KŘIKAVOVÁ, Adéla. Po zaváté stopě. *Svět práce* (ročník 38.). Praha, 1978.

⁴⁷ Kolektiv autorů. Plzeňská stavební průmyslovka, její profesori a žáci. In: *115 let od založení SPŠS*. Plzeň, 2000, str. 17.

Další rok se rozhodl navštívit **jižní Evropu a Středomoří**, přičemž procestoval Itálii, Sardinii, Tunis i místo, kde kdysi stálo město Kartágo. Kromě toho, že Josef Wünsch psal cestopisné články do časopisů *Světozor*, *Květy*, *Lumír* a dalších, snažil se předávat a prezentovat nabyté znalosti i jinak. Například po návratu z Tunisu se v *Národních listech* objevila zpráva o tom, že „cestovatel pan prof. Wünsch zaslal českému museu živého chameleona, kterého z Tunisu přivez. Zajímavý živočich bude v úterý v pavillonu musea vystaven...“⁴⁸.

V roce 1879 se vydal na další poznávací cestu, a to na Balkán, především **do Černého Hory, Bosny a Hercegoviny**. Rok před vypravením se na svou největší výzkumnou cestu v životě cestoval přes Uhry až do Rumunska a Bulharska.⁴⁹

1.4. Objevitel pramenů Eufratu a Tigridu

Josef Wünsch po svých cestách často pobýval v domě „U Halánků“, kde se mimo jiné vytvořilo také **středisko českých cestovatelů**. Mezi ty nejznámější první české cestovatelské generace patřili Emil Holub a Antonín Stecker, kteří měli nepřímý vliv na Wünschově rozhodnutí podniknout také výzkumnou cestu.⁵⁰ Josef Wünsch chodil na přednášky z jejich cest a slýchal plány na tyto výpravy, proto se i on rozhodl „provést práci celou a záslužnou, za kterou bychom se nemuseli stydět, kterou by i cizina vděčně musela uznat.“⁵¹

1.4.1. Přípravná fáze

Proto, aby mohl vyrazit na **výzkumnou cestu**, bylo důležité naplnit několik podmínek. Zaprvé zvolit adekvátní a **vhodnou cílovou lokalitu** pro takovou výzkumnou výpravu. Josef Wünsch přemýšlel nad expedicí do Afriky po vzoru Holuba a Steckera, lákala ho ale i Palestina a Arménie. Právě Arménie se stala vybranou destinací, neboť cesta do těchto

⁴⁸ *Národní listy*. Praha, 10.10.1876. Ročník 16, číslo 280. ISSN 1214-1240.

⁴⁹ Kolektiv autorů. *Cesty za poznáním – výstavka měsíce, červen 1982 v Náprstkově muzeu v Praze*. Praha: Národní muzeum, str. 3.

⁵⁰ STĚHULE, Josef. Dopisy Kartografa H. Kieperta cestovateli Jos. Wünschovi. In: *Sborník České společnosti zeměpisné*. Praha, 1941 (ročník 46, sešit 3.-4.), str. 3.

⁵¹ JINDŘICH, Karel. Cesty profesora Josefa Wünsche, rodáka z Rokycan. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, suppl Historie 1/1996*. Rokycany, 1996, str. 1.

končin byla prozatím nesplněným snem Vojtěcha Náprstka, a navíc v Egyptě, který byl také ve hře, se schylovalo k politické krizi.⁵²

Druhou podmínkou, na niž se Josef Wunsch zaměřil, bylo získat zvolit **náležitou metodologii**. Wunsch se připravoval velmi pečlivě – se vzděláním v oblastech, které jsou potřeba ke geografickému výzkumu, odjel do Vídně. Tady studoval kartografii, meteorologii, učil se pořizovat papírové otisky starých napsů a osvojoval si arménštinu a turečtinu.⁵³ Dopisoval si s německým **kartografem Heinrichem Kiepertem**⁵⁴, který mu ochotně radil a také uvedl neprozkoumané lokality, jež by měl Josef Wunsch zmapovat. Tyto přípravy dokončil až v Egyptě, kde strávil zimu 1881. Během tohoto pobytu se opět projevil Wunschův smysl pro zachycení detailů, s kterými se setkával na svých cestách, obdivoval práci bagru u Suezského kanálu následovně: „*U přístavu pracuje právě ohromný bagger železný. Zajímavé kolos ten pozorovati při práci. Je to veliká, neforemně silná loď plochá, polou ze dřeva, polou ze železa sestrojená...*“⁵⁵. Jeho přítomnost v Egyptě neměla dlouhého trvání kvůli již zmíněné nestabilní politické situaci, která ho definitivně přesvědčila o cíli jeho cesty – **o Arménii**.⁵⁶

Třetí podmínkou, kterou musel Josef Wunsch naplnit bylo **získání dlouhodobé dovolené**. V neposlední řadě také zažádal *ministerstvo kultu a vyučování*⁵⁷ o dovolenou na školní rok 1881/1882, kterou obdržel. Musíme si ale uvědomit, že podle dochovaných pramenů se jednalo o neplacené volno a ještě k tomu musel Josef Wunsch platit za sebe suplujícího učitele v Jičíně. Na druhou stranu se mu dostalo **finanční podpory** od ministerstva kultu a vyučování, ministerstva zahraničí, Zeměpisné společnosti ve Vídni a od spolku Svatobor.⁵⁸

⁵² Kolektiv autorů. *Cesty za poznáním – výstavka měsíce, červen 1982 v Náprstkově muzeu v Praze*. Praha: Národní muzeum, str. 4.

⁵³ Kolektiv autorů. *Cesty za poznáním – výstavka měsíce, červen 1982 v Náprstkově muzeu v Praze*. Praha: Národní muzeum, str. 4.

⁵⁴ **Heinrich Kiepert** (1818–1899) – německý kartograf, profesor geografie, člen Německé akademie věd a přední autorita kartografie Přední Asie. Zaměřoval se na geografii antického světa, jehož se týkají i jeho vrcholná díla např. *Atlas von Hellas* či *Atlas antiquus*.

⁵⁵ KŘÍKAVOVÁ, Adéla. Po zaváté stopě. *Svět práce* (ročník 38.). Praha, 1978.

⁵⁶ JINDŘICH, Karel. Cestovatel Josef Wunsch – objevitel Kurdů a Kurdistanu. Rokycany, 1999. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, č. 11.*, str. 17.

⁵⁷ STĚHULE, Josef. Dopisy Kartografa H. Kieperta cestovateli Jos. Wunschovi. In: *Sborník České společnosti zeměpisné*. Praha, 1941 (ročník 46, sešit 3.-4.), str. 4.

⁵⁸ JINDŘICH, Karel. Cestovatel Josef Wunsch – objevitel Kurdů a Kurdistanu. Rokycany, 1999. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, č. 11.*, str. 17.

1.4.2. Expedice po Arménii a Kurdistánu

Po dokončení příprav v Egyptě se tedy čtyřicetiletý Josef Wünsch vydal březnu 1882 do Palestiny. Jeho kýženým cílem byla především **známá biblická místa**. Poté se vypravil přes Bejrút severovýchodním směrem a započal **vlastní výzkumnou cestu** v Iskenderunu v Sýrii. Profesor Wünsch postupoval podle Kiepertových doporučení a mapoval arménskou a kurdistánskou krajinu.⁵⁹

Během této expedice se J. Wünsch snažil o **komplexní zachycení a popis krajiny** – sledoval vodopisné vztahy v krajině, hranice vodních předělů mezi toky, vedl si denní meteorologické záznamy, všímal si krajiny, vegetace, obyvatel a jejich kultury, způsobu obživy a bydlení.⁶⁰

Cesta se neobešla bez komplikací. Wünsch musel několikrát měnit trasu kvůli bojům, které tu probíhaly mezi ústřední vládou Osmanské říše a Kurdy.⁶¹ Faktory, které cestu také stěžovaly cestu, byl i náročný terén a hmotnost vybavení. Wünsch proto řešil problém, jak nutné vybavení co nejvíce odlehčit: „*Při stálé a suchém počasí, které v Arménii v létě i na podzim se dodržuje, člověk i bez stanu může se obejít a tím i zavazadlům ulehčiti...*“⁶² Zároveň nemohl přiznat kurdským průvodcům své pracovní záměry a vystupoval jako báňský inženýr hledající zlato. Z dochovaných pramenů zjišťujeme, že v tehdejší době bylo i **hledání zlata přijatelnější než mapování krajiny**. I proto musel profesor Wünsch nejednou přesvědčovat průvodce o svých úmyslech, a to dokonce i kutáním zlata ve staré štolě.⁶³

Na konci května 1882 podal první obsáhlejší zprávy o svých dosud nabytých poznatcích, zároveň zažádal o prodloužení dovolené, protože dospěl k přesvědčení, že takovýto výzkum nelze stihnout za jeden rok. Opět mu bylo vyhověno, což je doloženo nadšením, s kterým tuto zprávu oznamoval manželům Náprstkovým v dopise, jenž končil podpisem „*prodloužený profesor*“⁶⁴. Zimu 1882 se rozhodl přečkat v Cařihradě, kde obdržel nové

⁵⁹ STĚHULE, Josef. Vlastní životopisy českého cestovatel Jos. Wünsche. In: *Sborník České společnosti zeměpisné*. Praha, 1941 (ročník 46, sešit 5.-6.), str. 5.

⁶⁰ KŘIKAVOVÁ, Adéla. Josef Wünsch a jeho cesty za poznáním. Praha, červenec 1982. In: *Nový Orient*, str. 211.

⁶¹ KŘIKAVOVÁ, Adéla. Josef Wünsch a jeho cesty za poznáním. Praha, červenec 1982. In: *Nový Orient*, str. 211.

⁶² KŘIKAVOVÁ, Adéla. Po zaváté stopě. *Svět práce* (ročník 38.). Praha, 1978.

⁶³ KŘIKAVOVÁ, Adéla. Po zaváté stopě. *Svět práce* (ročník 38.). Praha, 1978.

⁶⁴ KŘIKAVOVÁ, Adéla. Josef Wünsch a jeho cesty za poznáním. Praha, červenec 1982. In: *Nový Orient*, str. 211.

měřicí přístroje a také průvodní listy od turecké vlády, které potřeboval pro pohyb v těchto oblastech.

Cesta zatím kromě nově zmapovaného území nepřinesla žádnou senzaci. Ta na sebe nenechala dlouho čekat, již 8. června 1883 se Josef Wünsch vypravil v ozbrojeném doprovodu na perské území ke vsi Sachalana, u které našel **klínový nápis** na skále Ašrut – Darga.⁶⁵ O tři dny později objevil **prameny východního Tigridu** nedaleko pod horou Sinur Dagh. Tento doposud neznámý tok se rozhodl profesor Wünsch sledovat na západ, až došel k **jezeru Göllük**. Prozkoumal okolí jezera a zjistil, že jezero má dvojí odtok. Jeden přirozený podzemní odtok patří k povodí Eufratu a druhý umělý povrchový kanál náležející k povodí Tigridu.⁶⁶ Dokonce v blízkosti jezera v nadmořské výšce 1605 metrů našel přirozený **pramen západního Tigridu** u vsi Savdžan 9. července 1883.⁶⁷ Geografický průzkum a tím i cestu ukončil 7. srpna 1883 v Trapezuntu.⁶⁸

Výsledky této největší výzkumné cesty na Blízký východ byly ohromné. Profesor Wünsch vůbec jako první z Evropanů poznal **život Kurdů**, veškeré získané etnografické materiály věnoval Náprstkovu muzeu v Praze a muzeu v Rokycanech.⁶⁹ Během dvou let se Josefu Wünschovi podařilo zmapovat oblast o 16 278 km², nalézt západní a východní pramen Tigridu, upřesnit **hydrografické souvislosti mezi prameny Tigridu a Eufratu** s jezerem Göllük.⁷⁰ Tyto nové poznatky využil kartograf Kiepert v nových mapách, které byly velice ceněny.

Ovšem nejcennějším objevem této expedice byl **urartský klínový nápis** nalezený na hoře Ašrut-Darga. Kvůli jeho průzkumu musel Josef Wünsch složitě postavit lešení, neboť samotná klínopisná rytina se nacházela v nepřístupném skalním výklenku. Vzhledem k nešťastnému umístění nešel nápis překreslit ani přečíst, a proto ho cestovatel Wünsch velmi opatrně obtiskl pomocí vlhčených listů papíru.⁷¹ Po návratu z cesty tento obtisk svěřil

⁶⁵ ENGLER, Jan. Představujeme rokycanské rodáky – 1. díl. *Rokycanské noviny* (ročník 5, číslo 7). Rokycany, 2007, str. 3.

⁶⁶ Kolektiv autorů. *Cesty za poznáním – výstavka měsíce, červen 1982 v Náprstkově muzeu v Praze*. Praha: Národní muzeum, str. 6.

⁶⁷ KŘÍKAVOVÁ, Adéla. Byl rodákem z Rokycan. *Pravda* (ročník 63, číslo 174). Plzeň, 24. července 1982.

⁶⁸ JINDŘICH, Karel. Cesty profesora Josefa Wünsche, rodáka z Rokycan. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, suppl Historie 1/1996*. Rokycany, 1996, str. 3.

⁶⁹ JINDŘICH, Karel. Cestovatel Josef Wünsch – objevitel Kurdů a Kurdistanu. Rokycany, 1999. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, č. 11.*, str. 20.

⁷⁰ KRUPA, Viktor, Josef OPATRŇÝ a Josef KOLMAŠ, FILIPSKÝ, Jan, ed. *Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri, 1999. Kdo byl kdo. ISBN 80-85983-59-1, str. 530.

⁷¹ KŘÍKAVOVÁ, Adéla. Po zaváté stopě. *Svět práce* (ročník 38.). Praha, 1978.

vídeňskému profesorovi Müllerovi, který jej přeložil. Překlad byl publikován v roce 1886, nápis informoval o založení chrámu a zasvěcení nejvyššímu bohu Chaldi.⁷²

1.5. Expedice do Černé Hory

Po návratu z expedice se J. Wunsch věnoval samozřejmě především přednáškové činnosti. Prezentoval zážitky z cest a vydával články ve vědeckých časopisech. Zároveň opět usiloval neúspěšně o místo učitele na některé z pražských škol, profesor Wunsch vyučoval tedy až do roku 1886 v Jičíně. Poté odešel na **Střední průmyslovou školu stavební v Plzni**, kde působil až do roku 1902.⁷³

Po několika letech však Josefa Wunsch pravděpodobně znovu „dostihl“ dobrodružný duch. Necelých sedm let po návratu z Arménie se totiž rozhodl pro svou další výzkumnou cestu, tentokrát do již známé oblasti Černé Hory. Dle dochovaných pramenů se jednalo o jeho **poslední velkou cestu výzkumného charakteru**. Na cestu se vydal profesor Wunsch na jaře 1890 a během několika měsíců opravil mnohé doposud nesprávně zakreslené geografické poznatky.⁷⁴ Bohužel získaný materiál z cesty již nestihl zpracovat.

Nejzajímavější na celé této poslední černohorské expedici je **použití fotografického přístroje**, který Josef Wunsch s sebou vzal vůbec poprvé. Podle dochovaných desek a podle stínu, který „vrhal“ autor fotografií na některých dochovaných snímcích se dá předpokládat, že šlo o velký deskový přístroj. Problémem proto musela být jeho váha a rozměry. Tento přístroj s veškerou aparaturou představoval více jak 150 skleněných desek o váze 16 kg.⁷⁵ Ovšem díky Wunschově houževnatosti, přirozenému talentu a přesvědčení, že se fotografický přístroj vyplatí, máme dodnes k dispozici fotografie na skleněných deskách. Ty nalezneme v Náprstkově muzeu a paní Náprstková za ně byla velmi šťastná: „*Račte prosím přijmout mé vděčné díky za obohacení sbírek fotografických z končin, které dosud nemáme zastoupené, neb Černá Hora jest dosud velice vzácná, jak pro sbírky, tak pro fotografie...*“⁷⁶.

⁷² FILÁK MÜLDNEROVÁ, Jana. *Josef Wunsch: cestovatel*. Praha: Národní muzeum, 2011. ISBN 978-80-7036-321-8, str. 17.

⁷³ ENGLER, Jan. Představujeme rokycanské rodáky – 1. díl. *Rokycanské noviny* (ročník 5, číslo 7). Rokycany, 2007, str. 3.

⁷⁴ STĚHULE, Josef. Vlastní životopisy českého cestovatel Jos. Wunsche. In: *Sborník České společnosti zeměpisné*. Praha, 1941 (ročník 46, sešit 5.-6.), str. 6.

⁷⁵ KŘIKAVOVÁ, Adéla. Byl rodákem z Rokycan. *Pravda* (ročník 63, číslo 174). Plzeň, 24. července 1982.

⁷⁶ KŘIKAVOVÁ, Adéla. Odkaz profesora Wunsche. *Československá fotografie* (číslo 9). Praha, 1982.

Výsledky této výzkumné cesty Josef Wünsch shrnul opět ve vědeckém časopise *Osvěta*. Jeho **mapy Malé Asie** a **fotografie Černé Hory** byly vystaveny v roce 1891 na zeměpisném sjezdu ve Vídni, kde dokonce upoutaly **pozornost císaře Františka Josefa I.** Mocnář musel být velmi zaujat, neboť v dobovém tisku jsem našel jeho reakci: „*Jeho c. a k. Apoštolské Veličenstvo ráčilo nejvyšším rozhodnutím ze dne 30. srpna t. r. professoru při české státní škole průmyslové v Plzni Josefu Wünschovi rytířský kříž řádu Františka Josefa nejmilostivěji uděliti...*“⁷⁷. Z téhož pramene vyplývá, že při převzetí vyznamenání vyprávěl Josef Wünsch o prostých lidech z Arménie, kteří se ho ptali: „*Poslyš, Jusufe begu, a vrátíš-li se šťastně domů, co dá ti pak tvůj sultán za to, že jsi podstoupil cestu k nám tak nebezpečnou?*“⁷⁸. A tak se stalo, že „Wünschův sultán“ ocenil jeho přínos vědě.

1.6. Poslední léta

Roku 1902 odešel profesor Josef Wünsch do penze. Odcházel z místa vyučující českého a německého jazyka, účetnictví a živnostenské písemnosti na stavební škole v Plzni.

Z historických pramenů vyplývá, že Wünschův **zdravotní stav** se v této době začal zhoršovat. Pravděpodobně právě prohlubující se potíže, především zhoršující se zrak, ho nakonec přinutily ze školy odejít. Již v roce 1901 mu byl totiž diagnostikován šedý zákal obou očí.⁷⁹

Nedlouho před odchodem do důchodu profesor Wünsch přestal publikovat v časopisech a také omezil kontakty se svými nejbližšími přáteli. Podle všeho se dá toto Wünschovo chování připisovat zhoršenému zdraví. Po odchodu ze školy se věnoval především zahradě u svého domu v Plzni. Po několika letech, kdy se nejspíše cítil o něco lépe, se ještě naposledy zapojil do jistých společenských aktivit, nicméně česká společnost na tohoto významného cestovatele začala pozvolna zapomínat.⁸⁰

Na tomto místě je vhodné zmínit jeden **Wünschův povahový rys**. Cestovatel byl znám jako šetrný člověk, a někteří z jeho přátel si jej proto dobírali. Tato vlastnost vyplývala jistě ze skromných poměrů, ze kterých pocházel. Nikdy však i přes svou šetrnost neodmítl ocenit či

⁷⁷ *Plzeňské listy*. Plzeň, 10. října 1891 (číslo 122).

⁷⁸ *Plzeňské listy*. Plzeň, 13. října 1891 (číslo 123).

⁷⁹ FILÁK MÜLDNEROVÁ, Jana. *Josef Wünsch: cestovatel*. Praha: Národní muzeum, 2011. ISBN 978-80-7036-321-8, str. 19.

⁸⁰ FILÁK MÜLDNEROVÁ, Jana. *Josef Wünsch: cestovatel*. Praha: Národní muzeum, 2011. ISBN 978-80-7036-321-8, str. 19-20.

podpořit děti toužící po vzdělání. Dochované zdroje uvádějí příklad, kdy při pobytu v Liptově na Slovensku zkoušel místní chlapce z matematiky, a i přes nepřilíš dobré výsledky ty „nejlepší žáky“ odměnil krejcarem.⁸¹

Vrcholem tohoto filantropického snažení bylo **založení studijní nadace** „*K podpoře pilné studující mládeže*“⁸² v roce 1905. Nadace byla ustanovena pro Wünschovy příbuzné, české studenty, především pak pro ty pocházející z Rokycan. Podmínky českého vlastence byly pro obdržení podpory následující: *mít dobrý prospěch, studovat na některé české škole a také ovládat český jazyk*.⁸³ K tomuto účelu odkázal městu Rokycany coby správci nadace své pozemky v Plzni v hodnotě přesahující 100 tisíc korun.⁸⁴ Rodné město mu za tento čin z vděčnosti udělilo titul „*čestný měšťan královského svobodného města Rokycany*“.⁸⁵

Poslední dva roky svého života Josef Wünsch věnoval **uspořádání svých osobních záležitostí**. Pracoval na zahradě, jezdil na lázeňské pobyty a mimo jiné také řešil otázky spjaté s jeho dědictvím. Dospěl k rozhodnutí, že všechny své sbírky věnuje darem muzeím a vědeckým institucím. Právě proto se v Muzeu dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech dnes nachází **rozsáhlá pozůstalost** po tomto českém cestovateli.⁸⁶ V této době Josef Wünsch také obnovil korespondenci se Svatoplukem Čechem, jemuž poslední dopis zaslal z nemocničního lůžka v říjnu 1907. Josef Wünsch musel podstoupit operaci kvůli potížím se zažívacím traktem, ze které se již nezotavil.⁸⁷

Profesor Josef Wünsch zemřel ve středu 20. listopadu 1907 v Plzni v 65 letech, a to na rakovinu tlustého střeva.⁸⁸ Pohřeb proběhl v Plzni. Učitel, cestovatel, objevitel, spisovatel a filantrop Josef Wünsch byl **pochován na rokycanském hřbitově** u kostela Nejsvětější trojice. Lokalita Wünschova hrobu není v současnosti evidována, protože při přeměně hřbitova v park bylo mnoho hrobů zničeno. V letech 2006 a 2007 vyzvalo město, aby se

⁸¹ Kolektiv autorů. *Cesty za poznáním – výstavka měsíce, červen 1982 v Náprstkově muzeu v Praze*. Praha: Národní muzeum, str. 7.

⁸² Kolektiv autorů. *Cesty za poznáním – výstavka měsíce, červen 1982 v Náprstkově muzeu v Praze*. Praha: Národní muzeum, str. 8.

⁸³ *Národní listy*. Praha, 25. září 1905 (ročník XXXXV, číslo 264).

⁸⁴ Dnes by se jednalo o miliony korun, avšak tyto nadace byly zrušeny v roce 1949 a dnes již nežije nikdo, kdo by mohl žádat o restituci.

⁸⁵ *Národní listy*. Praha, 25. září 1905 (ročník XXXXV, číslo 264).

⁸⁶ JINDŘICH, Karel. Katalog pozůstalosti profesora Josefa Wünsche ze sbírek Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech. Rokycany, 1996. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, suppl. historie 1/1996*, str. 5.

⁸⁷ FILÁK MÜLDNEROVÁ, Jana. *Josef Wünsch: cestovatel*. Praha: Národní muzeum, 2011. ISBN 978-80-7036-321-8, str. 20.

⁸⁸ FILÁK MÜLDNEROVÁ, Jana. *Josef Wünsch: cestovatel*. Praha: Národní muzeum, 2011. ISBN 978-80-7036-321-8, str. 20.

majitelé náhrobků o ně přihlásili, pokud tak nikdo neučinil, zůstal náhrobek v parku U Plzeňské brány. I to je případ Josefa Wünsche.

Rodné město na Josefa Wünsche pozapomnělo až do roku 1932, kdy na jeho rodném domě představitelé města odhalili 8. května **pamětní desku** s nápisem : „*Zde se narodil 4. června 1842 prof. Josef Wunsch – spisovatel, cestovatel a dobrodinec rokycanského studentstva, zemřel 20. listopadu 1907.*“⁸⁹

V dnešních Rokycanech se čestný občan tohoto města připomíná pouze pamětní deskou na rodném domě a názvem **ulice – Wünschova**⁹⁰. Soudím, že na takovou osobnost by v jeho rodném městě mělo být daleko více kulturních odkazů.

⁸⁹ *Žďár*. Politický týdeník pro okres Rokycanský, Zbizožský, Hořovický, Blovický a Kralovický (ročník XXXI, číslo 18). Rokycany, 6. května 1932.

⁹⁰ **Wünschova ulice** – podle slavného rokycanského rodáka byla tato ulice pojmenována na XL. zasedání obecního zastupitelstva, které se konalo dne 14. července 1922. Ulice dnes propojuje ulice Pivovarská a Horáková.

2. JAN ROKYCANA

2.1. Původ a mládí

„*Jest město v Čechách nedaleko Plzně, náležející biskupství Pražskému, jménem Rokycany. V tomto městě narodil se pacholík z rovných a chudých rodičů, řečený Jan.*“⁹¹ Takto představuje původ husitského arcibiskupa v díle *Historie česká* papež Pius II. Mistr Jan Rokycana se narodil do rodiny kováře na předměstí Pátek ke konci 14. století, nejčastěji se uvádějí roky 1396, nebo 1397.⁹² Bohužel neexistují historické prameny, které by jeden či druhý rok potvrzovaly, nebo dokonce konkretizovaly na přesné datum. Všeobecně je napříč historickou společností přijatý **rok 1397**. Podle odpovědi na otázku, kolik je Rokycanovi let v roce 1447, kterou zaslali čeští poslové kardinálům do Říma: „*quod jam foret circa quinquaginta annos...*“⁹³ aneb „*je mu již kolem padesáti...*“⁹⁴.

Stejně mlhavé znalosti máme i o **Rokycanově rodině**. Jak vyplývá ze středověkých zvyklostí, záznamy hovoří pouze o Janově otci. Víme o něm, že se živil kovářstvím a pracoval v kovárně naproti dodnes stojícímu hostinci Na Železné. Jan Rokycana měl mít minimálně jednoho sourozence, a to sestru, která se později měla provdat za zchudlého šlechtice, s nímž měla **syna Řehoře**⁹⁵. O tom, zda měl Rokycana nějaké další příbuzné, a kdo převzal otcovu živnost, pokud někdo takový existoval, se žádné prameny do současnosti neuchovaly.⁹⁶

Mladý Rokycana totiž „*...nejevil ke značné nelibosti svého otce zájem o fyzickou práci a místo toho jeho duch toužil po vyšších věcech.*“⁹⁷ I přesto nějaký čas pracoval kvůli otci

⁹¹ SILVIO, Enea. *Historia Bohemica: Historie česká*. Přeložil Alena HADRAVOVÁ, přeložil Dana MARTÍNKOVÁ, přeložil Jiří MATL. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1998. Fontes rerum Regni Bohemiae (FRRB). ISBN 80-85917-40-8, str. 137.

⁹² CIRONIS, Petros. Podbrdsko v životě významných osobností – Mistr Jan z Rokycan. In: *Podbrdské noviny*. 1.-15.3.2007. ročník 15, str. 4–5.

⁹³ CIRONIS, Petros. *Život a dílo Mistra Jana z Rokycan: 600. výročí narození Mistra Jana z Rokycan 1397-1997 : svědectví Zdeňka Nejedlého, Kamila Krofty, Martina Kozáka a Josefa Teigeho*. Rokycany: Státní okresní archiv, 1997. ISBN 80-238-0214-3, str. 13.

⁹⁴ CIRONIS, Petros. *Život a dílo Mistra Jana z Rokycan: 600. výročí narození Mistra Jana z Rokycan 1397-1997 : svědectví Zdeňka Nejedlého, Kamila Krofty, Martina Kozáka a Josefa Teigeho*. Rokycany: Státní okresní archiv, 1997. ISBN 80-238-0214-3, str. 13.

⁹⁵ **bratr Řehoř** – zakladatel jednoty bratrské, jedna z nejvýznamnějších osobností české reformace.

⁹⁶ BOUBÍN, Jaroslav. Jan Rokycana. Poznámky k „druhému životu“ husitského arcibiskupa. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan. Rokycany. 1997, str. 24.

⁹⁷ CIRONIS, Petros. *Rokycanský žebrák husitským arcibiskupem: počátky husitství v Rokycanech se zvláštním přihlédnutím k Mistru Janovi z Rokycan*. [Praha]: Orego, 2021. ISBN 978-80-87528-61-7, str. 21.

u místního sedláka, avšak zanedlouho **odešel do Prahy** díky přimluvě otcova přítele. Zde měl získávat své první vzdělání, navštěvovat Husova kázání v Betlémské kapli. To vše za velké existenciální nouze, kdy byl donucen i žebrat. Právě **životní bída** ho přiměla vrátit se zpět do rodného města. Právě v tomto historickém okamžiku se názory historiků štěpí, jedna část se domnívá, že Rokycana odešel do Prahy ještě před absolvováním základního vzdělání v Rokycanech, kdežto druhá skupina předpokládá, že do hlavního města českého království se odebral po studiu u místních augustiniánů.⁹⁸

Po návratu mladý Rokycana vstoupil do **augustiniánského kláštera**⁹⁹, kde působil jako řeholník. V klášteře nepobyl moc dlouho a po necelém roce ho opustil bez kněžského svěcení jako novic.¹⁰⁰ Důvod tohoto rozhodnutí není zřejmý, je možné, že se Rokycana potřeboval „uzdravit“ po bídých pražských měsících, nebo se začal rozcházet s názory augustiniánů. Existuje ovšem také varianta, že Rokycanu vyloučili za údajné poslání kopií 16 Husových článků Jakoubkovi ze Stříbra, právě tyto články označili místní mniši za kacírské.¹⁰¹ Ať Rokycanův **odchod z kláštera** zapříčinil kterýkoliv důvod, je jisté, že nejpozději v roce 1413 opustil své rodné město a vydal se opět do Prahy.¹⁰²

2.2. Studium a politické začátky

Vzhledem ke svému skromnému původu si musel Jan Rokycana na své studium na artistické fakultě vydělávat, a tak se stal **vychovatel**em vnuka **velkoobchodníka Kříže**, zakladatele Betlémské kaple.¹⁰³ I toto přispělo k tomu, že byl přijat do collegia pauperum, hlavní vliv

⁹⁸ ŘÍHOVÁ, Anna. *Jan Rokycana: Husitský arcibiskup*. Plzeň, 2017. Diplomová práce. Západočeská univerzita. Fakulta filozofická, str. 8.

⁹⁹ **Augustiniánský klášter** – založil v Rokycanech v roce 1363 pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic. Nově vzniklá instituce měla na starosti duchovní správu ve zdejším kostele. Na počátku 15. století postihly klášter dva požáry, první v roce 1406 a poté ještě v roce 1421, kdy byl vypálen husitskými vojsky. Po husitských válkách se rokycanským proboštem stal roudnický kanovník Matouš Beran, ale klášter nedosáhl již takového významu, který měl v době předhusitské, a proto byl v roce 1546 zrušen. Klášter stál v místech, kde se dnes nachází fara římskokatolické církve a muzeum dr. Bohuslava Horáka.

¹⁰⁰ VODĚROVÁ, Hana. Po rokycanském náměstí za Janem z Rokycan. *Vítaný host – čtvrtletník příznivců přírody, památek a lidí*. 19.3.2021, str. 20–21.

¹⁰¹ BOUBÍN, Jaroslav a Jana ZACHOVÁ. *Žaloby katolíků na Mistra Jana z Rokycan*. Rokycany: Státní okresní archiv, 1997. ISBN 80-238-0213-5, str. 10.

¹⁰² ŘÍHOVÁ, Anna. *Jan Rokycana: Husitský arcibiskup*. Plzeň, 2017. Diplomová práce. Západočeská univerzita. Fakulta filozofická, str. 10.

¹⁰³ BARTOŠ, František Michálek. *Z Husových a Žižkových časů*. Praha: B. Kočí, 1925, str. 131.

měl ale opět otcův přítel, který se za něj přimluvil.¹⁰⁴ Později si polepšil v kolejním pobytu, přešel totiž na collegium reginae.

Po návratu do Prahy opět docházel **na Husova kázání do Betlémské kaple**. Dle dochovaných pramenů měl být mladý Rokycana přítomen u Husova proslovu, kterým oznamoval papežský příkaz uzavřít Betlémskou kapli. Široká veřejnost Husovy vyjádřila podporu, ale ani ta nezabránila papeži vyhlásit nad kazatelem Betlémské kaple interdikt, kvůli němuž musel v roce 1411 opustit Prahu.¹⁰⁵

Již v této době začaly Jana Rokycanu ovlivňovat **husitské myšlenky**, které slýchával od Jana Husa, ale také od svého učitele, umírněného utrakvisty, Jakoubka ze Stříbra. Právě jeho myšlenky Rokycanu přitahovaly nejvíce, a tak se již během studií stal blízkým **spolupracovníkem Jakoubka**, s nímž později stanul v čele umírněné husitské frakce.

V tehdejší živelné době je obdivuhodné, že Rokycana dokázal i přes veškeré obtíže získat v roce 1415 titul bakaláře svobodných umění z filozofie. Nadále pokračoval ve studiích, avšak kvůli bouřlivému období musel svá studia přerušit, protože pražský arcibiskup společně s kostnickým koncilem pozastavil konání všech univerzitních zkoušek na dobu neurčitou. Právě proto Jan Rokycana dosáhl **mistrovského titulu** až v roce 1430.¹⁰⁶

Kostnický koncil, jenž z českých dějin známe jako „prostředek pro umlčení“ dvou významných českých kazatelů – Jana Husa a Jeronýma Pražského, navštívil také Jan Rokycana. Ten se měl v Kostnici zpovídat za svou činnost podle nařízení buly papeže Martina V. jako viklefovec a „*jeden z náčelníků sekty Husovy*“¹⁰⁷ v roce 1418. V téže době mu bylo zakázáno právo k nabytí univerzitních hodností.¹⁰⁸

Po návratu z kostnického koncilu vystupoval proti radikálnímu husitskému křídlu, především proti Janu Želivskému, Janu Žižkovi a táboritům. V roce 1422 musel Rokycana urychleně opustit Prahu, protože byl obviněn jako **jeden z původců Želivského smrti**. Ač historické prameny dokládají Rokycanovu nevinu, úspěšně opustil Prahu a již o dva roky

¹⁰⁴ HOFMAN, Karel. *Rokycany 1110–1986: dvacet pět nových pohledů do historie města*. Rokycany: Hofman, 1991, str. 12.

¹⁰⁵ KÖNIGSMARK, Josef. Mistr Jan z Rokycan. In: *Brdský kraj. Ročenka musejní společnosti v Rokycanech*. Rokycany, 1946, str. 27.

¹⁰⁶ CIRONIS, Petros. Život a dílo Mistra Jana z Rokycan. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan. Rokycany. 1997, str. 16.

¹⁰⁷ KUBALÍK, Josef. *Zápas o pojetí církve*. Praha: Zvon, 1992. ISBN 80-7113-048-6, str. 52.

¹⁰⁸ KÖNIGSMARK, Josef. Mistr Jan z Rokycan. In: *Brdský kraj. Ročenka musejní společnosti v Rokycanech*. Rokycany, 1946, str. 27.

později se opět nacházel v hlavním městě. V počátcích husitské revoluce se stal oblíbeným a uznávaným knězem. V září 1424 se podařilo Rokycanovi **usmířit Prahu s husitským vojevůdcem**. Prahu bránil, i přestože jeho „protižížkovské“ smýšlení bylo označováno jako příčina porážky městského pražského svazu v bitvě u Malešova.¹⁰⁹

Během těchto neklidných let bojů za Husovy myšlenky začala stoupat Rokycanova hvězda. Tuto strmou dráhu dokládají dochované písemné prameny. V roce 1421 byl Rokycana vysvěcen na kněze tehdeším pražským arcibiskupem Konrádem z Vechty¹¹⁰ a přijal přídomek „z Rokycan“.¹¹¹ Od roku 1425 působil jako **kazatel v Týnském chrámu** a o dva roky později již Týnský chrám spravoval jako farář. V témže roce začal také spravovat utrakvistické kněžstvo pod obojím. Právě tato pozice mu umožnila získávat moc a arcibiskupův vliv v husitském hnutí se začal zmenšovat. Roku 1429 byl přijat Jan Rokycana k značné nelibosti Konráda z Vechty za generálního vikáře pražského arcibiskupství, a k tomu všemu se stal skutečným vůdcem husitského duchovenstva poté, co zemřel Jakoubek ze Stříbra. O rok později se stal mistrem svobodných umění a následovalo dalších pět let, než zaujal místo **rektora univerzity**.¹¹² Rokycanův kariérní vzestup byl úchvatný a dalo by se říct, že v tomto okamžiku dosáhl Rokycana svého vrcholu. Ten ho však teprve čekal.

2.3. V čele poselstva do Basileje

V roce 1427 se husitství rozpadlo na čtyři frakce. Rokycanovi jako představiteli umírněných utrakvistů, ale i ostatním bylo zřejmé, že se musí soupeřící frakce husitského hnutí usmířit a vytvořit **jednotný politicko-náboženský program**.¹¹³ Tak aby mohlo husitství být uznáno samotnou církví, právě v tomto se jevil basilejský sněm jako ideální příležitost. Husité na něm chtěli obhájit a prosadit svůj program *čtyř pražských artikul*.

¹⁰⁹ ŠOPEJSTALOVÁ, Božena. Před 425 lety zemřel Jan Rokycana. In: *Rokycanský deník*. Rokycany, 22.2.2011. číslo 44, str. 12.

¹¹⁰ **Konrád z Vechty** (1361–1431) – pražský arcibiskup, olomoucký a verdunský biskup, přihlásil se ke čtyřem pražským artikulům a světil husitské kněze.

¹¹¹ CIRONIS, Petros. *Rokycanský žebřík husitským arcibiskupem: počátky husitství v Rokycanech se zvláštním přihlédnutím k Mistru Janovi z Rokycan*. [Praha]: Orego, 2021. ISBN 978-80-87528-61-7, str. 6.

¹¹² Kolektiv autorů. *Politický a školní okres Rokycanský*. [Brno]: GARN, 2016. Monografie měst, městeček a obcí, str. 154.

¹¹³ BARTOŠ, František Michálek. *Světcí a kacíři*. Praha: Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká, 1949, str. 207.

Katolická církev původně nechtěla, aby se husité vůbec sněmu účastnili. Změna v rozhodnutí přišla v závislosti na několika faktorech, mezi kterými zaujímal **husitské vítězství u Domažlic** v roce 1431 a jeho propaganda rozhodující roli. V ní se vysmívali katolické církvi, že nemá odvalu s nimi veřejně jednat.¹¹⁴ Během následujících dvou let probíhaly přípravy na sněm, také se nadále válčilo a do Čech se vypravilo poselstvo, které mělo s husity projednat podmínky jejich účasti na basilejském sněmu. Již na počátku listopadu 1431 četl Rokycana v Týnském chrámu list, kterým představitelé basilejského koncilu zvali na tento sněm, kde „*sám Duch sv. státi bude uprostřed jako rozhodčí a soudce*“¹¹⁵. Nejvýraznější sněm v období příprav byl chebský sněm konající se od 18. května 1432, a jehož výsledkem bylo *11 článků chebských úmluv*.¹¹⁶ A také sněm kutnohorský probíhající v srpnu 1432, na kterém byli zvoleni čeští vyslanci do Basileje.¹¹⁷

Po dokončení příprav vyrazili **zástupci husitského hnutí** do Basileje na počátku roku 1433. Z historických pramenů vyplývá, že příjezd českého poselstva vyvolal v tomto městě pozdvižení a místní občané si nechtěli nechat ujít příjezd „kacířských“ husitů. V čele poselstva stanuli Prokop Holý s Janem Rokycanou, který hájil na sněmu první a nejdůležitější pražský artikul ze všech – **požadavek přijímání podobojí**, jak pro laické, tak duchovní věřící. Ostatní pražské artikuly obhajovali Mikuláš Biskupec z Pelhřimova – potírání smrtelných hříchů, sirotčí kněz Oldřich ze Znojma – svobodné hlásání slova božího a anglický kazatel Petr Payne – zákaz světského panování církve.¹¹⁸

Mistr Rokycana měl úvodní i závěrečné slovo při obhajobě husitského programu. Následně od 16. do 19. ledna 1433 obhajoval zmíněný artikul, využíval přitom svých bohatých zkušeností a dovedností coby vynikající řečník a kazatel.¹¹⁹ Jeho oponentem byl teolog Jan Stojkovič z Dubrovníku, ale Jan Rokycana obhájil první artikul velmi dobře. To nepochybně

¹¹⁴ ŘÍHOVÁ, Anna. *Jan Rokycana: Husitský arcibiskup*. Plzeň, 2017. Diplomová práce. Západočeská univerzita. Fakulta filozofická, str. 20.

¹¹⁵ BARTOŠ, František Michálek. *Z Husových a Žižkových časů*. Praha: B. Kočí, 1925, str. 138-139.

¹¹⁶ FRAIS, Josef. *Jiří z Poděbrad: král dvojího lidu*. Třebíč: Akcent, 2006, str. 29.

¹¹⁷ KOZÁK, Martin. *Mistr Jan Rokycana*. Rokycany, Komitét pro oslavení památky Rokycanovy, 14. a 15. srpna 1898, str. 10.

¹¹⁸ ŘÍHOVÁ, Anna. *Jan Rokycana: Husitský arcibiskup*. Plzeň, 2017. Diplomová práce. Západočeská univerzita. Fakulta filozofická, str. 22.

¹¹⁹ KUBALÍK, Josef. *Zápas o pojetí církve*. Praha: Zvon, 1992. ISBN 80-7113-048-6, str. 41.

vedlo k tomu, že jediný artikul, který dokázali husité na sněmu alespoň zčásti prosadit, byl právě ten jeho.¹²⁰

Po návratu do Čech Jan Rokycana informoval český sněm o průběhu a **dosažených výsledcích na basilejském koncilu**. To byl pouze začátek politických a diplomatických diskuzí, které měly za úkol nalézt kompromis mezi požadavky obou stran.

V kontextu regionální historie musíme připomenout neadekvátní chování Jana Stojkoviče, které zapříčinilo **odchod husitských vyslanců z jednání**, protože se cítili uraženi. Stojkovič totiž hovořil o Čechách jako o kacírích. Následující den se přišla delegace vedená papežským legátem Cesarinim omluvit a prosila o návrat husitské delegace na zasedání basilejského sněmu. A právě tuto scénu zvolil **Alfons Mucha** pro obraz do obřadní síně na rokycanské radnici.¹²¹

Podle mnohých historických pramenů pro Rokycanu znamenal basilejský sněm **vrchol jeho kariéry**, a to i přestože dalších necelých čtyřicet let působil jako hlava kališnické církve a byl pravou rukou Jiřího z Poděbrad.¹²² Jan Rokycana se na tomto sněmu proslavil v evropském měřítku, dokázal obhájit důležitý artikul před katolickou církví a dohlížel na sjednání a stvrzení basilejských kompaktát. Jejich konečné znění bylo vyhlášeno v Jihlavě ve dnech 5. a 6. července 1436 po několika rocích vzájemných dohadů. Kompaktáta znamenala de facto mír mezi husity a katolickou církví.

2.4. Husitský arcibiskup

Nedlouho po Rokycanově návratu z basilejského koncilu dospělo husitství do závěrečné fáze, rozkoly mezi jednotlivými husitskými frakcemi způsobily, že nakonec proti sobě v bitvě u Lipan stáli husité. Po této bitvě, ze které vyšli vítězně umírněnější utrakvisté, bylo možné jednat o **přijetí basilejských kompaktát** a také o přijetí Zikmunda Lucemburského jako českého krále.

¹²⁰ Kolektiv autorů. Představujeme rokycanské rodáky – 3. díl. In: *Rokycanské noviny – měsíčník ze života města. Rokycany*, prosinec 2007, ročník V., str. 15.

¹²¹ HOFMAN, Karel. *Rokycany 1110–1986: dvacet pět nových pohledů do historie města*, Rokycany: Hofman, 1991, str. 14.

¹²² KOZÁK, Martin. *Mistr Jan Rokycana*. Rokycany, Komitét pro oslavení památky Rokycanovy, 14. a 15. srpna 1898, str. 12.

Jednání se účastnil i Jan Rokycana, který byl přítomen i na sněmu v Praze, kdy byla volba českého krále potvrzena. Právě na tomto sněmu se Janu Rokycanovi dostalo veliké pocty, kdy byl „*slavně za arcibiskupa zvolen*“¹²³ českým sněmem na zasedání 21. října 1453.¹²⁴ Jan Rokycana se zdráhal alespoň na počátku tuto funkci přijmout, protože věděl o odmítavém postoji papežských legátů ohledně uznání své osoby jako **husitského arcibiskupa**. S těmito legáty jednala totiž česká strana v čele s Rokycanou o znění kompaktát.¹²⁵ Nikdy však nebyl Rokycana potvrzen jako kališnický arcibiskup papežem, což mu v životě přineslo mnoho obtíží.

Během stvrzování basilejských kompaktát v Jihlavě došlo také k přijetí Zikmunda Lucemburského za českého krále. Janu Rokycanovi nastaly těžké časy, neboť ho basilejský koncil neuznal arcibiskupem a král Zikmund jej začal v církevních úřadech nahrazovat „svými“ lidmi. Není divu, protože Zikmund nemínil kališnickou církev tolerovat, a to, i přestože se na sjezdu v Brně zaručil za dodržování kompaktát a svolil k volbě arcibiskupa. Ovšem Zikmund soudil, že „*sliby dané kacířům žádné platnosti nemají*“.¹²⁶

Dochované prameny uvádějí, že Rokycana a četné duchovenstvo se snažili neustále o potvrzení Rokycany v úřadu arcibiskupa, což vedlo Zikmunda Lucemburského k **napsání listu basilejskému koncilu**, ve kterém naoko žádal o toto potvrzení. Zároveň vyzval Rokycanu, aby se do Basileje vypravil obhájit sám. V této souvislosti mě napadá paralela s Janem Husem, což si uvědomoval i sám Rokycana. Svědčí o tom **dopis Prokopu Plzeňskému**, který ho k odjezdu vybízel: „*Prokope, vždyť víš, co se jiným našincům stalo v Kostnici; totéž se může přihoditi také nám; já vím, kterak jsem u sboru osočen a jak velice mne v nenávisti mají*“.¹²⁷

Tak Jan Rokycana nejprve přišel 24. dubna 1437 o faru při Týnském chrámu, 11. června téhož roku byl za administrátora podobojí zvolen sněmem Křišťan z Prachatic a biskupskou

¹²³ KUMPERA, Jan. Rokycana a Komenský. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan. Rokycany. 1997, str. 57.

¹²⁴ CIRONIS, Petros. Podbrdsko v životě významných osobností – Mistr Jan z Rokycan. In: *Podbrdské noviny*. 1.-15.3.2007. ročník 15, str. 4.

¹²⁵ ŠOPEJSTALOVÁ, Božena. Před 425 lety zemřel Jan Rokycana. In: *Rokycanský deník*. Rokycany, 22.2.2011. číslo 44, str. 12.

¹²⁶ Kolektiv autorů. Představujeme rokycanské rodáky – 3. díl. In: *Rokycanské noviny – měsíčník ze života města. Rokycany*, prosinec 2007, ročník V., str. 15.

¹²⁷ KOZÁK, Martin. *Mistr Jan Rokycana*. Rokycany, Komitét pro oslavení památky Rokycanovy, 14. a 15. srpna 1898, str. 14.

moc si pro sebe uzurpoval kostnický biskup Filibert, který do Prahy přišel na pozvání císaře Zikmunda.¹²⁸

Z historických pramenů vyplývá, že se Rokycana přestal cítit v Praze bezpečně, a proto **odešel na hrad Kunětická hora** k Divišovi Bořkovi z Miletínka¹²⁹. Jan Rokycana zde pobýval necelý rok a následně se odebral do Hradce Králové k Hyncemu Ptáčkovi z Pirkenštejna¹³⁰, protože Diviš z Miletínka zemřel. Během tohoto pobytu byl Jan Rokycana zvolen „nejvyšším úředníkem v duchovní správě pro oblast východočeských lanfridů“¹³¹ na Čáslavském sněmu, dne 17. srpna 1441. Následoval církevní sněm v Kutné Hoře 4. října 1441, který uznal Rokycanu ve funkci a projednal zásady husitského vyznání, které měly být závazné pro všechny.¹³² U Ptáčka z Pirkenštejna setrval až do jeho smrti, do roku 1444.¹³³

2.4.1. Rádce husitského krále

Po smrti Ptáčka z Pirkenštejna našel Rokycana **útočiště u Jiřího z Poděbrad**, díky kterému se v roce 1448 mohl vrátit do Prahy. Rokycanovi byla navrácena fara při Týnském chrámu a také mu byl navrácen post správce duchovenstva strany podobojí, jímž zůstal až do své smrti. Přesto všechno stále nebyl uznán coby arcibiskup papežem, začal vyvíjet snahu k tomu, aby se tak stalo.

Dopisoval si s papežem Mikulášem V., kterého se mimo jiné snažil přesvědčit k udělení povolení světit utrakvistické kněží, což bylo předchozími papeži zakázáno. Dokonce se rozhodl s papežem setkat osobně, avšak u Salzburku se rozhodl v cestě již nepokračovat kvůli hrozícímu nebezpečí a vrátil se do Čech.¹³⁴ Svou **pozornost** Rokycana po neuskutečněném setkání s papežem obrátil **na řeckou církev**. Plánoval s ní navázat

¹²⁸ Kolektiv autorů. *Politický a školní okres Rokycanský*. [Brno]: GARN, 2016. Monografie měst, městeček a obcí, str. 246.

¹²⁹ **Diviš Bořek z Miletínka** (1360–1438) – husitský polní hejtman, nejprve radikální husita a blízký spolubojovník Jana Žižky později přešel k umírněné frakci.

¹³⁰ **Hynce Ptáček z Pirkštejna** (1400–1444) – český šlechtic, v čele východočeského utrakvistického hnutí.

¹³¹ CIRONIS, Petros. *Rokycanský žebřák husitským arcibiskupem: počátky husitství v Rokycanech se zvláštním přihlédnutím k Mistru Janovi z Rokycan*. [Praha]: Orego, 2021. ISBN 978-80-87528-61-7, str. 27.

¹³² ŠOPEJSTALOVÁ, Božena. Před 425 lety zemřel Jan Rokycana. In: *Rokycanský deník*. Rokycany, 22.2.2011. číslo 44, str. 12.

¹³³ Kolektiv autorů. *Politický a školní okres Rokycanský*. [Brno]: GARN, 2016. Monografie měst, městeček a obcí, str. 246.

¹³⁴ Kolektiv autorů. *Politický a školní okres Rokycanský*. [Brno]: GARN, 2016. Monografie měst, městeček a obcí, str. 248.

rozsáhlou spolupráci, dokonce jednal v Konstantinopoli s císařem Konstantinem XI. Palaiologem. Bohužel tato spolupráce nebyla realizována, neboť Turci dobyli hlavní město Byzantské říše roku 1453.¹³⁵

Ve stejném roce usedl na český trůn nedospělý Ladislav Pohrobek, a proto byl ustanoven **opatovník a správce Českého království** v osobě Jiřího z Poděbrad. Podle dochovaných historických pramenů se dozvídáme, že Ladislav Pohrobek nesnášel husitství i samotného Rokycanu, není proto divu, že se arcibiskupovým kázáním vyhýbal.¹³⁶ Toto období správy Českého království se pro Rokycanu neslo ve znamení kazatelské a politicko-organizační činnosti, která velmi úzce souvisela s jeho vlastní literární aktivitou. Právě z tohoto období pochází jeho **nejznámější literární dílo** *Postila*¹³⁷. Toto dílo zastínilo veškeré předešlé výklady evangelií a je pokládáno za jeho nejosobitější dílo, což dokládá i následující text: „*Živý tón, který rozohňuje zápalom mravním a náboženským, upoutávající proud řeči, bohaté detaily, v živých barvách, působivé, nejednou až drastické podání, přiléhavý, nehledaný výraz, plný sentencí, přirovnání, figur, vzácný smysl pro řeč mateřskou projevuje ducha příbuzných schopností, jakým slynul Hus.*“¹³⁸

V roce 1457 náhle zemřel Ladislav Pohrobek na akutní formu leukémie a Jiří z Poděbrad se stal **prvním králem zvoleným stavovskou společností**.¹³⁹ Rokycana toto zvolení vítal a ve funkci jej podporoval. Stal se věrným rádcem a blízkým přítelem Jiřího z Poděbrad, který ho na oplátku uznával jako hlavu kališnické církve. Jiří z Poděbrad na rozdíl od svého předchůdce na Rokycanova kázání do Týnského chrámu docházel, avšak aby uspokojil i katolickou církev, účastnil se i kázání v chrámu sv. Víta.¹⁴⁰

V témže roce se Rokycana s novým českým králem rozhodli obnovit **písemný kontakt s novým papežem Kalixtem III.** Vypadalo to, že k dohodě a k potvrzení Rokycany jako arcibiskupa podobojí dojde. Rokycana byl dokonce vyzván, aby se dostavil do Říma, kde

¹³⁵ CIRONIS, Petros. *Rokycanský žebřák husitským arcibiskupem: počátky husitství v Rokycanech se zvláštním přihlédnutím k Mistru Janovi z Rokycan*. [Praha]: Orego, 2021. ISBN 978-80-87528-61-7, str. 13.

¹³⁶ ŠOPEJSTALOVÁ, Božena. Před 425 lety zemřel Jan Rokycana. In: *Rokycanský deník*. Rokycany, 22.2.2011. číslo 44, str. 12.

¹³⁷ **Postila** – soubor Rokycanových českých kázání v Týnském chrámu z let 1456–1457.

¹³⁸ BARTOŠ, František Michálek. *Světcí a kacíři*. Praha: Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká, 1949, str. 220.

¹³⁹ Kolektiv autorů. *Politický a školní okres Rokycanský*. [Brno]: GARN, 2016. Monografie měst, městeček a obcí, str. 247.

¹⁴⁰ ŠOPEJSTALOVÁ, Božena. Před 425 lety zemřel Jan Rokycana. In: *Rokycanský deník*. Rokycany, 22.2.2011. číslo 44, str. 12.

s papežem jednal o podmínkách smíru. Papež požadoval, aby na pražské arcibiskupství byl dosazen římský prelát španělského původu, což bylo odmítnuto jak Rokycanou tak i stavů.¹⁴¹ K dalším jednáním již nedošlo, protože papež Kalixta III. zemřel a novým papežem se stal Pius II., který se mimo jiné „proslavil“ nepřátelským postojem k Čechům a jejich husitským představitelům.¹⁴²

Nový papež usiloval také o **smír s Čechy**, ale oproti svému předchůdci byl velmi nekompromisní. Z historických pramenů víme, že jeho představa o smíru byla taková, že se Češi vzdají kompakťat a podrobí se římskokatolické církvi.¹⁴³ V kontextu tehdejší doby to byla představa pro husitské Čechy neakceptovatelná.

Jiří z Poděbrad v této době pomýšlel na **římský trůn**, proto byl k vyjednávání o smíru nakloněnější více než Jan Rokycana. V roce 1461 bylo Jiřímu z Poděbrad oznámeno, že chce-li se stát římským králem, musí se vzdát utrakvistického vyznání.¹⁴⁴ Právě v této době došlo k prvnímu **rozkladu mezi Rokycanou a českým králem**, protože kvůli ambicím na římský trůn a požadavkům s tím spojených začal kališnický arcibiskup kázat proti Jiřímu z Poděbrad.

Tyto neshody postupně vzrůstaly i učiněnými politickými rozhodnutími, které měly směřovat ke smíru s papežem, k němuž nikdy nedošlo. Jiří z Poděbrad byl ochotný zvolit nového arcibiskupa, došel totiž k pragmatickému závěru – **papež Rokycanu nikdy neuzná**.¹⁴⁵ Ani tento ústupek ale nepomohl, papež Pius II. zrušil v roce 1462 kompakťata, označil českého krále za zatvrzelého kacíře a zbavil jej královské důstojnosti, a tím jeho poddané poslušnosti.¹⁴⁶ Zároveň Jiřího z Poděbrad předvolal před papežský tribunál.

¹⁴¹ KÖNIGSMARK, Josef. Mistr Jan z Rokycan. In: *Brdský kraj. Ročenka musejní společnosti v Rokycanech*. Rokycany, 1946, str. 31.

¹⁴² CIRONIS, Petros. *Rokycanský žebřák husitským arcibiskupem: počátky husitství v Rokycanech se zvláštním přihlédnutím k Mistru Janovi z Rokycan*. [Praha]: Orego, 2021. ISBN 978-80-87528-61-7, str. 14.

¹⁴³ KÖNIGSMARK, Josef. Mistr Jan z Rokycan. In: *Brdský kraj. Ročenka musejní společnosti v Rokycanech*. Rokycany, 1946, str. 32.

¹⁴⁴ KÖNIGSMARK, Josef. Mistr Jan z Rokycan. In: *Brdský kraj. Ročenka musejní společnosti v Rokycanech*. Rokycany, 1946, str. 32.

¹⁴⁵ KÖNIGSMARK, Josef. Mistr Jan z Rokycan. In: *Brdský kraj. Ročenka musejní společnosti v Rokycanech*. Rokycany, 1946, str. 32.

¹⁴⁶ Kolektiv autorů. Představujeme rokycanské rodáky – 3. díl. In: *Rokycanské noviny – měsíčník ze života města. Rokycany*, prosinec 2007, ročník V., str. 15.

Právě na tomto tribunálu nabyl opět české koruny, kterou mu za ústupky v oblasti kompakrát propůjčovali 2 uherští biskupové a nikoliv kališnický arcibiskup Jan Rokycana.¹⁴⁷ Přísaha spjatá se znovunabytím královské důstojnosti zabránila válce se sousedními zeměmi, ale zapříčinila další neshody mezi ním a Rokycanou, které poznamenávaly jejich přátelství až do konce.

2.4.2. Podíl na vzniku Jednoty bratrské

Rokycana patřil k výjimečným kazatelům své doby, jeho dochované spisy se považují za jedny z nejkrásnějších památek staročeského písemnictví. Historické prameny uvádějí, že kázal o Bohu jako o nejvyšším ze všech zákonů a vybízel posluchače k touze po dobrých kněžích. Dokázal o **teologické problematice** hovořit srozumitelně pro prostý lid, živě a od srdce. Vynášel přísné soudy o tehdejší církvi, a tak budil ve věřících pochybnosti, zda jde v takovéto církvi dojít ke spasení. Právě v těchto chvílích vybízel k čtení Chelčického spisů, s nimiž sám do velké míry souhlasil.

Účinek Chelčického textů byl mnohem větší, než si Rokycana dokázal během svého vybízení ke čtení vůbec představit. Roku 1457 vznikla **nová církev – Jednota bratrská**, která se vyčlenila z utrakvistické církve, a jejímž zakladatelem se stal mnich Řehoř¹⁴⁸.¹⁴⁹ Podle několika dochovaných pramenů se dozvídáme, že právě zakladatel Jednoty bratrské byl synovcem Jana Rokycany. Dá se předpokládat, že i díky této pokrevní příbuznosti se Rokycana postaral o zajištění panství pro nově vzniklou církev v Kunvaldě v Orlických horách u Jiřího z Poděbrad.

Jan Rokycana nově vzniklou **církev v jejích počátcích podporoval**, dokazují nám to i kázání, z nichž Jednota bratrská vycházela.¹⁵⁰ Nesouhlasil s Jiřím z Poděbrad, který členy této církve od začátku pronásledoval, protože od sebe chtěl odvrátit podezření z kacířství. Nicméně po několika letech byly v Jednotě bratrské zaváděny odlišné řády, například zřízení

¹⁴⁷ KÖNIGSMARK, Josef. Mistr Jan z Rokycan. In: *Brdský kraj. Ročenka musejní společnosti v Rokycanech*. Rokycany, 1946, str. 33.

¹⁴⁸ **mnich Řehoř** –syn arcibiskupovy sestry, která se provdala za jistého zemana. Před vstupem do kláštera se živil jako krejčí. Poté vstoupil do husitského kláštera na Slovanech v Praze. Stal se mnichem a později založil Jednotu bratrskou.

¹⁴⁹ KÖNIGSMARK, Josef. Mistr Jan z Rokycan. In: *Brdský kraj. Ročenka musejní společnosti v Rokycanech*. Rokycany, 1946, str. 33.

¹⁵⁰ Kolektiv autorů. *Politický a školní okres Rokycanský*. [Brno]: GARN, 2016. Monografie měst, městeček a obcí, str. 248.

vlastní kněžský řád, a kališnický arcibiskup začal pociťovat, že tato církev narušovala jednotu té kališnické. Právě z těchto důvodů se Rokycana od členů Jednoty bratrské v roce 1468 veřejně odřekl.¹⁵¹

2.5. Závěr života

V závěrečných letech života husitský arcibiskup jistě neprožíval radostné okamžiky. Jeho sláva pomalu uhasínala, mezi ním a Jiřím z Poděbrad narůstaly neshody, které se týkaly především bojů proti Matyášovi Korvínovi. Jednou tyto spory vygradovaly do Jiřího prohlášení, že husitská ideologie je pochybná. Poté se již Rokycana necítil být vítán na královském dvoře.¹⁵²

Nedlouho po této roztržce, v roce 1466 prodělal Jan Rokycana mozkovou mrtvici.¹⁵³ Po ní se jeho už tak dost **špatný zdravotní stav** zhoršil, a navíc mu činilo obtíže mluvit. Polský kronikář a diplomat Dlugozs¹⁵⁴ v tom viděl „*prst boží, aby nemohl dále svádet lidi kacírským svým jazykem.*“¹⁵⁵ V tomtéž roce uvrhl papež Pavel II. do klatby českého krále Jiřího z Poděbrad, vyhlásil proti němu křížovou výpravu, zbavil ho majetku a trůnu.¹⁵⁶ O dva roky později byla **klatba** rozšířena i **na husitského arcibiskupa**, Jiřího syna, Viktorina, a všechny české kališníky. Papež žádal o vydání Rokycany do rukou papežských legátů, což Jiří z Poděbrad nedovolil. Zajímavostí je, že klatba platí pro české „husity“ dodnes, nikdy nebyla totiž zrušena.¹⁵⁷

¹⁵¹ Kolektiv autorů. Představujeme rokycanské rodáky – 3. díl. *Rokycanské noviny – měsíčník ze života města Rokycany*, prosinec 2007, ročník V., str. 15.

¹⁵² KUBALÍK, Josef. *Zápas o pojetí církve*. Praha: Zvon, 1992. ISBN 80-7113-048-6, str. 62.

¹⁵³ VLČEK, Emanuel. *Fyzické osobnosti českých panovníků: atlas kosterních pozůstatků českých králů Ladislava Pohrobka, Jiřího z Poděbrad a Habsburků pohřbených v Praze s podrobným komentářem a historickými poznámkami*. Praha: Vesmír, 2000. Postavy českých dějin očima antropologa. ISBN 80-85977-29-X, str. 50.

¹⁵⁴ **Dlugozs** (1415–1480) – polský diplomat, voják, kronikář a tajemník biskupa Olesnického z Krakova. Jeho otec se proslavil v bitvě u Grunwaldu.

¹⁵⁵ CIRONIS, Petros. *Život a dílo Mistra Jana z Rokycan: 600. výročí narození Mistra Jana z Rokycan 1397-1997 : svědectví Zdeňka Nejedlého, Kamila Krofity, Martina Kozáka a Josefa Teigehe*. Rokycany: Státní okresní archiv, 1997. ISBN 80-238-0214-3, str. 24.

¹⁵⁶ CIRONIS, Petros. *Rokycanský žebřák husitským arcibiskupem: počátky husitství v Rokycanech se zvláštním přihlédnutím k Mistru Janovi z Rokycan*. [Praha]: Orego, 2021. ISBN 978-80-87528-61-7, str. 6.

¹⁵⁷ CIRONIS, Petros. Podbrdsko v životě významných osobností – Mistr Jan z Rokycan. *Podbrdské noviny*. 1.-15.3.2007. ročník 15, str. 5.

Několik dní před skolem ho navštívil Jiří z Poděbrad, aby nemocného arcibiskupa svou přítomností potěšil. To je také poslední záznam o tom, že mohl český král ještě chodit.¹⁵⁸

Mistr Jan Rokycana „*co do těla líčen byl, co muž slušné, však nepřiliš vysoké postavy, širokoplecí a tlustý, mohutných prsau, s lysinou v čele...dosáhl věku svého asi 74 let...*“¹⁵⁹ zemřel 22. února 1471 v Praze. Pohřbu se zúčastnilo mnoho lidí, ale také Jiřího žena Johana a jejich synové Jindřich a Hynek. Český král se tohoto pietního aktu nezúčastnil kvůli své dlouhotrvající nemoci. Jan Rokycana byl **pohřben** v místě svého celoživotního působení, **v Týnském chrámu** před oltářem Matky Boží vedle sakristie.

Měsíc po Rokycanovi zemřel také Jiří z Poděbrad, jehož vyjmuté vnitřnosti byly vloženy do soudku a srdce do stříbrné truhly, a poté společně uloženy do Rokycanova hrobu v Týnském chrámě na upomínku jejich celoživotního přátelství.¹⁶⁰ **Rokycanova hrobka** byla překryta mramorovým kamenem, do něhož byla vytesána postava kališnického arcibiskupa v kněžském rouchu a s biskupskou berlou.¹⁶¹ Nad hlavou byla umístěna podkova s hvězdou coby upomínka na jeho původ „...*byl syn chudého kováře z rokycanského předměstí, báli se ho však doma i v cizině, král, královna i panství...*“¹⁶².

Jeho hrob se do současnosti nezachoval, a po událostech na Bílé Hoře byl jeho hrob zničen. Týnského chrámu se ujali jezuité a do roku 1630 byly Rokycanovy ostatky uloženy alespoň v prostém hrobě, poté byl hrob opětovně otevřen. Jezuité se rozhodli zničit symboly reformace, a proto ostatky kališnického arcibiskupa společně s vnitřnostmi husitského krále

¹⁵⁸ VLČEK, Emanuel. *Fyzické osobnosti českých panovníků: atlas kosterních pozůstatků českých králů Ladislava Pohrobka, Jiřího z Poděbrad a Habsburků pohřbených v Praze s podrobným komentářem a historickými poznámkami*. Praha: Vesmír, 2000. Postavy českých dějin očima antropologa. ISBN 80-85977-29-X, str. 50.

¹⁵⁹ CIRONIS, Petros. *Život a dílo Mistra Jana z Rokycan: 600. výročí narození Mistra Jana z Rokycan 1397-1997 : svědectví Zdeňka Nejedlého, Kamila Krofty, Martina Kozáka a Josefa Teigehe*. Rokycany: Státní okresní archiv, 1997. ISBN 80-238-0214-3, str. 10.

¹⁶⁰ VLČEK, Emanuel. *Fyzické osobnosti českých panovníků: atlas kosterních pozůstatků českých králů Ladislava Pohrobka, Jiřího z Poděbrad a Habsburků pohřbených v Praze s podrobným komentářem a historickými poznámkami*. Praha: Vesmír, 2000. Postavy českých dějin očima antropologa. ISBN 80-85977-29-X, str. 51.

¹⁶¹ KOZÁK, Martin. *Mistr Jan Rokycana*. Rokycany, Komitét pro oslavení památky Rokycanovy, 14. a 15. srpna 1898, str. 24.

¹⁶² CIRONIS, Petros. *Rokycanský žebřák husitským arcibiskupem: počátky husitství v Rokycanech se zvláštním přihlédnutím k Mistru Janovi z Rokycan*. [Praha]: Orego, 2021. ISBN 978-80-87528-61-7, str. 34.

spálili na hřbitově, náhrobek roztloukli na prach a společně s popelem z ostatků rozprášen do větru na náměstí před kostelem.¹⁶³

2.6. Památky na husitského arcibiskupa v Rokycanech

Památek na Mistra Jana Rokycanu se ve městě nachází několik. Nejvíce jich můžeme zhlédnout na Masarykově náměstí (viz dále), dále nejvýznamnějšího rodáka připomíná pamětní deska v místě původního rodného domu, stejnojmenná ulice a několik portrétů v místním muzeu.

2.6.1. Rokycanův dům

Nejvýznamnější, avšak nedochovanou památkou na Mistra Jana z Rokycan je jeho údajný **rodný dům zvaný Volšanka** „v kterém dobré paměti Mistr Jan Rokycana rozen...“¹⁶⁴, stojící na předměstí Pátek na nábřeží říčky Klabavy. Nejstarší doklady o tomto domu pocházejí z roku 1568, kdy jej „Petr řezník z Plzně zahradu, slove Volšanskou, ležící na předměstí, vele domu Andersovy koželužky, i s kusem dědiny pod Klukem, ...postoupil Mandaleně a Maryaně, sestřám vlastním.“¹⁶⁵ Tentýž dům v roce 1598 zakoupil pekař Jindřich „...v sumě 80 kop míšeňských a toho roku ji Janovi Pražákovi v téže sumě prodal.“¹⁶⁶

Původní rodný Rokycanův dům s největší pravděpodobností v průběhu staletí zanikl. V 80. letech 19. století místní vlastenci určili za **Rokycanův dům** jeden stojící blízko říčky, při výběru nevycházeli exaktně z historických pramenů, ale především z tradice. Právě ke konci 19. století se Rokycana začal častěji připomínat.¹⁶⁷

Již v roce 1877 vznikla myšlenka při spolku Žďár zasadit do rodného domu pamětní desku, nedošlo k tomu, protože c. k. místodržitelství osazení pamětní deskou zakázalo. Na spolek

¹⁶³ CIRONIS, Petros. Podbrdsko v životě významných osobností – Mistr Jan z Rokycan. *Podbrdské noviny*. 1.-15.3.2007. ročník 15, str. 4.

¹⁶⁴ CIRONIS, Petros. Podbrdsko v životě významných osobností – Mistr Jan z Rokycan. *Podbrdské noviny*. 1.-15.3.2007. ročník 15, str. 4–5.

¹⁶⁵ JINDŘICH, Karel. Mistr Jan z Rokycan a Rokycany. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan. Rokycany. 1997, str. 21.

¹⁶⁶ JINDŘICH, Karel. Mistr Jan z Rokycan a Rokycany. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan. Rokycany. 1997, str. 21.

¹⁶⁷ CIRONIS, Petros. *Rokycanský žebřák husitským arcibiskupem: počátky husitství v Rokycanech se zvláštním přihlédnutím k Mistru Janovi z Rokycan*. [Praha]: Orego, 2021. ISBN 978-80-87528-61-7., str. 22.

Žďár navázal o pět let později vysokoškolský spolek Radbuza, kterému se to již podařilo. Autorem **pamětní desky** byl sochař Josef Strachovský a zasazení proběhlo 12. srpna 1882 během velkolepé slavnosti, na které vystoupil se svými oslavnými básněmi dokonce i Adolf Heyduk.¹⁶⁸

Rokycanův dům označovaný číslem popisným 26 neměl pravidelný půdorys, o čemž svědčí i architektonicky zajímavá místnost na jižní straně zaklenutá nepravidelnou valenou klenbou. Za domem se nacházela přízemní zděná klenutá budova, v níž byly objeveny dvě kruhové kádě a ohniště. Tyto nástroje byly potřeba v koželužské dílně.¹⁶⁹

Většina zdiva se dochovala do 20. století v původním stavu, v roce 1904 proběhla částečná úprava domu. Rokycanův dům v upravené podobě „přežil“ obě světové války a téměř i komunistický režim. Dne 23. března 1982 probíhala jednání místního ONV a MěstNV s Krajskou památkovou správou o tom, že Rokycanův dům zůstane v památkové péči. Netrvalo ani týden a stanovisko MěstNV se změnilo kvůli plánované výstavbě panelových domů. Po dvou letech, co MěstNV získával dílčí stanoviska od požadovaných odborů, padlo rozhodující stanovisko Ministerstva kultury o vyjmutí z památkové péče k datu 8. dubna 1984.¹⁷⁰

Rokycanův rodný dům přestal existovat po 26. červnu 1984, poté co si na něm místní hasičský sbor nacvičil hašení požáru.¹⁷¹

Dne 18. dubna 1997 při příležitosti **600 let od narození Mistra Jana Rokycany** byla na původní místo rodného domu umístěna pamětní deska, která budí svým vzhledem a umístěním spíše rozpaky než hrdost na slavného rodáka.¹⁷² V témže roce proběhla také vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan organizovaná pracovníky místního muzea.

¹⁶⁸ KULÍŘ, Vratislav. Obraz a hodnocení mistra Jana z Rokycan v publicistice a krásné literatuře v létech 1880–1890. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan. Rokycany. 1997, str. 21.

¹⁶⁹ JINDŘICH, Karel. Mistr Jan z Rokycan a Rokycany. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan. Rokycany. 1997, str. 22.

¹⁷⁰ JINDŘICH, Karel. Mistr Jan z Rokycan a Rokycany. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan. Rokycany. 1997, str. 23.

¹⁷¹ JINDŘICH, Karel. Mistr Jan z Rokycan a Rokycany. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan. Rokycany. 1997, str. 24.

¹⁷² CIRONIS, Petros. Podbrdsko v životě významných osobností – Mistr Jan z Rokycan. *Podbrdské noviny*. 1.-15.3.2007. ročník 15, str. 5.

2.6.2. Památky na Jana Rokycanu na Masarykově náměstí

Na zeď rokycanské radnice byla zasazena **pamětní deska s reliéfem Jana Rokycany**, která byla odhalena v rámci velkolepé slavnosti 12. srpna 1882.¹⁷³ Autorem byl stejně jako v předchozím případě sochař Josef Strachovský.

V obřadní síni radnice visí **velkolepý obraz** z dílny Alfonse Muchy o rozměrech 430 x 230 cm. Slavného malíře oslovilo vedení městské spořitelny na podzim 1932, tehdy 72letý umělec souhlasil s namalováním obrazu do zasedací síně místní radnice s postavou Jana Rokycany. Původním tématem obrazu byl výjev *Rokycana zachraňuje Prahu před hněvem Jana Žižky*, nakonec však bylo přijato téma *Basilejský koncil se sklání před Janem Rokycanou*, protože je historicky důvěryhodnější.¹⁷⁴ Toto téma Alfonse Muchu inspirovalo ke zpodobnění Jana Rokycany, kterého právě navštívil papežský legát Julius Cesarini v domě, který byl vyhrazen českému poselstvu. Za celou dobu existence byl obraz pouze jedinkrát na výstavě v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Hradci Králové v létě 1933.¹⁷⁵

Na Masarykově náměstí se také nachází bývalá budova městské spořitelny, jejíž vedení oslovilo umělce Muchu kvůli zhotovení obrazu. V roce 1930 tuto budovu věnovalo vedení městské spořitelny veřejnosti ke kulturním účelům. Během připomínání 550. výročí narození Jana Rokycany byla tato budova přejmenována na **Rokycanův dům osvěty**.¹⁷⁶

2.6.3. Další (neuskutečněné) památky

Dle časopisu *Památky archeologické* visel **Rokycanův obraz** v hostinci U Černého orla od roku 1865. Následně se dostal do sbírek ředitele muzea Zacha v Kutné Hoře. O obrazu víme, že je to olejomalba na plátně zachycující portrét Jana Rokycany pocházející ze 17. století.¹⁷⁷

¹⁷³ VODĚROVÁ, Hana. Po rokycanském náměstí za Janem z Rokycan. *Vítaný host – čtvrtletník příznivců přírody, památek a lidí*. 19.3.2021, str. 20–21.

¹⁷⁴ HOFMAN, Karel. *Rokycany 1110–1986: dvacet pět nových pohledů do historie města*, Rokycany: Hofman, 1991, str. 13.

¹⁷⁵ VODĚROVÁ, Hana. Po rokycanském náměstí za Janem z Rokycan. *Vítaný host – čtvrtletník příznivců přírody, památek a lidí*. 19.3.2021, str. 21.

¹⁷⁶ Rokypedie. *Jan Rokycana*. [online]. Rokycany, 2012. [cit. 13.11.2021]. Dostupné z: https://rokypedie.rokycanstipatrioti.cz/index.php?title=Rokycana_Jan

¹⁷⁷ JINDŘICH, Karel. Mistr Jan z Rokycan a Rokycany. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan. Rokycany. 1997, str. 22.

Již v roce 1869 navrhli místní sokolové postavit tomuto rodákovi pomník, jejich návrh „narazil“ na odpor úřadů. Tak alespoň poslali do základů Žižkova pomníku v Příbyslavi kámen z rodného Rokycanova domu.¹⁷⁸

Zatím poslední památkou na slavného rodáka je skladba pro sólovou kytaru **Spiritualita Jana Rokycany** z pera profesora Milana Zelenky, který ji premiérově přednesl v obřadní síni místní radnice 19. března 2009.¹⁷⁹

2.7. Nepřímý vliv na rodné město

Dle dochovaných pramenů rokycanští občané byli na nejvlivnější duchovní osobnost své doby narozenou v Rokycanech velmi hrdí. Nejen regionální historikové upozorňují na nepřímé ovlivnění Rokycanovou osobností na náboženské postavení města. Rokycany totiž patřily k **nejpřednějším husitským městům** i přes skutečnost, že nedaleko ležela katolická Plzeň.¹⁸⁰

Jestli Jan Rokycana navštívil během svého života rodné město historické skutečnosti mlčí. Ovšem na město Rokycany vzpomněl dokonce i ve svém nejznámějším literárním díle *Postila*: „*Věrně já to pomním, v Rokycanech když bylo, nějakit' sou dříve byli ohbitější k dobrému: když ke klekání zazvonili, ihned klekli sami starší a nám hned: „Nu, děti, kde ste, klekněte a děkujte bohu!“ Těž v pátek, když v poledne zvonili na památku umučení božího, hned klekli.*“¹⁸¹

Mistr Jan Rokycana ve svém rodném městě nepobýval ani jej pravděpodobně nenavštěvoval, avšak jeho vliv tu byl patrný i po jeho smrti. Vždyť k nejslavnějšímu rokycanskému rodákovi se místní občané hrdě hlásí dodnes.

¹⁷⁸ HOFMAN, Karel. *Rokycany 1110–1986: dvacet pět nových pohledů do historie města*, Rokycany: Hofman, 1991, str. 13.

¹⁷⁹ Rokypedie. *Jan Rokycana*. [online]. Rokycany, 2012. [cit. 13.11.2021]. Dostupné z: https://rokypedie.rokycanstipatrioti.cz/index.php?title=Rokycana_Jan

¹⁸⁰ CIRONIS, Petros. Podbrdsko v životě významných osobností – Mistr Jan z Rokycan. *Podbrdské noviny*. 1.-15.3.2007. ročník 15, str. 4–5.

¹⁸¹ CIRONIS, Petros. *Rokycanský žebřák husitským arcibiskupem: počátky husitství v Rokycanech se zvláštním přihlédnutím k Mistru Janovi z Rokycan*. [Praha]: Orego, 2021. ISBN 978-80-87528-61-7, str. 17.

3. ALOIS LAUB

Československý legionář, brigádní generál in memoriam a výrazná osobnost odbojové skupiny Oliver Alois Laub je s městem Rokycany svázán od roku 1896.¹⁸² *Matrika narozených pro Rokycany z let 1894 až 1903* uvádí, že Alois Laub se narodil poslední prosincový den tohoto roku do rodiny rokycanského sládky Josefa Lauba¹⁸³ a jeho manželky Teresie v domě č. p. 36.¹⁸⁴ Čtyři dny po porodu byl pokřtěn místním kaplanem Ferdinandem Zárubou na Aloise Silvestra, což podle dochovaných pramenů nikdy neužíval.

O **Laubově dětství** a dospívání dostupné zdroje mnoho neuvádějí. Víme pouze to, že Alois Laub navštěvoval měšťanskou školu mezi lety 1908–1911 a posléze studoval další dva roky na škole pokračovací, kdy se vyučil po vzoru svého otce **sládkem**.¹⁸⁵ K vykonávání tohoto povolání nedostal ani příležitost, neboť nedlouho po vyučení začala první světová válka.

První světová válka radikálně změnila život mnohým, kteří museli narukovat a nejinak tomu bylo i v případě Aloise Lauba. Poté, co dosáhl plnoletosti, byl odveden do Berouna, kde se dle historických materiálů přihlásil k vojenskému odvodu 10. dubna 1915.¹⁸⁶ O pět dní později byl přiřazen k **c. k. pěšímu pluku 88 rakousko-uherské armády**, se kterým absolvoval krátkodobý základní výcvik před odjezdem na frontu.¹⁸⁷

3.1. Československý legionář

Po skončení základního vojenského výcviku byl vojín Alois Laub společně s 88. pěším plukem odvelen z Berouna na východní frontu. V rakousko-uherské armádě působil jako řadový voják velice krátce, protože při první příležitosti přeběhl po vzoru jiných

¹⁸² KRŮTA, Václav. Ilegální vojenská odbojová organizace Obrana národa na Příbramsku. In: *Podbrdsko VI*. Příbram, 1999, str. 166.

¹⁸³ **Josef Laub** se narodil 30. listopadu 1863 rokycanskému hostinskému Janovi Laubovi a Marii rozené Honalové.

Teresie, roz. Fořtová, Laubová se narodila v Divišově 15. října 1871 místnímu tkalci Vincenci Laubovi a Barboře Hrabánkové. Za Josefa Lauba se provdala 3. července 1895 v Plzni.

¹⁸⁴ SOKA Rokycany. *Matrika narozených pro Rokycany (1894–1903)*, fond Sbirka matrik západních Čech, signatura Rokycany 41.

¹⁸⁵ FRYŠ, Josef. *120 osobností Podbrdsko*. Plzeň: Starý most, 2017. ISBN 978-80-87338-70-4, str. 94–95.

¹⁸⁶ VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 99.

¹⁸⁷ Československá obec legionářů. *Laub Alois* [online]. Praha: 2022 [cit. 6.4.2022]. Dostupné z: <http://legie100.com/krev-legionare/56001/>

československých vojáků **do ruského zajetí**. Prameny dokládají, že se tak stalo na základě vlasteneckého citění a odporu k Habsburské monarchii 7. září 1915 v okolí Nastazova.¹⁸⁸

V zajateckém ruském táboře strávil Alois Laub jeden rok, než mohl vstoupit do **československých legií**, které se na ruském území již nějakou dobu formovaly. Oficiálně do nich byl přijat 9. září 1916 v Saratovské gubernii, kde byl také přiřazen k jednotce 1. čs. střeleckého pluku.¹⁸⁹

Nedlouho po zařazení do čs. legií byl Alois Laub převelen do 2. čs. střeleckého pluku Jiřího z Poděbrad, ve kterém společně s dalšími legionáři absolvoval krátký vojenský výcvik. Poté již následoval přesun na frontu. Vzhledem k převelení do 2. pluku se Alois Laub zúčastnil slavných a dodnes připomínaných bitev československých legionářů. Dochované prameny totiž předkládají, že se Alois Laub přímo účastnil několika významných bitev, a to **bitvy u Zborova**¹⁹⁰ (1.-2. července 1917), střetnutí u Volosovky (20. července 1917), bojů o Kyjev (prosinec 1917) a **bitvy u Bachmače** (8.-13. března 1918).¹⁹¹ V těchto bitvách působil Alois Laub stále jako řadový voják, proto za jeho přínos vítězství čs. legií můžeme považovat „pouze“ obětavé a hrdinské nasazení. Za své dosavadní působení byl jmenován do funkce velitele čety, kterou již vedl v bitvě u Bachmače, což dokládá jeho kvalifikační listina.¹⁹²

Českoslovenští legionáři včetně Aloise Lauba se dle příkazu z února 1918 tehdejšího předsedy Československé národní rady Tomáše Garrigue Masaryka měli přesunout z Ruska do Evropy východní trasou přes Sibiř. Volný průchod na východ komplikovala politická, ale i vnitrozemská situace, kdy v Rusku zuřila **občanská válka** a zároveň představitelé Ruska podepsali s Německem brestlitevský mír.¹⁹³

Cesta na východ se neustále komplikovala až nakonec, jak je z historie všeobecně známo, českoslovenští legionáři obsadili části Transsibiřské magistrály, po níž se přepravovali. Této „nekonečné“ **sibiřské anabáze** se zúčastnil i Alois Laub. Podle dostupných pramenů se

¹⁸⁸ VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 99.

¹⁸⁹ Československá obec legionářů. *Laub Alois* [online]. Praha: 2022 [cit. 6.4.2022]. Dostupné z: <http://legie100.com/krev-legionare/56001/>

¹⁹⁰ **bitva u Zborova** (1.-2. července 1917) – první významné vystoupení Československých legií na východní frontě, jednalo se o součást tzv. Kerenského ofenzívy. Díky této bitvě byly zrušena veškerá ruská omezení na formování nových jednotek z českých a slovenských zajatců.

¹⁹¹ Spolek pro vojenská pietní místa. *Pamětní deska Alois Laub* [online]. Praha: 2013 [cit. 6.4.2022]. Dostupné z: <https://www.vets.cz/vpm/12870-pametni-deska-alois-laub/>

¹⁹² VELFL, Josef. Krycí název „Oliver“. In: *Národní osvobození* (číslo 20). Příbram, 5. října 1993, str. 3.

¹⁹³ VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 100.

společně s ostatními legionáři střetl s bolševiky například u Marjanovky, Šcedrinska, Kazaně či Čeljabinsku.¹⁹⁴ V této komplikované době byl Alois Laub vyslán na důstojnickou školu ve Sludjance coby schopný poddůstojník v roce 1919. Školu úspěšně absolvoval, a dočkal se tak 9. listopadu 1919 povýšení do **první důstojnické hodnosti** – podporučíka pěchoty.¹⁹⁵ Vzápětí byl Alois Laub převelen k 11. čs. pěšímu pluku Františka Palackého.

S tímto plukem vyrazil čerstvě povýšený nadporučík Alois Laub z Vladivostoku v červnu 1920 do vlasti. Prameny uvádějí, že cesta do nově vzniklého Československa trvala přes dva měsíce. 11. čs. pěší pluk dorazil do vlasti po dlouhé plavbě na lodi Tencer přes Singapur, Suez a Terst 14. srpna 1920.¹⁹⁶ Alois Laub byl po návratu do Československa vyznamenán za svou službu v československých legiích *Československým válečným křížem 1914-1918*, ruským *Křížem svatého Jiří IV. stupně*, francouzským *Křížem 1914-1918 s palmou*.¹⁹⁷

3.2. Voják z povolání

Po návratu do Československa zůstal Alois Laub v **armádě** až do jeho propuštění po německé okupaci v roce 1939. Své poválečné působení započal v hodnosti kapitána, do které byl povýšen 1. listopadu 1921 v Písku u 11. čs. pěšího pluku.¹⁹⁸ Tady pracoval jako velitel čety až do roku 1922. V tomto roce byl převelen do Prachatic, kde působil až do roku 1928 u 3. praporu 11. čs. pěšího pluku. Během **armádní činnosti v Prachaticích** byl za svou příkladnou službu povýšen do hodnosti štábního kapitána dne 8. července 1926.¹⁹⁹ V této hodnosti zastával dle dochovaných dokumentů funkci velitele 12. roty.²⁰⁰

V této době prožíval Alois Laub kromě kariérního vzestupu zjevně také radostné rodinné okamžiky. Po návratu z legií se totiž oženil s Annou Laubovou v roce 1922 a společně měli tři děti. Prvorozený syn Zdeněk se narodil v roce 1923 v Prachaticích a stejně tak i jeho sestra Marie, která se narodila v roce 1927.²⁰¹ V Prachaticích žili až do roku 1928, než jejich otce a manžela převeleli opět do Písku. Je zřejmé, že toto neustálé stěhování se by mohlo

¹⁹⁴ VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 100.

¹⁹⁵ VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 100.

¹⁹⁶ Československá obec legionářů. *Laub Alois* [online]. Praha: 2022 [cit. 6.4.2022]. Dostupné z: <http://legie100.com/krev-legionare/56001/>

¹⁹⁷ VELFL, Josef. Krycí název „Oliver“. In: *Národní osvobození* (číslo 20). Příbram, 5. října 1993, str. 3.

¹⁹⁸ Československá obec legionářů. *Laub Alois* [online]. Praha: 2022 [cit. 7.4.2022]. Dostupné z: <http://legie100.com/krev-legionare/56001/>

¹⁹⁹ VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 101-102.

²⁰⁰ VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 102.

²⁰¹ VELFL, Josef. Krycí název „Oliver“. In: *Národní osvobození* (číslo 20). Příbram, 5. října 1993, str. 3.

zapříčinit rozpad jakéhokoliv vztahu, nicméně prameny se nezmiňují o tom, že by si manželka Anna jakkoliv stěžovala. Domnívám se, že na svého manžela musela být velmi hrdá, protože byl československý legionář a ostatní vojáci k němu vzhlíželi.

Převelení do Písku znamenalo pro Aloise Lauba de facto návrat do známého prostředí. Právě tehdy začal výrazněji zastávat důležité funkce v rámci vojenského útvaru, což bylo dáno povýšením, kterého se mu dostalo v Prachaticích. Štábní kapitán Alois Laub vykonával velitele roty u rot s číslem 12, 8 a 10 až do roku 1935.²⁰² Právě v tomto roce, kdy se Laubovým narodil druhý syn Milan, byl Alois Laub nejprve pověřen zastupováním velitele náhradního praporu a také vykonáváním funkce mobilizačního důstojníka pluku.²⁰³ Po nabytí potřebných zkušeností na těchto pozicích se stal zástupcem velitele 3. praporu 11. pluku.

Tento relativně **rychlý kariérní vzestup** ve vojenském prostředí dokládají historické prameny mimo jiné také tím, že Alois Laub se mimo vojenskou službu vzdělával jak všeobecně, tak vojensky. Studoval odbornou literaturu, docházel na přednášky. Během osmi let úspěšně absolvoval pět vojenských kurzů, pokaždé s jiným specifickým zaměřením. V roce 1922 navštěvoval informační kurz pěchoty a vozatajský kurz, o dva roky později si prošel kurzem pro velitele kulometných rot, roku 1925 se účastnil kurzu pěší ekvityce²⁰⁴ a v roce 1929 absolvoval střelecký kurz protiletadlové obrany.²⁰⁵

Není proto divu, že Laubovi nadřízení v něm spatřovali kvality vysokého důstojníka, jehož schopností Alois Laub nepochybně dosahoval. Jeho nadřízení upozorňovali především na jeho rychlost a pružnost postřehu a také logické uvažování, které je potřebné pro organizování a velení vojenskému útvaru. Rovněž jeho záliby, kterým se věnoval mnohdy i závodně, např. jízda na koni a střelba z pušky a pistole, dotvořily všechny předpoklady k tomu, aby jednou mohl velet vojenskému útvaru. **Laubův vojenský talent** je zaznamenán i v jeho kvalifikační listině: „*Má výborné vlastnosti k výchově a výcviku podřízených.*“²⁰⁶

Z pozice zástupce velitele 3. praporu v Písku byl povýšen do **hodnosti majora** 1. ledna 1936.²⁰⁷ Jeho vojenská činnost v tomto jihočeském městě skončila v roce 1937, kdy byl na

²⁰² VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 102.

²⁰³ VELFL, Josef. Křycí název „Oliver“. In: *Národní osvobození* (číslo 20). Příbram, 5. října 1993, str. 3.

²⁰⁴ **ekvityce** – učení se jízdy na koni

²⁰⁵ VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 102-103.

²⁰⁶ VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 102

²⁰⁷ VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 101.

základě výnosu Ministerstva národní obrany²⁰⁸ pověřen službou u speciálních pevnostních jednotek.²⁰⁹ Do pohraniční služby v této vypjaté době nastoupil major Alois Laub v Hlučíně u 4. hraničářského pluku, který měl v případě potřeby obsadit těžká opevnění a bránit hranice Československa.

Události na konci třicátých let nabraly rychlý spád. V důsledku německé agresivní politiky byla československá vláda nucena vyhlásit všeobecnou mobilizaci 23. září 1938. Ještě téhož dne v noci 4. hraničářský pluk obsadil určené pozice, a připravil se tak k obraně vlasti. Ani připravenost vojsk, ani osobní nasazení všech politiků a velitelů však nezabránilo v následujících dnech **podepsání Mnichovské dohody**.

Po ztrátě Sudet byl Alois Laub přeložen 15. prosince 1938 do Mladé Boleslavi ke 47. pěšímu pluku jako zástupce velitele praporu.²¹⁰ Z této doby se zachovalo hodnocení Laubovy činnosti v pohraničí od jeho nadřízeného a velitele pluku plukovníka Jana Satorie: „*Mjr. pěch. Alois Laub zúčastnil se mobilizace u hraničářského pluku 4 (pevnostního) v době od 24. září 1938 až do ukončení jako I. pobočník pluku a osvědčil se velmi dobře.*“²¹¹ Ani toto kladné hodnocení nedokázalo zakrýt negativní emoce, které se v majorovi Aloisu Laubovi vřely. Dle dostupných zdrojů nesl tuto spojeneckou zradu velmi těžce a strachoval se jako mnoho dalších o existenci demokratického Československa.

Vánoce 1938 strávil Alois Laub s rodinou u svého švagra pátera Jakuba Lauba na faře na Březových horách u Příbrami, kde se pokoušel zapomenout na Mnichovskou dohodu a atmosféru kolem ní. Naneštěstí byl Alois Laub na začátku roku 1939 konfrontován s krutou realitou v podobě německé okupace, která znamenala pro Lauba konec jeho vojenské kariéry. Dne 1. července 1939 byl propuštěn do civilu v rámci **demobilizace československé armády**.²¹²

²⁰⁸ Výnos č. j. 32.449/Taj. hl. št. ŘOP. 1937.

²⁰⁹ VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 102.

²¹⁰ Československá obec legionářská – Jednota Příbram, Státní okresní archiv Příbram. *Život a cesty československých legionářů – Alois Laub*. SOKA Příbram, 13. říjen–30. listopad 2021. Výstava ke 100. výročí založení Československé obce legionářské.

²¹¹ VELFL, Josef. Krycí název „Oliver“. In: *Národní osvobození* (číslo 20). Příbram, 5. října 1993, str. 3.

²¹² VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 10.

3.3. V čele odbojové skupiny Oliver

Alois Laub se musel po odchodu z vojenské služby requalifikovat, aby mohl získat civilní zaměstnání. To se mu podařilo a již 17. listopadu 1939 nastoupil na Okresní úřad v Příbrami, kam se s rodinou přestěhoval, jako **vrchní účetní tajemník**.²¹³ Tato instituce sídlila na dnešním náměstí T. G. Masaryka č. p. 100.²¹⁴

Z dochovaných pramenů vyplývá, že Alois Laub toto povolání vykonával zhruba půl roku. Již měsíc po nástupu do zaměstnání ho pověřil **generál František Kravák**, velitel Obrany národa ve středních a severozápadních Čechách a čs. legionář, sestavením vojenské odbojové skupiny o velikosti praporu, která měla být schopná převzít kontrolu nad Příbramí a okolím v případě povstání proti německým okupantům.²¹⁵

Alois Laub tento nelehký úkol pojal s důsledností a precizností sobě vlastní. Ihned začal shromažďovat důvěryhodné osoby, jednalo se především o bývalé vojáky čs. armády a vlastence z řad civilistů. Vzhledem ke skutečnosti, že se tomuto poslání chtěl Alois Laub věnovat naplno, požádal o propuštění ze zaměstnání na počátku 1940. Jeho žádosti bylo vyhověno 7. května 1940.²¹⁶

Na počátku roku 1941 byly vybudovány podmínky pro zahájení **odbojové vojenské činnosti** na Příbramsku. Skupina dostala krycí název Oliver, jenž využíval i její představitel Alois Laub.²¹⁷ Ten se staral v této odbojové skupině o vojenskou složku a civilní organizoval jeho dobrý přítel Stanislav Vojíš. Po zatčení škpt. Bohumila Kuby se Alois Laub ujal kromě své skupiny Oliver i vedení Obrany národa v Příbrami.²¹⁸

Skupina prováděla typickou odbojářskou činnost. Během níž sbírala informace o německé branné moci a předávala je do zahraničí, rozšiřovala a tiskla ilegální tiskoviny, shromažďovala zbraně, pomáhala rodinám zatčených a ukrývala ostatní členy odboje. Od roku 1943 prováděla sabotážní a diverzní akce především na železnicích.

²¹³ KRŮTA, Václav. Ilegální vojenská odbojová organizace Obrana národa na Příbramsku. In: *Podbrdsko VI*. Příbram, 1999, str. 166.

²¹⁴ Město Příbram. *Poznej Příbram – Po stopách Aloise Lauba* [online]. Příbram: 2022 [cit. 6.4.2022]. Dostupné z: <https://www.poznejpribram.cz/po-stopach-aloise-lauba>

²¹⁵ FRYŠ, Josef. *120 osobností Podbrdsko*. Plzeň: Starý most, 2017. ISBN 978-80-87338-70-4, str. 94–95.

²¹⁶ VELFL, Josef. Krycí název „Oliver“. In: *Národní osvobození* (číslo 20). Příbram, 5. října 1993, str. 3.

²¹⁷ Středočeská vědecká knihovna v Kladně. *Laub Alois, 1896 - 1945* [online]. Kladno: 2022 [cit. 6.4.2022]. Dostupné z: https://ipac.svkk1.cz/arl-kl/cs/detail-kl_us_auth-p0103972-Laub-Alois-18961945/

²¹⁸ VELFL, Josef. *Příbramsko za heydrichiády*. Příbram: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků, 1989. ISBN 80-7005-006-3, str. 54.

Na jaře 1943 došlo ke **spojení odbojových skupin** na základě rozkazu londýnské vlády a doporučení III. ilegálního ústředního vedení KSČ. Na Příbramsku v době Protektorátu působilo hned několik významných skupin podílejících se na odboji, které se sloučily do obrovské odbojové organizace nazvané Krajský národně revoluční výbor. Do této organizace patřila vojenská skupina Oliver, železničářský odboj v čele s Františkem Markem²¹⁹, učitelско-hornická skupina Petičního výboru Věrní zůstaneme řízená Jindřichem Majerem a komunistické skupiny.²²⁰ Po sloučení se vojenská skupina Oliver začala také věnovat **sabotážním akcím**. Mezi ty nejpovedenější akce tohoto typu se řadí dle dostupných pramenů odpálení části skály u Srbska 8. srpna 1945, která znemožnila na několik dní železniční dopravu Praha-Plzeň a poškození lanovky dopravující rudu z Bohutína.²²¹ Mezi ty nepovedené akce patří například neúspěšný atentát na německého představitele Kurta Dalugeho na Dobříšsku 3. července 1943.²²²

3.3.1. Konec odbojové skupiny Oliver

Takto rozsáhlá ilegální organizace neunikla pozornosti gestapa. To získalo od pozdějšího konfidenta Zdeňka Šindeláře potřebné informace o přechodném pražském pobytu Anny Kiliánové, která působila jako spojka mezi odbojovými organizacemi v Příbrami, Plzni, Berouně, Strakonících, Písku a v Praze. **Anna Kiliánová** si po smrti jednoho z představitelů II. il. ústř. ved. KSČ Václava Maříka, s kterým byla v kontaktu, zařídila byt také v Příbrami u paní Rozumové ve Vamberově ulici, dnes Žižkově.²²³

Dle dobových záznamů byly tyto informace pro gestapo enormně důležité, protože prostřednictvím Anny Kiliánové mohlo rozklíčovat velkou část protinacistické odboje na území Protektorátu. Tak se také stalo 12. listopadu 1943, kdy Anna Kiliánová cestovala v noci do Příbrami a byla sledována gestapem. To následující ráno dům paní Rozumové obklíčila. Soudobé prameny uvádějí, že Anna Kiliánová byla zatčena společně s představitelem Krajského národně revolučního výboru Jaroslavem Štanglem, který se v té

²¹⁹ **František Marek** – předválečný funkcionář soc. dem. strany pocházející z Nové Hospody u Příbrami, který pomáhal při zajišťování parašutistů, jenž provedli 27. května 1942 atentát na R. Heydricha. Zároveň se stal představitelem spojení odbojových skupin v Krajském národně revolučním výboru.

²²⁰ Spolek pro vojenská pietní místa. *Pamětní deska Alois Laub* [online]. Praha: 2013 [cit. 7.4.2022]. Dostupné z: <https://www.vets.cz/vpm/12870-pametni-deska-alois-laub/>

²²¹ VELFL, Josef. *Cesty ke svobodě*. Příbram 1987, str. 56.

²²² Spolek pro vojenská pietní místa. *Pamětní deska Alois Laub* [online]. Praha: 2013 [cit. 7.4.2022]. Dostupné z: <https://www.vets.cz/vpm/12870-pametni-deska-alois-laub/>

²²³ VELFL, Josef. *Cesty ke svobodě*. Příbram 1987, str. 60.

době nacházel v tomtéž domě. Nejhorší na celé situaci bylo to, že zde také byly ukryty zašifrované seznamy členů a zprávy o činnosti odboje.²²⁴

Gestapo šifrované dokumenty rozluštilo a 13. listopadu 1943 zahájilo na Příbramsku **nejrozsáhlejší zatýkací akci** během celé okupace. Účastnilo se jí klatovské, táborské, kladenské a pražské gestapo. V sedm hodin ráno byl zatčen Stanislav Vojíš, v 10.30 Alois Laub ve svém domě č. p. 350 v Mánesově ulici. Příslušníci gestapa celý dům vyrabovali a Laubova rodina tomu mohla pouze přihlížet.²²⁵ **Po zatčení Aloise Lauba** se jeho rodina odstěhovala k Jakubu Laubovi na Březové Hory, kde bydleli až do konce války.

Skupina Oliver²²⁶ byla de facto zlikvidována a představitelé Krajského národně revolučního výboru byli pozatýkáni. Během několika dnů bylo zatčeno 165 lidí z Příbramska, z nichž 67 bylo postaveno před soud a 30 bylo odsouzeno k trestu smrti.²²⁷

3.3.2. Závěr života

Po zatčení čelil major Alois Laub **nelidským výsledkům** vedených vrchním sekretářem táborského gestapa Karlem Müllerem. Dle vzpomínek spoluvězně Laubovo tělo po těchto brutálních výsleších vypadalo „*od hlavy až k patám v jednu zčernalou podlitinu krvácející z mnoha ran.*“²²⁸ I přes nepředstavitelnou bolest, kterou musel Alois Laub vydržet, neprozradil jedinou informaci, jež by vedla k dalším osobám v odboji. Veškeré obvinění, k němuž měly představitelé gestapa důkazy, vzal na sebe a neustále opakoval, že vše prováděl samostatně. O jeho chování během výslechů existuje svědectví pplk. Miroslava Beneše: „*Obětavosti a síle vůle majora Lauba při výsleších, prováděných příslušníky gestapa z Tábora, Klatov a Prahy, nutno poděkovat za to, že hrdelních rozsudků nebylo více a že mnozí zůstali ušetřeni bíd koncentračních táborů a německých věznic...*“²²⁹

Následně byl Alois Laub transportován do Malé pevnosti v Terezíně 3. dubna 1944.²³⁰ Po pětiměsíčním pobytu v tamějších celách byl „*...odvezen do Gollnowa, kde ho tzv. Lidový*

²²⁴ VELFL, Josef. *Cesty ke svobodě*. Příbram 1987, str. 60.

²²⁵ Město Příbram. Velfl, Josef. *Výročí popravy v Brandenburgu* [online]. Příbram: 2022 [cit. 8.4.2022]. Dostupné z: <https://pribram.eu/aktualni-temata/vyroci-popravy-v-brandenburgu.html>

²²⁶ **skupina Zahradník** navázala na činnost skupiny Oliver v této lokalitě, vedli ji mjr. Josef Šimůnek a kpt. Vojtěch Mařík.

²²⁷ VELFL, Josef. *Cesty ke svobodě*. Příbram 1987, str. 60.

²²⁸ VELFL, Josef. *Cesty ke svobodě*. Příbram 1987, str. 60.

²²⁹ VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 104.

²³⁰ VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 104.

soud odsoudil ještě s 15 spolubojovníky k trestu smrti.²³¹ Po vyřčení rozsudku byla celá skupina v prosinci 1944 deportována do **brandenburgské věznice u Berlína**, kde měl být trest smrti vykonán. Dle dobových pramenů zjišťujeme, že v místní věznici Alois Laub a ostatní odsouzení pobýli více jak devadesát dní, protože na Čechy se vztahovala časová lhůta v této délce od rozsudku k popravě. Zároveň tresty smrti podepisoval osobně říšský státní ministr Karl Hermann Frank a popravy v Brandenburgu se vykonávaly pouze v pondělí.²³²

Alois Laub i v Brandenburgu věřil, že válka skončí ještě předtím, než Němci rozsudek vykonají. Povzbuzoval na základě víry v Boha i ostatní, aby se k **naději na přežití** upnuli. Počátkem roku 1945 měl Alois Laub sen, ve kterém se dožil 23. dubna a byl zachráněn. Dostupné zdroje uvádějí, že zpráva o Laubově snu se velmi rychle rozšířila po věznici a všechny povzbudila. Tato zpráva byla také podpořena informací od vězeňského kněze, že při bombardování byla zničena budova Lidového soudu včetně soudních spisů a že během něj zemřel i předseda soudu.²³³ Je tedy zřejmé, že tyto dvě zprávy dohromady jistě zanechaly ve věznicích naději, že popravy přestanou. Nestalo se tak.

V pondělí 19. února 1945 byl Alois Laub stať gilotinou spolu s dalšími patnácti představiteli příbramského odboje, a to v čase mezi 13. a 14. hodinou.²³⁴ Dle soudobých pramenů se jednalo o **největší hromadnou popravu osob pocházejících z Příbramska** za druhé světové války.

3.4. Osud Aloise Lauba a jeho rodiny po druhé světové válce

Po skončení války československá armáda ocenila příkladný život vojáka, který padl za vlast, tím, že Aloise Lauba povýšila **do hodnosti plukovníka in memoriam** a byl mu udělen Československý válečný kříž 1939.²³⁵ Repatriační komise zařídila, aby ostatky popravených byly převezeny do Československa, rodiny tak mohly alespoň své příbuzné pohřbít .

²³¹ VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 104.

²³² Město Příbram. Velfl, Josef. *Výročí popravy v Brandenburgu* [online]. Příbram: 2022 [cit. 8.4.2022]. Dostupné z: <https://pribram.eu/aktualni-temata/vyroci-popravy-v-brandenburgu.html>

²³³ Město Příbram. Velfl, Josef. *Výročí popravy v Brandenburgu* [online]. Příbram: 2022 [cit. 8.4.2022]. Dostupné z: <https://pribram.eu/aktualni-temata/vyroci-popravy-v-brandenburgu.html>

²³⁴ VELFL, Josef, Jana BAREŠOVÁ a Jarmila ŠÁROVÁ. *Legionáři z Příbramska*. Příbram: Státní okresní archiv, 2002. Podbrdsko. ISBN 80-902821-2-1, str. 164.

²³⁵ FRYŠ, Josef. *120 osobností Podbrdsko*. Plzeň: Starý most, 2017. ISBN 978-80-87338-70-4, str. 94–95.

Konec války znamenal pro rodinu Laubových začátek nové etapy života bez otce a manžela. Období bezprostředně po válce muselo pro rodinu československého legionáře být především psychicky náročné. O tom, jak a kdy se s touto ztrátou členové rodiny vyrovnávali, prameny mlčí. Víme, že se rodina vrátila do Příbrami a manželce Anně byl přidělen vojenský vdovský důchod.

Jenže přišel únor 1948 a s ním **změna politických poměrů** v tehdejší Československu. K moci se dostali komunisté a rodina Laubových se stala obětí represí tohoto totalitního režimu. Zemřelý Alois Laub byl obviněn komunisty „*jako bývalý důstojník předmnichovské čs. armády horlivým stoupencem kapitalistického řádu...*“²³⁶ zcela z prostého důvodu. Komunisté potřebovali, aby se na tyto válečné nekomunistické hrdiny zapomnělo. To se jim na nějakou dobu také podařilo.

Poté, co si komunisté upevnili moc v republice, začaly **represe proti rodině Laubových** sílit. Dochované prameny dokládají, že Anně Laubové bylo 23. května 1953 oznámeno snížení vdovského vojenského důchodu na základě výnosu Ministerstva národní obrany č. j. 17.037. Odůvodnění této změny bylo následující: „*...jste vdovou po horlivém služebníku dřívějšího kapitalistického řádu...dosud neprojevíte kladný poměr k lidově demokratickému zřízení...*“²³⁷ Následně byla rodina vystěhována z bytu v Příbrami a azyl našla opětovně na faře na Březových Horách u Jakuba Lauba. Prameny uvádějí, že zde mohla rodina Laubových pobývat nejdéle do roku 1968, protože poté odešel Jakub Laub do důchodu.²³⁸

Následovalo **vyloučení Laubových dětí ze škol**. Nejstarší syn Zdeněk měl před státní závěrečnou zkouškou na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, když jej vyloučili, a dokonce i uvěznil. Po propuštění musel odejít na nucené práce do Kladna k pomocným technickým praporům. Laubova dcera Marie nemohla studovat na Přírodovědecké fakultě na Univerzitě Karlově. Nejmladší potomek Milan nesměl šest let po maturitní zkoušce podat přihlášku na vysokou školu.²³⁹ O jejich dalších osudech neexistují žádné dostupné zdroje, víme pouze, že jeho příbuzní na Příbramsku stále žijí.

²³⁶ VELFL, Josef. Krycí název „Oliver“. In: *Národní osvobození* (číslo 20). Příbram, 5. října 1993, str. 3.

²³⁷ VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 107.

²³⁸ SOKA Příbram. Farní úřad Březové Hory. *Pamětní kniha duchovní správy na Březových Horách (1879–1968)*. Číslo listu NAD 1196 - nezpracováno.

²³⁹ Město Příbram. Velfl, Josef. *Výročí poprav v Brandenburgu* [online]. Příbram: 2022 [cit. 8.4.2022]. Dostupné z: <https://pribram.eu/aktualni-temata/vyroci-poprav-v-brandenburgu.html>

Anna Laubová se nedožila **rehabilitace manželovy osobnosti**, zemřela totiž 24. ledna 1993.²⁴⁰ Jedna z prvních připomínek tohoto významného příbramského občana a rokycanského rodáka po sametové revoluci se uskutečnila 19. února 1998, kdy byla na náměstí T. G. Masaryka odhalena pamětní deska na budově bývalého Okresního úřadu v Příbrami.²⁴¹ Přítomen byl i jeho nejmladší syn ing. Milan Laub, který se zasloužil o jeho oživení v paměti příbramských občanů. Ten také převzal od prezidenta Václava Havla 8. května 2000 povyšovací dekret Aloise Lauba do hodnosti brigádního generála in memoriam.²⁴²

Tohoto československého legionáře a výraznou osobnost protinacistického odboje na Příbramsku připomíná v Příbrami také **pamětní deska** s jmény úředníků, kteří během druhé světové války padli. V Rokycanech Alois Laub není nijak připomínám, ani pamětní deskou na rodném domě.

²⁴⁰ VELFL, Josef. Krycí název „Oliver“. In: *Národní osvobození* (číslo 20). Příbram, 5. října 1993, str. 3.

²⁴¹ VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 109.

²⁴² VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002, str. 109.

4. ZDENKA FANTLOVÁ

4.1. Původ a dětství

Spisovatelka a přeživší několika koncentračních táborů Zdenka Fantlová se narodila **do židovské rodiny v Blatné** po prvorozeném synovi Jiřím, narozeném 22. září 1919²⁴³, jako druhé dítě 28. března 1922.²⁴⁴ Jejími rodiči byli Arnošt Fantl a Barbora Mautnerová²⁴⁵. V tomto jihočeském městě žila rodina obchodníka se železem až do začátku roku 1925, kdy se odstěhovali do většího města – do Rokycan. Arnošt Fantl se tak rozhodl na základě lepších životních vyhlídek, které toto okresní město nabízelo. Po přestěhování se rodina Fantlových usadila v domě na Jiráskově ulici s číslem popisným 1.²⁴⁶

Nedlouho po příchodu do Rokycan Zdenčina matka vážně onemocněla. Místní lékař Drábek se domníval, že jde o otravu krve. **Barbora Fantlová zemřela** v listopadu 1925 – „*bylo jí dvacet osm let. Jiříčkovi bylo šest let a mně tři a půl.*“²⁴⁷ Pro celou rodinu nastalo těžké období života, kdy se musela vyrovnávat se ztrátou milované osoby. Dobové prameny uvádějí, že nejhůře to nesl otec Arnošt, který se tak rozhodl ukončit svůj život i život svých dětí výstřelem z revolveru několik dní po pohřbu. K tomu nakonec nedošlo právě díky dceři Zdence, která se těsně před vykonáním tohoto činu probudila ze spaní a „*jakmile jsem uviděla stát tatínka nade mnou, radostí jsem se na něj usmála. Podíval se na mě a revolver mu vypadl z ruky.*“²⁴⁸ Právě tento okamžik vrátil jejímu otci sílu dál žít.

Arnošt Fantl začal mnohem více pracovat, dokonce spolupracoval s místními železárnami, aby zapomněl na proběhlou životní katastrofu. Děti, Zdenka a Jiří, ho moc nevidali, starali se o ně jejich prarodiče žijící patro nad nimi. Proto se Arnošt Fantl usmyslel, že si musí najít manželkou a především matku pro jeho děti. Díky inzerátu se nakonec ozvala **svobodná**

²⁴³ SOkA Rokycany. Okresní soud Rokycany, pozůstalost po Fantlových – nezpracováno.

²⁴⁴ Město Rokycany. *Zdenka Fantlová oslavuje sté narozeniny, do Rokycan poslala vzkaz*. [online]. Rokycany: 2022 [cit. 30.3.2022]. Dostupné z: <https://www.rokycany.cz/zdenka-fantlova-oslavuje-ste-narozeniny-do-rokycan-poslala-vzkaz/d-903338>

²⁴⁵ **Arnošt Fantl** se narodil 20. května 1890 v Kasejovicích rodičům Leopoldovi Fantlovi a Františce Weiglové. Vyučil se v železářském odvětví, kterému se věnoval celý svůj život. Právě díky pracovním cestám, které vykonával v rámci svého oboru se seznámil se svou první manželkou Barborou Mautnerovou v Cerhonicích. **Barbora Mautnerová** se narodila 21. března 1897 v Cerhonicích Josefovi a Josefě Mautnerovým. Ani jeden z jejich rodičů se nedožil její svatby, která se konala v roce 1918 v Praze.

²⁴⁶ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 22.

²⁴⁷ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 26.

²⁴⁸ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 26.

úřednice Elsa Bergweinová²⁴⁹ pocházející ze židovské rodiny v Pardubicích. Sňatek byl uzavřen 3. června 1926.²⁵⁰

Z dochovaných pramenů se dozvídáme, že se rodina Fantlových 28. dubna 1928 rozrostla o dalšího potomka – o **Lýdii**.²⁵¹ Zdenka Fantlová vnímala narození mladší sestry velmi radostně, těšila se na ní. Nicméně toto nadšení opadlo poté, co o sestru Lýdii začala pečovat privátní ošetřovatelka Schwester Gauber, která zakázala Zdence se k setře přibližovat.²⁵² O tom, co bylo důvodem tohoto zákazu dobové zdroje mlčí. Můžeme se domnívat, že se jednalo o zdravotní prevenci před jakoukoliv nákazou.

Zdenka Fantlová na tuto prožitou zkušenost jistě brzy pozapomněla, protože brzy na to začala chodit do školy.

4.1.1. Školní léta

Zdenka Fantlová nastoupila do třídy 1.B v obecné škole 1. září 1928.²⁵³ Ta se nacházela v budově za kostelem Panny Marie Sněžné a sídlila zde až do roku 1931, kdy se **dívčí škola** přesunula do nové budovy v Plzeňské ulici. Následně do budovy za kostelem bylo umístěno rokycanské muzeum, dnes známé jako muzeum Dr. Bohuslava Horáka.²⁵⁴

Do školy Zdenka Fantlová docházela ráda, velkou měrou se o to zasloužila i její paní učitelka Anna Sedláčková, která se pro Fantlovou stala „*nejdůležitější osobou, kterou jsem uctívala a vyznávala stejně silně jako tatínka.*“²⁵⁵ Vedle toho se také spřátelila se spolužačkou Věrou Štaifovou, se kterou trávila většinu volného času. Chodily spolu do Sokola, účastnily se kulturního života města a sportovaly, například hrály tenis v Alejích²⁵⁶.

²⁴⁹ **Elsa Bergweinová** se narodila 10. prosince 1892, pracovala v domácnosti, 17. října 1944 prohlášena za mrtvou.

²⁵⁰ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 26.

²⁵¹ SOKA Rokycany. Okresní soud Rokycany, pozůstalost po Fantlových – nezpracováno.

²⁵² FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 30.

²⁵³ SOKA Rokycany. II. národní škola Rokycany, třídní výkaz z 1. třídy (1928/1929), kart. č. K 407.

²⁵⁴ HOLEK, Vladimír. *Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech – historie a současnost*. Plzeň, 2020. Bakalářská práce. ZČU, Fakulta pedagogická, str. 35.

²⁵⁵ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 31.

²⁵⁶ **Aleje** – část Rokycan, kde se i v současnosti nacházejí tenisové kurty.

Dochované třídní výkazy dokládají, že Zdenka Fantlová úspěšně dokončila dne 28. června 1933 své působení na obecné dívčí škole, kam docházela pět let.²⁵⁷ Následně ji rodiče zapsali na **místní víceleté gymnázium**. Během studií se také učila hrát na klavír u paní učitelky pražské hudební konzervatoře Kurzové, která se do Rokycan přistěhovala. Fantlová také reprezentovala Rokycany na sokolském sletu v Praze v roce 1938, kdy se umístila na druhém místě v plaveckém závodě na padesát metrů.²⁵⁸ Právě do tohoto roku byl ředitelem gymnázia Bohuslav Horák, zakladatel místního muzea, ke kterému Zdenka Fantlová velmi vzhlížela a respektovala jej.²⁵⁹

Po Horákově odchodu se také začal blížit konec studia Zdenky Fantlové. V březnu 1939 bylo obsazeno Československo německou armádou a nacisté začali na území Protektorátu jednat v souladu s Norimberskými zákony. Zdenka Fantlová byla v septimě, když byla na základě těchto rasových zákonů **vyloučena z gymnázia**: „*Výnosem ze dne 7. srpna 1940, č. 99761/40-J 1, ustanovilo ministerstvo školství a národní osvěty po dohodě s panem říšským protektorem, že s platností od počátku školního roku nesmějí býti židovští žáci přijímáni do českých škol jakéhokoliv druhu, a pokud by tito žáci takové školy navštěvovali, mají býti počátkem školního roku 1940/1941 z účasti na vyučování vyloučeni. V důsledku tohoto nařízení oznamuje Vám ředitelství, že Vaše dcera Zdenka Fantlová přestává býti žákyní zdejšího ústavu. – Jan Hora, ředitel.*“²⁶⁰ Její spolužáci se ji snažili být oporou a říkali: „*To je nesmysl. Třeba to ani není pravda. Uvidíš, že si to rozmyslí a vrátíš se do školy.*“²⁶¹

Zdenka Fantlová se již na gymnázium nevrátila, protože ji to nově vydané antisemitské zákony neumožňovaly. Tyto zákony ovšem nezakazovaly **vzdělávání na Anglickém ústavu v Praze**, a proto se Zdenka Fantlová rozhodla pro studium angličtiny. Její motivace byla velice prostá, slyšela z gramofonové desky u svého bratrance v Praze „...*Freda Astaira zpívat písničku z nějakého muzikálu You are my lucky star. A to mne tak fascinovalo, že jsem*

²⁵⁷ SOKA Rokycany. II. národní škola Rokycany, třídní výkaz z 5. třídy (1932/1933), kart. č. K 454.

²⁵⁸ HRACHOVÁ, Hana a Slavomír ŠPICL. Rokycany: 1110-2010 : [900. výročí první písemné zmínky o Rokycanech. Rokycany: Město Rokycany, 2010. ISBN 978-80-254-5439-8, str. 93.

²⁵⁹ HRACHOVÁ, Hana a Slavomír ŠPICL. Rokycany: 1110-2010 : [900. výročí první písemné zmínky o Rokycanech. Rokycany: Město Rokycany, 2010. ISBN 978-80-254-5439-8, str. 93.

²⁶⁰ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 64.

²⁶¹ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 64.

si řekla, že se to musím naučit.“²⁶² Poté, co se za ní přimluvil její učitel latiny a otcův dobrý přítel, již nic nebránilo tomu, aby odešla do Prahy studovat. Během studijního pobytu v hlavním městě bydlela u příbuzných.

Vyučování trvalo rok, a proto se Zdenka Fantlová do Rokycan vrátila v červnu 1941, poté co úspěšně složila závěrečné zkoušky na výbornou.²⁶³ V té době ještě nevěděla, že ji **znalost angličtiny** nakonec zachrání život.

4.2. Transport se blíží.

Dlouho před okupací Československa se z Německa začaly šířit zprávy o Hitlerovi a jeho antisemitské politice. Arnošt Fantl jim nevěnoval pozornost, tvrdil totiž, že: „*Hitlera mají v Německu a my jsme Československá republika. A tady nám vládne prezident Masaryk a nikdo na světě nemá lepšího státníka.*“²⁶⁴ Bohužel první československý představitel státu zemřel 14. září 1937.²⁶⁵ O rok později byla podepsána **Mnichovská dohoda** a Arnošt Fantl se rozhodl vstoupit do armády jako dobrovolník. Toto období, jak dokládají prameny, Zdenka Fantlová prožívala zcela obyčejně, stále studovala na gymnáziu, její židovský původ jí nečinil žádné obtíže.

To vše se změnilo s příchodem německých vojsk 15. března 1939, kdy proběhla okupace Československa. Zdenka Fantlová se o této nastalé skutečnosti dozvěděla v šest hodin ráno, kdy ji a bratra otec vzbudil: „*Děti, rychle, pojd'te všichni k oknu. Honem!*“²⁶⁶ Sama Fantlová popisuje tento památný moment následovně: „*ulicí pod námi se valila jak povodeň – německá armáda.*“²⁶⁷

²⁶² Radio Prague International. *Všechno zlé už se stalo, říká Zdenka Fantlová. Přežila Osvětim i pochod smrti.* [online]. Praha: 8. dubna 2006 [cit. 31.3.2022]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/vsechno-zle-uz-se-stalo-rika-zdenka-fantlova-prezila-osvetim-i-pochod-smrti-8620991>

²⁶³ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek.* 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 69-70.

²⁶⁴ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek.* 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 49-50.

²⁶⁵ ČORNEJ, Petr. *Panovníci českých zemí.* 4. opravené vydání. Ilustroval Jiřina LOCKEROVÁ, ilustroval Pavel MAJOR. Praha: Fragment, 1995. Odkaz (Fragment). ISBN 80-7200-087-X, str. 56.

²⁶⁶ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek.* 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 61.

²⁶⁷ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek.* 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 62.

Po příjezdu německých vojsk se pro rodinu Fantlových a mnoho dalších židovských rodin situace zhoršila. **Židé** začali být **vyčleňováni ze společnosti** rasovými zákony, které se bezprostředně dotkly i Zdenčina otce nařízením vzdát se svého podniku a předat jej německému arizátorovi.²⁶⁸

Po návratu z Prahy se Zdenka Fantlová musela vrátit k přísnému dodržování všech protižidovských nařízení. Důvod byl jednoduchý, v Praze její původ nikdo neznal, kdežto v Rokycanech téměř každý. Nakonec museli židé odevzdat i rádio, a navíc **poslouchání zahraničního rozhlasu** bylo zakázáno. Tento zákaz se stal osudným otci Arnoštovi, kterého dvakrát soused pozval právě k takovému poslechu londýnské BBC.²⁶⁹ Pro Zdenčina otce si přišlo na základě susedova udání gestapo, když odcházel pronesl: „*Jen klid. Pamatujte si – klid je síla.*“²⁷⁰ To bylo naposledy, kdy ho Zdenka a i zbytek její rodiny viděli. Později se dozvěděli, že byl odsouzen na dvanáct let za protistátní činnost a že je vězněn v Buchenwaldu, následně v Bayreuthu ve vězení pro politické vězně.²⁷¹

Ještě před otcovým uvězněním se Zdenka Fantlová seznámila se svým budoucím životním partnerem **Arnoštem Löwym z Tachova**. Jeho rodina se totiž po odtržení Sudet přestěhovala do Rokycan a pozvala Fantlovi na čaj. I jiné židovské rodiny odcházely z pohraničí do vnitrozemí.²⁷² S Arném, jak mu Zdenka Fantlová přezdívala, začala trávit veškerý čas v okolních lesích a díky zamilovanosti téměř zapomněla na útrapy způsobené okupací.²⁷³ Nicméně, jak vyplývá ze soudobých reálií, tento pocit zdánlivé bezpečnosti brzy pominul.

Již na podzim 1941 se z Prahy šířily **zprávy o registraci židů** směřující k transportům. Právě na základě těchto informací se u Fantlových doma zastavil otcův dobrý přítel, který jim nabídl uschovat u něj některé věci s konstatováním, že si jej můžou po válce u něj

²⁶⁸ VESELOVSKÝ, Martin. *Tady vládne smrt, řekl mi hlas, když jsem byla v Osvětimi, přežila jsem díky prstýnku, říká Fantlová.* [online]. Praha: 27. září 2016 [cit. 31.3.2022]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/fantlova-nevedeli-jsume-proc-nas-v-osvetimi-rozdelili-potom-m/r~20ff07b081a511e6a3e5002590604f2e/>

²⁶⁹ SOKA Rokycany. Okresní soud Rokycany, pozůstalost po Fantlových – nezpracováno.

²⁷⁰ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek.* 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 69–70.

²⁷¹ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek.* 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 71.

²⁷² KOZUB, Martin. Otrokovičtí studenti besedovali s oběťmi holocaustu za II. světové války. In: *Otrokovické noviny*. Otrokovice, 21. ledna 2011 (21. ročník, č. 1), str. 7.

²⁷³ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek.* 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 72.

vyzvednout. Po válce věci opravdu vrátil, Zdenka Fantlová se až v roce 2004 dozvěděla jméno tohoto odvážného učitele – **Antonín Staněk**.²⁷⁴ Jak dokládají historické prameny, netrvalo dlouho a Zdenka Fantlová společně s celou rodinou obdržela předvolání k registraci, která probíhala v Plzni. Zde každý obdržel cedulku s transportním číslem. Zdence Fantlové bylo přiřazeno číslo S 716. Je zajímavé, že rodina Fantlových byla umístěna do stejného transportu S²⁷⁵, avšak jediná Zdenka byla v jiné části, i přestože k registraci šli společně.

Poté se vrátili zpět do Rokycan a začali se připravovat k odjezdu. Povoleno jim bylo vzít si pouze jeden kufr a věci na spaní. **Transport R** určený pro Arného odjel 18. ledna 1942.²⁷⁶ Čtyři dny po něm odjela transportem i Zdenka s rodinou do Terezína.²⁷⁷

4.3. Pobyt v koncentračních táborech

4.3.1. Terezín

Pevnost Terezín byla vybudována v letech 1780–1790 za účelem obrany středních Čech. V roce 1782 získal Terezín statut města a bydlela v něm vojenská posádka. Nejsmutnější **část terezínské historie** představuje období druhé světové války, kdy Němci v červnu 1940 založili v Malé pevnosti policejní věznici a následně 24. listopadu 1941 židovské ghetto.²⁷⁸

Právě do tohoto sběrného tábora dorazila rodina Fantlova 24. ledna 1942 po dvou dnech strávených ve vlaku.²⁷⁹ Zdenka Fantlová byla do jisté míry překvapená, protože je „vítali“ čeští četníci a také zdejší civilní obyvatelstvo. Při příchodu byli rozděleni na muže a ženy, takže se bratr Jiří musel od zbytku rodiny odloučit. Zdenka Fantlová spolu se svou matkou a sestrou bydlely v jednom pokoji.

Po týdnu v Terezíně se Zdence Fantlové naskytla příležitost setkat se s Arném, protože byl ve skupině mužů, kteří přivezli do ženské části brambory. Od té doby se občasně setkávali, neboť Zdenka Fantlová se přihlásila na škrábání brambor. Vzhledem k historickému

²⁷⁴ ŠOPEJSTALOVÁ, Božena. Zdena Fantlová se domů těšila i bála. In: *Rokycanský deník* (13. ročník, číslo 159), 2004, str. 9.

²⁷⁵ Matka Elsa (S 206), bratr Jiří (S 205), sestra Lýdie (S203)

²⁷⁶ Institut Terezínské iniciativy. *Databáze obětí – Arnošt Löwy* [online]. Josefův: 1. únor 2022 [cit. 31.3.2022]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obet/106938-arnost-l-wy/>

²⁷⁷ BUŇÁTOVÁ, Zuzana. *Transporty plzeňských Židů za druhé světové války*. Plzeň, 2015. Bakalářská práce. ZČU, Filozofická fakulta, str. 21.

²⁷⁸ Institut Terezínské iniciativy. *Ghetto Terezín* [online]. Josefův: 1. únor 2022 [cit. 31.3.2022]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/ghetto-terezin/>

²⁷⁹ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 84-85.

kontextu zjišťujeme, že toto relativně šťastné období netrvalo dlouho, protože po spáchání **atentátu na zastupujícího říšského protektora R. Heydricha** byl ustaven trestní transport AAI o 2033 osobách.²⁸⁰ Toho byl součástí Arno i s rodinou: „*My jsme trestní transport za to, že v Praze zabili Heydricha.*“²⁸¹

Odjezd tohoto transportu byl naplánován na 13. června 1942. Dle vzpomínek paní Fantlové se s ní přišel brzy ráno Arno rozloučit a nasadil ji na prst **plechový kroužek** se slovy: „*To je náš snubní prsten. Ten tě bude chránit. Když to přežijeme, já tě po válce najdu.*“²⁸² Arnošt Löwy se konce války nedožil, zemřel 16. září 1942 v Majdaneku.²⁸³

Nedlouho poté bylo město vyklizeno od civilního obyvatelstva a židé se směli uvnitř něj volně pohybovat. Zároveň se enormně navýšil počet židovského obyvatelstva, a tak bylo nutné zřídit velké kuchyně. V jedné z nich pracovala i Zdenka Fantlová. Kromě příbuzných z Prahy, přijela i její spolužačka Marta z pražského anglického ústavu i se svým manželem Karlem Blochem.²⁸⁴

Z dobových pramenů zjišťujeme, že v jakémkoliv koncentračním táboře bylo velmi důležité mít kolem sebe přátele, na které se dalo spolehnout. Tak tomu bylo i v případě lékaře Karla Blocha a jeho manželky Marty, kteří zachránili Zdenku Fantlovou od transportu. Mělo se jednat o **transport starých a nemocných**, i přesto se na seznam přepravovaných osob Zdenka Fantlová dostala. Pomocí svých přátel a malé lsti se jí podařilo uniknout. Spolužačka Marta jí totiž přinesla svůj ošetrovatelský oděv a společně vyšly z budovy, kde se registrovali lidé transportu, jako dvě ošetrovatelky. Zároveň se jim podařilo zařídit vyškrtnutí Zdenčina jména ze seznamu transportovaných do Osvětimi.²⁸⁵

Po roce nuceného pobytu v Terezíně se Zdence Fantlové naskytla příležitost opustit toto město alespoň na chvíli. Lesní správa křivoklátských lesů sháněla tisíc žen na **sázení**

²⁸⁰ Institut Tereziánské iniciativy. *Transport AAI* [online]. Josefov: 2. dubna 2014 [cit. 31.3.2022]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/ghetto-terezin/>

²⁸¹ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 91-92.

²⁸² SKALICKÝ, Jaroslav. *Na nohou ji udržela naděje, přežila díky prstýnku, který propašovala pod jazykem*. [online]. Praha: Český rozhlas, 7. duben 2015 [cit. 31.3.2022]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/na-nohou-ji-udrzela-nadeje-prezila-diky-prstynku-ktery-propasovala-pod-jazykem-8154440>

²⁸³ Institut Tereziánské iniciativy. *Databáze obětí – Arnošt Löwy* [online]. Josefov: 1. únor 2022 [cit. 31.3.2022]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/106938-arnost-l-wy/>

²⁸⁴ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 99-100.

²⁸⁵ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 101-104.

stromků. Zdenka Fantlová se přihlásila i přes protesty své matky. V křivoklátských lesích strávila s dalšími ženami měsíc, během něhož jí četník přinesl kufr plný oděvů a trvanlivých potravin od otceva bývalého zaměstnance Matýska. Ten si mohla následně odvézt zpět do Terezína.²⁸⁶

Pokud Zdenka Fantlová nepracovala v kuchyni, zajímala se o **kulturní život v Terezíně.** Ten byl kupodivu na vysoké úrovni, protože se v tomto městě shromáždilo opravdu mnoho významných umělců, například Gideon Klein, Pavel Haas nebo Karel Ančerl.²⁸⁷ Společně s nimi zkoušela divadelní hry, chodívala na koncerty, dokonce viděla naživo v září 1943 **dětskou operu Brundibár** od Hanse Krásky. Soudobé zdroje uvádějí, že Němci židy v kulturní tvorbě podporovali a využívali to ke své propagandě. Dokonce také německé vedení pozvalo do Terezína mezinárodní komisi, aby se sama „na vlastní oči“ přesvědčila o „terezínským ráji“.²⁸⁸

Do podzimu 1944 byla **rodina jako zázrakem stále pohromadě.** Bratr Jiří pracoval v pekárně a také se po vzoru své mladší sestry Zdenky zúčastnil vyhlášené akce, kdy pracoval v uhelných dolech v Kladně. Sestra Lýdie pěstovala rajčata pro německou posádku a matka Elsa se stala vedoucí ubikace, která zodpovídala za dodržování řádu a úklidu.²⁸⁹ Na základě získaných informací lidé v Terezíně začali zjišťovat, že „*Němcům teklo do bot...*“²⁹⁰ Právě na podzim 1944 bylo rozhodnuto o likvidaci sběrného tábora Terezín, a tak se rodina Fantlových byla nucena rozdělit. Bratr Jiří odjel z Terezína jako první v transportu Em dne 1. října 1944 do Osvětimi.²⁹¹ V transportu se nacházeli pouze mladí muži, kteří byli informováni o tom, že jedou zařizovat nový tábor.

Čtrnáct dní po bratrově odchodu dostala Zdenka Fantlová i její matka a sestra **předvolání k transportu** na východ. Ráno 16. října 1944 odjel z Terezína jeden z posledních transportů, transport Er, který odvezl 1500 osob. „*Byl složený z těch divadelníků, muzikantů a dalších*

²⁸⁶ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 108-109.

²⁸⁷ KLEPAL, Boris. Rozhovor se spisovatelkou Zdenkou Fantlovou [online]. Praha: Týdeník Rozhlas, 26. března 2014 [cit. 31.3.2022]. Dostupné z: http://www.radioservis-as.cz/archiv13/14_13/14_titul.htm

²⁸⁸ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 128-129.

²⁸⁹ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 126.

²⁹⁰ Kolektiv autorů. Fantlová přežila peklo Osvětimi i dalších koncentráků. In: *Rokycanský deník* (č. 22). Rokycany, 27. ledna 2015, str. 10.

²⁹¹ Institut Terezínské iniciativy. *Databáze obětí – Jiří Fantl* [online]. Josefov: 1. únor 2022 [cit. 1.4.2022]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/106938-arnost-l-wy/>

kumštýřů. Já v něm byla také, v jednom vagoně, dobytčím vagoně,²⁹² a směřoval do Osvětimi.

4.3.2. Osvětim

Po dvou necelých dnech strávených ve vlaku se Zdenka Fantlová ocitla před vstupem do Osvětimi. Podle osobních vzpomínek se Zdenky Fantlové ozval její vnitřní hlas, který pravil: „*Ted' půjde o holý život...tady vládne smrt a jsi v nebezpečí...*“²⁹³ Vzhledem k současným znalostem o holocaustu je zřejmé, že tento „hlas“ měl pravdu. Nicméně Zdenka Fantlová ani ostatní příchozí nevěděli nic o hrůzách, které se v tomto táboře odehrávaly.

Ihned po příjezdu, tedy 18. října 1944, Zdenka Fantlová absolvovala rozřazení při vstupu do **koncentračního tábora Osvětim**, při níž naposledy viděla svou nevlastní matkou Elsu²⁹⁴. Ta byla totiž odvedena doleva, kdežto Zdenka Fantlová spolu s její sestrou doprava. Dle dochovaných záznamů právě toto rozhodnutí určovalo o životě, či okamžité smrti vězňů.²⁹⁵

Vstupní proces do tohoto koncentračního tábora byl velmi složitý, což dokládají historické prameny. **Po úvodní selekci** následovalo odcizení veškerého majetku uvězněných osob, a tak je například dodnes k vidění kufr s jménem Zdenky Fantlové v Osvětimi.²⁹⁶ Ti byli následně podrobeni důkladné prohlídce, zda si něco neponechali. Pokud ano, byli za to tvrdě potrestáni. Totéž se stalo i ve skupině, ve které se nacházela Zdenka Fantlová. Při probíhající kontrole byl ženě z této skupiny nalezen snubní prsten pod jazykem a posléze už ji nikdo nikdy neviděl. Stejný problém řešila i Zdenka Fantlová, neboť se dle dochovaných vzpomínek odmítla vzdát zásnubního plechového prstenu od Arna – byl pro ni symbolem lásky a naděje. Naštěstí byl nacistický kontrolor přinucen urychlit zmíněnou prohlídku, a tak se Zdence Fantlové podařilo uchovat to nejcennější, co měla.²⁹⁷

²⁹² Kolektiv autorů. Fantlová přežila peklo Osvětimi i dalších koncentráků. In: *Rokycanský deník* (č. 22). Rokycany, 27. ledna 2015, str. 10.

²⁹³ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 145.

²⁹⁴ **Elsa Fantlová** (rozená Bergweinová) – byla prohlášena za mrtvou 17. října 1944, jako místo úmrtí byla stanovena Osvětim.

²⁹⁵ Kolektiv autorů. Fantlová přežila peklo Osvětimi i dalších koncentráků. In: *Rokycanský deník* (č. 22). Rokycany, 27. ledna 2015, str. 10.

²⁹⁶ FRYČ, Jirí. v Osvětimi jsem viděl kufr Zdenky Fantlové. In: *Rokycanský deník* (15. ročník, č. 287). Rokycany, 2006, str. 11.

²⁹⁷ SKALICKÝ, Jaroslav. *Na nohou ji udržela naděje, přežila díky prstýnku, který propašovala pod jazykem*. [online]. Praha: Český rozhlas, 7. duben 2015 [cit. 2.4.2022]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/na-nohou-ji-udrzela-nadeje-prezila-diky-prstynku-ktery-propasovala-pod-jazykem-8154440>

Po prohlídce **vstupní proces** ještě stále pokračoval, každý uvězněný byl oholen, umyt a následně mu bylo přiřazeno náhodné oblečení. Zdenka Fantlová dostala zelené plesové šaty, dětský kabát a pánské boty.²⁹⁸ Později jim mělo být také vytetováno **vězeňské číslo**, k čemuž v případě Zdenky Fantlové nedošlo, protože jim došly zásoby tetovacího inkoustu.²⁹⁹ Teprve poté byly ubytovány do příslušných bloků.

V jednom takovém bloku se stala Zdenka Fantlová součástí **pětičlenné skupiny žen z Terezína**, které si až do konce navzájem pomáhaly a snažily se jedna druhou udržet při životě. Jednalo se o Zdenku Fantlovou, sestru Lýdii, spolužačku Martu z Prahy, manželku Hanse Krásy – Nanu Krásovou a Anitu Kohnovou, manželka hobojsky Pavla Kohna.³⁰⁰

Dobové zdroje uvádějí, že v táboře panovala nejistota a strach. Uvěznění lidé přemýšleli o tom, co s nimi bude dál, ale vůbec si neuvědomovali, jakému bezprostřednímu smrtelnému nebezpečí jsou vystaveni. Toto životu nebezpečné riziko si neuvědomovala ani Zdenka Fantlová, což vyplývá z dochovaného rozhovoru s terezínským divadelním osvětlovačem Otou Weilem: „*Tvoje maminka je tady s tebou, nebo šla doleva?...Ano, ta šla doleva a asi je v jiném bloku se staršími ženami...Šla do komína, všichni, co šli doleva, šli rovnou do komína.*“³⁰¹ Zdenka Fantlová toto slovní vyjádření nechápala a zároveň si myslela, že Ota Weil je v Osvětimi již dlouho a že přišel o rozum.

Nicméně Zdenka Fantlová se během svého pobytu v Osvětimi dozvěděla pouze velmi kusé informace o tom, co zde nacisté prováděli. Jedna z mála informací, kterou měla, byla o **plynových komorách**. Nedlouho po jejich příjezdu Zdenku Fantlovou spolu s ostatními z bloku naložilo černé auto a odvezlo právě ke zmíněným plynovým komorám, před nimiž stály celou noc. Jako zázrakem do nich nebyly vpuštěny, protože na základě příkazu

²⁹⁸ VESELOVSKÝ, Martin. *Tady vládne smrt, řekl mi hlas, když jsem byla v Osvětimi, přežila jsem díky prstýnku, říká Fantlová.* [online]. Praha: 27. září 2016 [cit. 2.4.2022]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dtv/fantlova-nevedeli-jsme-proc-nas-v-osvetimi-rozdelili-potom-m/r~20ff07b081a511e6a3e5002590604f2e/>

²⁹⁹ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek.* 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 157.

³⁰⁰ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek.* 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 153.

³⁰¹ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek.* 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 157.

z vyšších míst se staly součástí transportu žen, který odjel **kopat zákopy do Horního Slezska** pro německé vojsko.³⁰²

4.3.3. Kurzbach a pochod smrti

Do pracovního tábora Kurzbach³⁰³ dojely po dvou nocích strávených ve vlaku a několikahodinovém pochodu v listopadu 1944. Jejich prací bylo kopání zmíněných zákopů, a to v **extrémně nepříznivých podmínkách**, kdy se teplota pohybovala okolo -25 C° a ony měly na sobě pouze oblečení, které dostaly v Osvětimi během vstupního procesu.³⁰⁴ Zároveň si lze jen těžko představit, že by v takovémto počasí vykopaly požadované zákopy.

Během pobytu v Kurzbachu se Zdenka Fantlová dozvěděla od své šestnáctileté sestry **Lýdie**, že **je těhotná**. Stalo se tak ještě v Terezíně, proto na konci prosince 1944 byla již Lýdie ve třetím měsíci.³⁰⁵ Zdenka Fantlová se podle dochovaných pramenů začala o sestru mnohem více bát, protože těhotné židovské ženy byly nemilosrdně likvidovány.

V Kurzbachu se Zdenka Fantlová spolu s přítelkyněmi z Terezína nacházela do 21. ledna 1945, kdy bylo rozhodnuto o **vyklizení tábora**. Tento okamžik předpovídala Nana Krásová: „Zdenko, uvidíš, že dvacátýho prvního tady bude velká změna. K horšímu.“³⁰⁶ Manželka Hanse Krásy očividně oplývala jasnovidnými schopnostmi, protože také předpověděla, že: „Ty, Zdenko, ty jediná to přežiješ...“³⁰⁷

Rozkaz zněl jasně: „Kurzbach se musí vyklidit. Ty, co jsou na marodce, tady zůstanou, ostatní se na dvoře seřadí a vydají se na pochod, a to ještě dnes večer. Za hodinu.“³⁰⁸ Zdenka Fantlová společně se svými přítelkyněmi přesvědčila spolužačku Martu, že s nimi musí

³⁰² VESELOVSKÝ, Martin. *Tady vládne smrt, řekl mi hlas, když jsem byla v Osvětimi, přežila jsem díky prstýnku, říká Fantlová.* [online]. Praha: 27. září 2016 [cit. 2.4.2022]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dtv/fantlova-nevedeli-jme-proc-nas-v-osvetimi-rozdelili-potom-m/r~20ff07b081a511e6a3e5002590604f2e/>

³⁰³ **Kurzbach** – pracovní tábor pro ženy nacházející se asi 40 km od Wroclavi se nazýval Kurzbach, byl součástí koncentračního tábora Gross-Rosen. Dnes se osada jmenuje Bukolowo.

³⁰⁴ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek.* 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 171.

³⁰⁵ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek.* 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 171.

³⁰⁶ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek.* 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 176-177.

³⁰⁷ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek.* 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 171.

³⁰⁸ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek.* 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 177.

odejít, i když do té doby ležela na izolaci. Tím ji zachránily život, protože všechny nemocné zajatce nacisté popravovali zastřelením.

Vydaly se na **pochod smrti**. Jeho účelem byla evakuace uvězněných žen z táborů, avšak s minimem jídla, odpočinku a oblečení. Jedním v té době z očekávaných důsledků byly enormní ztráty na lidských životech. Nedlouho poté, co ženy vyšly, ocitly se v předním pásmu východní fronty, na které ruská armáda postupovala směrem do střední Evropy. Pochodovaly čtrnáct dní bez odpočinku a zastavení než došly ke **koncentračnímu táboru Gross-Rossen**³⁰⁹. Během těchto čtrnácti dnů ušly téměř 450 km.³¹⁰ Pochod smrti jich přežila polovina z původního počtu 1000 žen, mezi nimi byla i Zdenka Fantlová se sestrou Lýdií, Nana Krásová a Anita Kohnová. Spolužačka Marta pochod nepřežila.

Dle osobních vzpomínek Zdenky Fantlové se po nich nic nevyžadovalo, neměly žádné povinnosti. Po týdnu, co se nacházely v Gross-Rossenu, přišel pokyn o vyklizení i tohoto koncentračního tábora. Byl právě únor 1945, když se vlakem Zdenka Fantlová vydala opět na cestu.³¹¹

4.3.4. Mauthausen

Hromadná evakuace osob z koncentračního tábora vlakem nebyla dle dochovaných pramenů o mnoho příjemnější než pochod smrti. Ve vagonech byla doslova „hlava na hlavě“ a lidé v nich umírali.

Po pěti dnech cesty vlak zastavil nedaleko **koncentračního tábora Buchenwald**, do kterého měl tento transport směřovat. Nicméně v této době byl Buchenwald již přeplněný, a proto pokračovala Zdenka Fantlová vlakem až do koncentračního tábora Mauthausen³¹².

³⁰⁹ **Gross-Rossen** – koncentrační tábor založený jako pobočka tábora Sachsenhausen v roce 1940. O rok později se stal samostatným koncentračním táborem.

³¹⁰ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 182.

³¹¹ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 185.

³¹² **Mauthausen** – první koncentrační tábor mimo území Německa nacházející se cca 20 km od Lince v Rakousku. Jednalo se o mužský tábor, kteří pracovali v místních dolech.

Pobyt v **táboře Mauthausen** probíhal de facto ve stejném režimu jako předchozí pobyt v Gross-Rossenu. Neměly zde žádnou práci, několikrát za den je přepočítali a dali jim najíst. Po týdnu se opět šířily po táboře zprávy o vyklizení tábora.³¹³

K **evakuaci tábora** také nedlouho poté došlo, Zdenka Fantlová očekávala, že ji opět čeká buď pochod smrti, nebo přeplněný vlak. K překvapení všech v transportu byl pro ně připraven osobní vlak s místy na sezení. Dle dochovaných dokumentů již bylo žen v tomto transportu tak málo, že měly opravdu mnoho místa k sezení. Ze Zdenčiny skupiny chyběla Nana Krásová, která zemřela na vyčerpání v Mauthausenu.³¹⁴

4.3.4.1. Zastavení v Rokycanech

Během cesty, kterou se transport ubíral, zjistily, že se nacházejí ve své vlasti. Měly z toho velkou radost, dokonce si i zpívaly. Vlak směřoval severozápadně, a tak netrvalo dlouho a Zdenka Fantlová začala poznávat okolí Rokycan. Dle osobních vzpomínek paní Fantlové vlak znenadání **zastavil** právě na jedné z kolejí přímo v **Rokycanech** a sestře pravila: „*Lído, my bysme tady teď klidně mohly vystoupit a jít rovnou domů. Přejdeme koleje, z nádraží doprava a za pár minut jsme doma...a budeme čekat, až se vrátí zbytek rodiny, táta, maminka, Jirka, můj Arno a tvůj Petr.*“³¹⁵ Přesto ale ven z vlaku 19. února 1945 nesměly.³¹⁶

V transportu se mezi lidmi našel alespoň „kousíček papíru a i špaček tužky“, proto mohla Zdenka Fantlová napsat alespoň vzkaz: „*Posíláme pozdrav z cesty. Jedeme z Mauthausenu do Německa. Jsme zdraví, jinak o nikom nic nevíme. Kdy se uvidíme? Pozdrav Zdena, Dula.*“³¹⁷ V té době ji ani nenapadlo, že je únor a že její vzkaz adresovaný Alfrédu Fischerovi se může rychle rozmáčet.

Vzkaz našel místní pracovník nádraží a rodině jej předal. V té době pobýval bývalý zaměstnanec Arnošta Fantla v Terezíně kvůli smíšenému manželství, a tak vzkaz schovala jeho osmiletá dcera do skříňky. V roce 2005 se Zdenka Fantlová setkala s paní Bejčkovou

³¹³ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 190.

³¹⁴ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 193.

³¹⁵ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 195.

³¹⁶ Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech. Moták Zdenky Fantlové. Rokycany, 19. února 1945.

³¹⁷ ŠOPEJSTALOVÁ, Božena. Moták z transportu je zázrak. In: *Rokycanský deník* (14. ročník, číslo 43). Rokycany, 2005, str. 1.

(dcera pana Fischera), která jí vzkaz vrátila. Zdenka Fantlová tomu dle dobového tisku nemohla uvěřit, že její vzkaz přežil až do současnosti.³¹⁸ „*Před šedesáti lety vyhodíte kousek papíru a ony jsou to dějiny.*“³¹⁹ Zajistila si kopii dokumentu a **originální vzkaz i s krátkým popisem její osoby** věnovala 19. února 2005 muzeu Dr. Bohuslava Horáka.³²⁰ Ten se zde nachází dodnes před místností, kam Zdenka Fantlová chodila do školy a kde je v současné době instalována expozice s názvem *Železářství na Rokycansku*.

4.3.5. Bergen – Belsen

Na konci února 1945 dopravil vlak Zdenku Fantlovou do **koncentračního tábora Bergen-Belsenu**. Z jejích osobních vzpomínek vyplývá, že „*to nejhorší ji teprve čekalo*“³²¹, a to již za sebou měla pochod smrti a několik takovýchto táborů. Čím více se blížil konec války, tím více se stával již neuspokojivý stav v koncentračním táboře horším a horším. Tento tábor byl přeplněný, jídla bylo nedostatek, osobní hygiena neexistovala.³²²

Situace se zhoršila natolik, že v táboře propukla **epidemie skvrnitého tyfu**. Lidé začali hromadně umírat. Netrvalo dlouho, Němci přišli o komunikaci vedoucí k táboru – bez zásobování. Nakonec Němci zastavili i vodu, Zdenka Fantlová vzpomíná, jak z čirého zoufalství chodily pít vodu z nádrže „*...kde se pralo špinavé prádlo a voda byla znečištěná vším možným...*“³²³ Za několik dní nádrž byla prázdná.

Tyfem onemocněly i Zdenka Fantlová se sestrou. Proto byly přesunuty do jiného sektoru, kde je od sebe oddělily. Zdenka Fantlová se snažila se svou sestrou, která byla v sedmém měsíci, spojit. Proplížila se další den do jejího bloku, kde se dozvěděla, že **Lýdie Fantlová**³²⁴

³¹⁸ VYKOPALOVÁ, Miluše. Spisovatelka se vrací do města svého mládí. In: *Rokycanské noviny* (1. ročník, číslo 7). Rokycany, 2007, str. 3.

³¹⁹ ŠOPEJSTALOVÁ, Božena. Moták z transportu je zázrak. In: *Rokycanský deník* (14. ročník, číslo 43). Rokycany, 2005, str. 13.

³²⁰ RATAJOVÁ, Jitka. Čestná občanka navštíví Rokycany. In: *Rokycanský deník* (14. ročník, číslo 17), Rokycany, 2005, str. 10.

³²¹ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 197.

³²² FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 197.

³²³ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 202.

³²⁴ **Lýdie Fantlová** – byla prohlášena za mrtvou 10. dubna 1945 a jako místo úmrtí stanoven koncentrační tábor Bergen-Belsen

potratila a že je na izolaci. Tam Zdenka Fantlová viděla svou sedmnáctiletou sestru naposledy.³²⁵

Několik dní po Zdenčině sestře zemřely i ostatní přítelkyně ze skupiny a Zdenka zůstala sama. Osobní vzpomínky Fantlové dokládají, že ji v tuto dobu poprvé napadlo, že by měla zemřít jako ostatní.³²⁶

Britská armáda převzala kontrolu nad tímto táborem 15. dubna 1945.³²⁷ Nicméně se setkala s velkým množstvím nakažených lidí, a proto musela postupovat opatrně a systematicky. Svědčí o tom také prameny, z nichž vyplývá, že po osvobození tábora vězni nepocítili vůbec žádnou změnu. To se týkalo také Zdenky Fantlové, která se nacházela až v jednom z posledních bloků. **Zdravotní stav se kvůli nemoci Zdenky Fantlové ještě více zhoršoval**, věděla, že musí opustit blok, kde mezi sebou ležela mrtvá i živá těla.³²⁸

Dostala se s vypětím všech sil až ke stanici Červeného kříže, kde ji našel britský důstojník. Právě v tento okamžik ji zachránila **znalost anglického jazyka**, kterou si před válkou osvojila. Dá se předpokládat, že kdyby angličtinu neovládala, britského důstojníka by o své záchraně patrně nepřesvědčila. Tomuto dodnes neznámému vojákovvi vděčí Zdenka Fantlová za svůj život, protože ji odvezl spolu s dalšími v sanitním vozem do Bergenu, kde je umyli, vydezinfikovali a začali léčit.³²⁹

Válka za nedlouho skončila, pětatřicetiletá Zdenka Fantlová si po vyléčení ze skvrnitého tyfu uvědomila slova Nany Krásové: „*Zdenko, ty jediná z nás to přežiješ.*“³³⁰ Z původně pětičlenné skupiny žen z Terezína, byla opravdu jediná, která přežila.

³²⁵ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 203.

³²⁶ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 204.

³²⁷ VYKOPALOVÁ, Miluše. Spisovatelka se vrací do města svého mládí. In: Rokycanské noviny (1. ročník, číslo 7). Rokycany, 2007, str. 3.

³²⁸ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 208.

³²⁹ Radio Prague International. *Všechno zlé už se stalo, říká Zdenka Fantlová. Přežila Osvětim i pochod smrti*. [online]. Praha: 8. dubna 2006 [cit. 3.4.2022]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/vsechno-zle-uz-se-stalo-rika-zdenka-fantlova-prezila-osvetim-i-pochod-smrti-8620991>

³³⁰ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 212-213.

4.4. Život po válce

Zdenka Fantlová se dostala na seznam nemocných, kteří se měli odjet **léčit do Švédska**. Jednalo se akci zorganizovanou Červeným křížem. Zpočátku byla paní Fantlová proti, chtěla se totiž vrátit co nejrychleji domů. Přesvědčila ji až Ema Luxová z Plzně: „*Zdenko, nebud' blbá, jed' do Švédska, tam mají špek.*“³³¹ To ještě Zdenka Fantlová nevěděla, že toto rozhodnutí ovlivní její další život.

4.4.1. Švédsko

Po příplutí do města Norrköpingu 1. července 1945 se Zdenka Fantlová seznámila s českou lékařkou Helenou Hájkovou, která byla součástí mezinárodního lékařského týmu.³³² Díky tomuto seznámení měla paní Fantlová přístup k **oficiálním listinám přeživších**. Ani na jedné nenašla jména svých příbuzných³³³ ani svého snoubence Arna³³⁴. Pomocí jejich přeživších přátel z koncentračních táborů alespoň zjistila, co se jim stalo.

Zdenka Fantlová se plně zotavila a rozhodla se ve Švédsku zůstat, protože v jejich bytě v Rokycanech bydleli cizí lidé a protože švédská vláda zajistila pracovní místa i bydlení pro přeživší z koncentračních táborů, kteří se zde chtěli zdržet. Zdenka Fantlová se přestěhovala do jižního Švédska do města Kungälv, kde pracovala **v továrně na výrobu sušenek**.³³⁵

Dochované prameny dokládají, že Zdenka Fantlová v této továrně nepracovala dlouho, neboť ji lékařka Helena Hájková zařídila pracovní pohovor u českého vyslance dr. Eduarda Táborského³³⁶ na místo sekretářky. Jedinou podmínkou bylo ovládnutí švédského a českého jazyka. Zdenka Fantlová švédsky neuměla vůbec, ale vzpomněla si při pohovoru na svého

³³¹ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 215.

³³² FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 216-217.

³³³ **Arnošt Fantl** byl prohlášen za mrtvého 16. září 1943 a jako místo úmrtí byla stanovena Osvětim. Ovšem dle dr. Lederera, který po válce kontaktoval Zdenku Fantlovou, přežil její otec až do ledna 1945 – do pochodu smrti. Dr. Lederer se chtěl s paní Fantlovou setkat a vyprávět jí o jejím otci, k tomu nakonec nedošlo, protože Zdenka Fantlová si otce chtěla pamatovat takového jaký byl při odchodu z domu.

Jiří Fantl byl po příjezdu do Osvětimi, transportován do Gliwic, kde stavěli muniční sklad pro rakety a kde se v lednu 1945 pokusil o útěk, při němž byl zastřelen.

³³⁴ **Arnošt Löwy** byl transportován 13. června 1942 transportem AAi, zahynul 16. září 1942 v Majdaneku, kde byl spolu s ostatními muži zastřelen.

³³⁵ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 219.

³³⁶ **Eduard Táborský** (18.3.1910 – 12.11.1996) – osobní tajemník Edvarda Beneše během 2. sv. v., český diplomat a nositel Řádu Tomáše Garrigue Masaryka III. třídy (1991).

otce, který říkal: „*Nikdy neříkej, že něco neumíš. Pamatuj si, že když se slon může naučit chodit po flaškách v cirkuse, tak ty se můžeš naučit cokoliv.*“³³⁷ A tak začala Zdenka Fantlová pracovat na **československém velvyslanectví ve Stockholmu**, kde působila až do roku 1949, než byla ambasáda zrušena.³³⁸

4.4.2. Austrálie a Velká Británie

V roce 1949 se Zdenka Fantlová odstěhovala do Austrálie, kde žila dalších dvacet let. Důvodem pro její odstěhování byla skutečnost, že již nežil nikdo ze členů rodiny, a tak se rozhodla opustit Evropu. Žila v druhém největším městě v Austrálii – v **Melbourne**, kde prožila dvacet let svého života.

V době, kdy se přistěhovala Zdenka Fantlová do Melbourne, emigrovalo do Austrálie i mnoho jiných Čechů kvůli politické situaci, která v tehdejší Československu vyvstala. Dle osobních vzpomínek si paní Fantlová všimla zajímavého úkazu, který spočíval v tom, že „*várka z první republiky si zachovala vynikající češtinu...ale ta várka, která přišla po nás, ti se už za svou řeč styděli...Jakmile ztratíte národní identitu, osobní identitu, řeč trpí.*“³³⁹ Setkala se zde s další herečkou z Terezína, která již byla uvedená v **místním Realistickém divadle**, a společně založili divadelní skupinu.³⁴⁰ Zdenka Fantlová hrála v mnoha divadelních představeních.

Prameny doposud mlčí o tom, jaký další život Zdenka Fantlová v Austrálii vedla, poukazují pouze na několik málo skutečností. Například na to, že paní Fantlová se provdala za jistého **pana Ehrlicha** a narodila se jim dcera Kateřina, nebo že až do roku 1952 řešila pozůstalost po svých příbuzných.³⁴¹

³³⁷ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 222.

³³⁸ Radio Prague International. *Všechno zlé už se stalo, říká Zdenka Fantlová. Přežila Osvětim i pochod smrti*. [online]. Praha: 8. dubna 2006 [cit. 3.4.2022]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/vsechno-zle-uz-se-stalo-rika-zdenka-fantlova-prezila-osvetim-i-pochod-smrti-8620991>

³³⁹ Radio Prague International. *Všechno zlé už se stalo, říká Zdenka Fantlová. Přežila Osvětim i pochod smrti*. [online]. Praha: 8. dubna 2006 [cit. 4.4.2022]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/vsechno-zle-uz-se-stalo-rika-zdenka-fantlova-prezila-osvetim-i-pochod-smrti-8620991>

³⁴⁰ Radio Prague International. *Všechno zlé už se stalo, říká Zdenka Fantlová. Přežila Osvětim i pochod smrti*. [online]. Praha: 8. dubna 2006 [cit. 4.4.2022]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/vsechno-zle-uz-se-stalo-rika-zdenka-fantlova-prezila-osvetim-i-pochod-smrti-8620991>

³⁴¹ SOKA Rokycany. Okresní soud Rokycany, pozůstalost po Fantlových – nepracováno.

V roce 1969 se po smrti svého manžela rozhodla **přestěhovat do Londýna**, kde se znovu vdala a kde žije dodnes. Právě v tomto městě získala její dcera Kateřina³⁴² doktorát z psychologie.³⁴³ Zdenka Fantlová koupila spolu se svým manželem v polovině 70. let 20. století byt v **Porchester Gate v Bayswater Road** v Londýně.³⁴⁴ Z dochovaných pramenů zjišťujeme, že paní Fantlová vůbec zpočátku nevěděla, v jakém domě vlastně bydlí.

Byt, který s manželem koupili, sloužil totiž během druhé světové války jako sídlo československé vojenské zpravodajské služby. Shodou okolností právě v bytě naproti dostali poslední pokyny k **akci Anthropoid** Jan Kubiš a Jozef Gabčík od plukovníka Františka Moravce. Tuto velice zajímavou skutečnost o historii tohoto místa dohledávala Zdenka Fantlová společně s přítelkyní pracující v londýnské knihovně.³⁴⁵ Následně byla nápomocna dokumentaristovi Janu Kaplanovi, který se o operaci Anthropoid zajímal. Dokázala totiž identifikovat přesné místo ve dvoře, kde byli naposledy vyfoceni Gabčík s Kubišem. Toto místo od roku 2011 připomíná kolemjdoucím pamětní deska na domě Porchester Gate.

Dalo by se říci, že právě tento moment byl počátkem její činnosti, kdy se rozhodla informovat širokou veřejnost o holocaustu. Velký krok v naplňování tohoto poselství bylo **sepsání autobiografické knihy** s názvem *Klid je síla, řek' tatínek*, která vyšla v roce 1996 a vzbudila velký zájem nejen v České republice. K sepsání knihy ji inspirovali její bývalé spolužačky, když se po padesáti letech vrátila do Rokycan a ony se zeptaly: „*Co tam ty čtyři roky dělali?*“³⁴⁶ Kniha byla vydána například v Německu – *In der Ruhe liegt die Kraft, sagte mein Vater* (1999), v USA – *My Lucky Star* (2001) a ve Velké Británii - *The Tin Ring* (2010).³⁴⁷ Dokonce vznikla i divadelní inscenace *The Tin Ring*, která se hrála ve 13 zemích,

³⁴² **Dcera Kateřina** dle dostupných zdrojů pracuje v USA, kde žije se svým manželem a 2 dětmi v Bostonu. Zdenčina vnučka Amanda navštívila dokonce i Rokycany v roce 2009, kdy doprovázela Zdenku Fantlovou.

³⁴³ Město Rokycany. *Zdenka Fantlová oslavuje sté narozeniny, do Rokycan poslala vzkaz*. [online]. Rokycany: 2022 [cit. 4.4.2022]. Dostupné z: <https://www.rokycany.cz/zdenka-fantlova-oslavuje-ste-narozeniny-do-rokycan-poslala-vzkaz/d-903338>

³⁴⁴ Město Rokycany. *Zdenka Fantlová žije v domě, kde začaly plány na operaci Anthropoid* [online]. Rokycany: 2022 [cit. 4.4.2022]. Dostupné z: <https://www.rokycany.cz/zdenka-fantlova-zije-v-dome-kde-zacaly-plany-na-operaci-anthropoid/d-903353/p1=78971>

³⁴⁵ SKALICKÝ, Jaroslav. *Na nohou ji udržela naděje, přežila díky prstýnku, který propašovala pod jazykem*. [online]. Praha: Český rozhlas, 7. duben 2015 [cit. 4.4.2022]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/na-nohou-ji-udrzela-nadeje-prezila-diky-prstynku-ktery-propasovala-pod-jazykem-8154440>

³⁴⁶ VESELOVSKÝ, Martin. *Tady vládne smrt, řekl mi hlas, když jsem byla v Osvětí, přežila jsem díky prstýnku, říká Fantlová*. [online]. Praha: 27. září 2016 [cit. 31.3.2022]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/fantlova-nevedeli-jsume-proc-nas-v-osvetimi-rozdelili-potom-m/r~20ff07b081a511e6a3e5002590604f2e/>

³⁴⁷ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 236.

například USA, Kambodža, Austrálie, Indie a po Evropě.³⁴⁸ Po vydání knihy začala velmi často přednášet po celém světě o holokaustu.

Zdenka Fantlová byla přijata dokonce i na anglickém dvoře. 27. ledna 2005. Setkala se s britskou královnou Alžbětou II. při příležitosti **60. výročí osvobození Osvětimi**. Alžběta II. dle dochovaných vzpomínek Z. Fantlové lehce zapochybovala kvůli jejímu vitálnímu vzhledu o tom, jestli k přeživším z koncentračních táborů opravdu patří.³⁴⁹

V roce 2011 byla oceněna londýnským deníkem *The Time* za svou obětavou práci při **seznamování veřejnosti s holokaustem** a jeho významem cenou Sternberg Active Life Award.³⁵⁰

4.5. Návraty do Rokycan

Do Čech se Zdenka Fantlová vrátila až po sametové revoluce, kdy se rozhodla sama navštívit Rokycany. Poprvé od doby, kdy byla donucena toto město opustit. Soudobé prameny poukazují na citové rozpoložení Zdenky Fantlové při návratu do města, v němž prožila dětství. Bylo to pro ni velmi bolestné, protože si uvědomovala, jaké hrůzy prožila poté, co Rokycany opustila.³⁵¹

V roce 1997 přijela Zdenka Fantlová do Rokycan přesně v den svých 75. narozenin, aby místním občanům představila svou knihu *Klid je síla, řek' tatínek*.³⁵² Od té doby navštěvovala toto město často a ráda. V Rokycanech pobyla také v roce 2002, kdy ji představitelé města jmenovali **čestnou občankou města Rokycany**. Dodnes se jedná o jedinou čestnou občanku tohoto města.³⁵³

³⁴⁸ The Forge Stanley Education Centre. The Tin Ring [online]. Stanley, 2017 2016 [cit. 5.4.2022]. Dostupné z: <https://www.intheforge.com/portfolio-item/the-tin-ring/>

³⁴⁹ ŠOPEJSTALOVÁ, Božena. Moták z transportu je zázrak. In: *Rokycanský deník* (14. ročník, číslo 43). Rokycany, 2005, str. 1.

³⁵⁰ FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1, str. 235.

³⁵¹ VESELOVSKÝ, Martin. *Tady vládne smrt, řekl mi hlas, když jsem byla v Osvětimi, přežila jsem díky prstýnku, říká Fantlová*. [online]. Praha: 27. září 2016 [cit. 31.3.2022]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dtv/fantlova-nevedeli-jsme-proc-nas-v-osvetimi-rozdelili-potom-m/r~20ff07b081a511e6a3e5002590604f2e/>

³⁵² Město Rokycany. *Zdenka Fantlová oslavuje sté narozeniny, do Rokycan poslala vzkaz*. [online]. Rokycany: 2022 [cit. 5.4.2022]. Dostupné z: <https://www.rokycany.cz/zdenka-fantlova-oslavuje-ste-narozneniny-do-rokycan-poslala-vzkaz/d-903338>

³⁵³ Město Rokycany. *Čestní občané* [online]. Rokycany: 2022 [cit. 5.4.2022]. Dostupné z: <https://www.rokycany.cz/cestni-obcane/d-902525/p1=83068>

O rok později navštívila Zdenka Fantlová opět Rokycany, kdy byla pod záštitou místního Lion's klubu uspořádána beseda pro občany města. Zároveň byla požádána 31. července 2003 o **zápis do pamětní knihy města**, který zní: „*Rokycany jsou pro mne bývalý domov – do kterých se ráda vracím – protože jsem nikdy neodešla.*“³⁵⁴ V tomtež roce s ní natočila Helena Třeštíková dokument *Má šťastná hvězda*. Pořad vzbudil velký zájem veřejnosti, neboť po odvysílání pořadu „*jsem nemohla přejít ulici, aniž by se lidé nezastavovali a ptali se mě, jestli jsem to opravdu já... To by se mi v Londýně nestalo.*“³⁵⁵

Zdenka Fantlová jako **jediná přeživší židovského původu z Rokycan**, navštívila toto město ještě několikrát a vždy si našla čas na besedu se zdejšími obyvateli. Naposledy v tomto městě pobyla v roce 2017 v 95 letech. Zdenka Fantlová o svých návratech do Rokycan říkala následující: „*Pokaždé, když se vrátím do Rokycan, musím se nejdříve srovnat. Hodí mě to zpátky a bolí to. Vidím jiný film. Jak to, že se po korze neprochází tatínek? Jak to...? Návrat je vždycky těžký, ale jsem tu pak ráda.*“³⁵⁶ nebo „*...Víte, já mám paměť jako slon a tady, v Rokycanech, si připadám jako starý pes, který očuchává rohy. Hledám. Vím, že to tu existovalo a už to není...*“³⁵⁷

Zdenka Fantlová oslavila dne 28. března 2022 **sté narozeniny**, při jejichž příležitosti vedení města odhalilo **pamětní desku na domě**, ve kterém vyrůstala, a pamětní štítek na lavičce, jež se nachází naproti tomuto domu. Během této slavnostní události byl představen její pozoruhodný život plný naděje a odhodlání. Dokonce Zdenka Fantlová nahrála pro občany města vzkaz k této významné události.³⁵⁸

Čestná občanka Rokycan Zdenka Fantlová si prošla několika koncentračními tábory, přežila pochod smrti. Po válce se dozvěděla, že z rodiny zůstala jediná naživu. Veškeré utrpení a strádání přežila díky obrovské vnitřní síle, kterou získávala z otcových slov *klid je síla*.

³⁵⁴ VYKOPALOVÁ, Miluše. Spisovatelka se vrací do města svého mládí. In: *Rokycanské noviny* (1. ročník, číslo 7). Rokycany, 2007, str. 3.

³⁵⁵ KOBLIHOVÁ, Stanislava. Rozhovor se Zdenkou Fantlovou [online]. Jindřichův Hradec: 27. července 2008 [cit. 5.4.2022]. Dostupné z: https://jindrichohradecky.denik.cz/zpravy_region/rozhovor-zdenka-fantlova20080727.html

³⁵⁶ ŠOPEJSTALOVÁ, Božena. Zdenka našla svou cestu. In: *Rokycanský deník* (číslo 201). Rokycany, 2015, str. 2.

³⁵⁷ ŠOPEJSTALOVÁ, Božena. Zdenka Fantlová se domů těšila i bála. In: *Rokycanský deník* (13. ročník, číslo 159), 2004, str. 9.

³⁵⁸ Svědectví autora.

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci předkládám výběr osobností, které se v Rokycanech narodily nebo se pro ně Rokycany staly domovem. Při samotné volbě osobností jsem zvažoval mnoho kritérií. Mnou vybrané čtyři osobnosti – Josef Wunsch, Jan Rokycana, Alois Laub a Zdenka Fantlová – vhodně prezentují a naplňují svými životními příběhy klíčové události nejen regionálních, ale také národních a obecných dějin.

Právě volba konkrétních osobností se nakonec ukázala jako problémové místo, jehož existenci jsem vůbec nepředpokládal. Velké množství významných osobností se totiž v počátcích tvorby této práce zdálo být výhodou. Nebylo tomu tak, protože pro vysoký počet rokycanských osobností jsem musel volit několik kritérií, mezi nimiž kromě regionálního zaměření mělo rozhodující roli didaktické využití. Právě tato kritéria snížila celkový počet „vyhovujících“ osobností, mezi kterými jsem se rozhodl pro výše zmíněné čtyři.

První zprostředkovanou osobností se stal **cestovatel Josef Wunsch**, který již během svých studií začal tíhnout ke kartografii a posléze i k cestování. Této celoživotní vášni se mohl paradoxně naplno věnovat poté, co dokončil studium a začal působit jako učitel. Jeho pedagogické snažení poznali žáci na mnoha školách, neboť působil v Rokycanech, Slaném, Plzni, Praze a Jičíně. Právě Jičín se stal pro Wunsche jakýmsi počátečním bodem pro jeho cesty. Během letních prázdnin se vydával na cesty do Evropy a také se účastnil besed v domě Náprstkových. Vědecké a cestovatelské prostředí ho inspirovalo k vydání se na velkou výzkumnou cestu do Arménie a Kurdistanu. Josef Wunsch mapoval především hydrologické údaje, ale také popisoval krajinu. Jeho cílem bylo však objevení pramenů Tigridu a Eufratu, čehož dosáhl 11. června 1883 a 9. července téhož roku. Ještě před tímto objevem našel ve skále Ašrut-Darga klínový nápis. Josef Wunsch se vrátil ze své výzkumné cesty s hned dvěma velkými objevy. Poté se vydal v roce 1890 na výzkumnou cestu do Černé Hory, jednalo se o poslední expedici tohoto typu. Do konce svého života působil jako pedagog ve škole v Plzni a věnoval se vědecké činnosti.

Druhou osobností, kterou v této práci představuji, je **husitský arcibiskup Jan Rokycana**. Tento patrně nejslavnější rodák z Rokycan své rodné město opustil ve velmi mladém věku, aby studoval v Praze. Již během svých studií se seznámil s husitskou ideologií, neboť docházel na Husova kázání do Betlémské kaple. V roce 1430 získal mistrovský titul, tedy v době, kdy již v Praze působil jako kazatel a farář Týnského chrámu. Jan Rokycana se stal známou osobností i v Evropě, především po basilejském koncilu, na kterém obhajoval první

ze čtyř artikul pražských. Později byl zvolen do úřadu pražského arcibiskupa, ale papež ho nikdy nepotvrdil. Do konce života tedy musel Jan Rokycana řešit obtíže spjaté s tímto nepotvrzením. Nepomohla mu ani nakloněnost českého krále Jiřího z Poděbrad, protože jako husitský král také nebyl uznáván hlavou katolické církve. V Rokycanech se Jan Rokycana připomíná nejvíce ze všech významných osobností tohoto města. Dle mého názoru je to dáno tím, že přijal přídomek z Rokycan a také že město díky svému působení proslavil.

Československý legionář Alois Laub je předposlední osobností, která je v této práci prezentována. V Rokycanech pobýval do svých osmnácti let, než narukoval do rakousko-uherské armády v roce 1915. Po krátkém vojenském výcviku byl transportován na východní frontu, kde po vzoru mnohých českých a slovenských vojáků přeběhl do ruského zajetí. Poté, co dostal příležitost, přihlásil se k československým legiím, ve kterých se zúčastnil bitev u Zborova, u Bachmače a dalších. V rámci čs. legií si prošel téměř celou sibiřskou anabází, po jejímž absolvování odjel z Vladivostoku do nově vzniklého Československa. Po návratu působil v armádě, kde se postupně vypracoval až na majora. V předmnichovské době byl odvelen do Hlučína, aby se 4. hraničářským plukem bránil hranice Československa. Vzhledem k podepsání Mnichovské dohody a odtržení pohraničí k této obraně nedošlo a následně byl v rámci demobilizace propuštěn. Poté pracoval jako úředník v Příbrami a zanedlouho se začal podílet na odbojové činnosti proti nacistům. Stanul v čele skupiny Oliver, která na Příbramsku působila až do 13. listopadu 1943, kdy byla většina členů zatčena. Alois Laub společně s ostatními představiteli byl vyslýchán a mučen. Konce druhé světové války se nedožil, zemřel ve věznici Brandenburg.

Poslední zprostředkovanou osobností je spisovatelka **Zdenka Fantlová**, která se narodila v Blatné, ale ve velmi nízkém věku se její rodina přestěhovala do Rokycan. Zde absolvovala základní povinnou docházku a studovala na gymnáziu, dokud nebyla vyloučena na základě antisemitských zákonů. Německá agrese proti židům sílila, a tak gestapo zatklo jejího otce za poslouchání zahraničního rozhlasu. Nedlouho poté byl zbytek rodiny Fantlových zařazen do transportu a převezen do Terezína. Tady Zdenka Fantlová přežívala až do 16. října 1944, než byla transportována do Osvětimi. Během 2. světové války Zdenka Fantlová přežila po Osvětimi také pochod smrti a nucený pobyt v dalších čtyřech koncentračních táborech. Světlym, avšak teskným okamžikem během transportů bylo jistě nečekané zastavení na nádraží v Rokycanech. V Bergen-Belsenu byla nakonec zachráněna během osvobozovací akce. Po válce odjela na zdravotní pobyt do Švédska, kde zůstala několik let, než se vydala do Austrálie. V roce 1969 se přestěhovala do Londýna, kde žije dodnes. Město Rokycany

navštívila až po sametové revoluce a vracela se sem pravidelně. V letošním roce oslavila tato obdivuhodná žena sto let.

Při svém literárním a terénním výzkumu jsem dospěl k tomu, že badatelská práce má velmi různorodou metodologii. Tato práce mě totiž obohatila kromě jiného i v přístupech k samotnému bádání, které jsem si vyzkoušel. Každá zpracovávaná osobnost vyžadovala s ohledem na dostupné zdroje jiný přístup v bádání i didaktickém využití. Vyhledával jsem v archivních fondech a pramenech, studoval novinové články a odbornou literaturu, poslouchal rozhlasové vysílání a sledoval televizní záznamy, navštívil výstavu týkající se legionářské problematiky v Příbrami a účastnil se slavnostního odhalení pamětní desky Zdenky Fantlové.

V rámci terénního výzkumu jsem přišel na to, že osud kulturního odkazu vybraných osobností je různorodý, protože osobnosti nejsou připomínány ve stejné míře. Vzhledem k odlišnému významu jednotlivých osobností je to vcelku pochopitelné. Bohužel jsem však shledal i některé odkazy na regionálně významné osobnosti v neutěšeném stavu, což mě překvapilo. Je škoda, že se takovéto památky nejsou tolik udržovány. Dle mého názoru se ale význam a zásluhy místních význačných občanů začínají více připomínat, což dokládá i nejnovější pamětní deska Zdenky Fantlové odhalena v březnu 2022 v Rokycanech.

Aktivita k jednotlivým osobnostem Rokycan by měly inspirovat učitele a také motivovat pro výraznější zařazení regionálních dějin do výuky dějepisu. Právě v této oblasti lze do školního vyučování implementovat přemýšlivé, problémové a projektové didaktické aktivity, které rozvíjejí nejen znalost zajímavé a konkrétní faktografie z regionu, který žáci dobře znají, ale vytvářejí i různorodé intelektuální schopnosti a praktické dovednosti. Navíc, jak jsem již na několika místech zdůrazňoval, naplňují vhodně a smysluplně klíčové i „životní“ kompetence.

Potenciál této problematiky vidím v rozšíření o další významné, ale i třeba dosud neobjevené osobnosti Rokycan, které svým způsobem mohly zprostředkovat další dějinné epochy národních či obecných dějin a v neposlední řadě i jiných oborů z oblasti společenských věd. Didaktické aplikace jednotlivých osobností by mohly být rozšířeny například o dlouhodobý projekt, mezipředmětově zaměřenou exkurzi, besedu s pamětníky nebo transformovány pro distanční výuku.

SUMMARY

This diploma thesis deals with the didactic application of selected personalities of the Rokycany region. Based on several factors, in which in addition to regional focus suitable didactic potential also played a decisive role, I decided for the following personalities: a traveler and discoverer of the Euphrates and Tigris springs Josef Wunsch, a Hussite archbishop Jan Rokycana, a Czechoslovak legionary and resistance fighter during World War 2 Alois Laub, a writer and an honorary citizen of Rokycany Zdenka Fantlová. The aim of this work is to show regional, national but also general history on the life destinies of individual personalities throughout didactic applications. The factual core of personality life created like this could be a suitable source of information for history teachers while teaching about key events not just in our history. The created didactic applications based on RVP G are intended for multi-year and four-year grammar schools. Applications such as these should be not just inspiring for a teacher but also motivating for active including of regional history into history classes. These didactic applications are various, thoughtful, difficult and expand knowledge of students with interesting facts about their region. In addition, they develop practical skills and intellectual abilities, thus appropriately and thoughtfully fulfilling key competence. In the didactic application you can find activating forms of exercises for chosen important moments of national and general history, for example short-term projects, worksheets, work with a map etc.

SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ

Seznam literatury

ADAM, Jan. Osobnosti – Česko: Ottův slovník. Praha: Ottovo nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7360-796-8.

BARTOŠ, František Michálek. *Světcí a kacíři*. Praha: Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká, 1949.

BOUBÍN, Jaroslav a Jana ZACHOVÁ. *Žaloby katolíků na Mistra Jana z Rokycan*. Rokycany: Státní okresní archiv, 1997. ISBN 80-238-0213-5.

BOUBÍN, Jaroslav. Jan Rokycana. Poznámky k „druhému životu“ husitského arcibiskupa. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan. Rokycany, 1997.

BUŇÁTOVÁ, Zuzana. *Transporty plzeňských Židů za druhé světové války*. Plzeň, 2015. Bakalářská práce. ZČU, Filozofická fakulta.

CIRONIS, Petros. Život a dílo Mistra Jana z Rokycan. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan. Rokycany, 1997.

CIRONIS, Petros. *Rokycanský žebrák husitským arcibiskupem: počátky husitství v Rokycanech se zvláštním přihlédnutím k Mistru Janovi z Rokycan*. [Praha]: Orego, 2021. ISBN 978-80-87528-61-7.

CIRONIS, Petros. Život a dílo Mistra Jana z Rokycan: 600. výročí narození Mistra Jana z Rokycan 1397-1997 : svědectví Zdeňka Nejedlého, Kamila Krofty, Martina Kozáka a Josefa Teigeho. Rokycany: Státní okresní archiv, 1997. ISBN 80-238-0214-3.

Československá obec legionářská – Jednota Příbram, Státní okresní archiv Příbram. *Život a cesty československých legionářů – Alois Laub*. SOkA Příbram, 13. říjen–30. listopad 2021. Výstava ke 100. výročí založení Československé obelwgionářské.

ČORNEJ, Petr. *Panovníci českých zemí*. 4. opravené vydání. Ilustroval Jiřina LOCKEROVÁ, ilustroval Pavel MAJOR. Praha: Fragment, 1995. Odkaz (Fragment). ISBN 80-7200-087-X.

FANTLOVÁ, Zdenka. *Klid je síla, řek' tatínek*. 2. vyd. Praha: Primus, 2013. ISBN 978-80-86207-97-1.

FILÁK MÜLDNEROVÁ, Jana. *Josef Wunsch: cestovatel*. Praha: Národní muzeum, 2011. ISBN 978-80-7036-321-8.

FRAIS, Josef. *Jiří z Poděbrad: král dvojího lidu*. Třebíč: Akcent, 2006.

FRYŠ, Josef. *120 osobností Podbrdská*. Plzeň: Starý most, 2017. ISBN 978-80-87338-70-4.

HOFMAN, Karel. *Rokycany 1110–1986: dvacet pět nových pohledů do historie města*, Rokycany: Hofman, 1991.

HOLEK, Vladimír. *Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech – historie a současnost*. Plzeň, 2020. Bakalářská práce. ZČU, Fakulta pedagogická.

HRACHOVÁ, Hana a Slavomír ŠPICL. *Rokycany: 1110-2010 : [900. výročí první písemné zmínky o Rokycanech*. Rokycany: Město Rokycany, 2010. ISBN 978-80-254-5439-8.

JINDŘICH, Karel. *Cestovatel Josef Wunsch – objevitel Kurdů a Kurdistánu*. Rokycany, 1999. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*, č. 11.

JINDŘICH, Karel. *Cesty profesora Josefa Wunsche, rodáka z Rokycan*. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, suppl Historie 1/1996*. Rokycany, 1996.

JINDŘICH, Karel. *Katalog pozůstalosti profesora Josefa Wunsche ze sbírek Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*. Rokycany, 1996. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, suppl. historie 1/1996*.

JINDŘICH, Karel. *Literární prvotiny z Rokycan profesora Josefa Wunsche*. Rokycany, 1995. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*, 1995.

JINDŘICH, Karel. *Mistr Jan z Rokycan a Rokycany*. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan. Rokycany, 1997.

Kolektiv autorů. *Plzeňská stavební průmyslovka, její profesori a žáci*. In: *115 let od založení SPŠS*. Plzeň, 2000.

Kolektiv autorů. *Politický a školní okres Rokycanský*. [Brno]: GARN, 2016. Monografie měst, městeček a obcí.

Kolektiv autorů. *Politický a školní okres Rokycanský*. Rokycany, 1898.

KÖNIGSMARK, Josef. Mistr Jan z Rokycan. In: *Brdský kraj. Ročenka musejní společnosti v Rokycanech*. Rokycany, 1946.

KOZÁK, Martin. *Mistr Jan Rokycana*. Rokycany, Komitét pro oslavení památky Rokycanovy, 14. a 15. srpna 1898.

KROFTA, Kamil. *Mistr Jan Rokycana – přednáška proslovená dne 25. března 1911 v Rokycanech*. Rokycany, 1911.

KRUPA, Viktor, Josef OPATRŇY a Josef KOLMAŠ, FILIPSKÝ, Jan, ed. *Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri, 1999. Kdo byl kdo. ISBN 80-85983-59-1.

KRŮTA, Václav. Ilegální vojenská odbojová organizace Obrana národa na Příbramsku. In: *Podbrdsko VI*. Příbram, 1999.

KUBALÍK, Josef. *Zápas o pojetí církve*. Praha: Zvon, 1992. ISBN 80-7113-048-6.

KULÍŘ, Vratislav. Obraz a hodnocení mistra Jana z Rokycan v publicistice a krásné literatuře v létech 1880–1890. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan. Rokycany, 1997.

KUMPERA, Jan. Rokycana a Komenský. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan. Rokycany, 1997.

MERHAUT, Luboš *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. Díl 4. S-Ž. Sv. 2. U-Ž. Dodatky A-Ř*. Zpracoval autorský a redakční kolektiv, vedoucí red.: Luboš Merhaut. Praha : Academia, 2008. S. 1089-2105. ISBN:978-80-200-1572-3.

MUŠKOVÁ, Eva a kol. *Metodika výuky regionálních dějin na příkladu Plzeňského kraje*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2015.

OPELÍK, Jiří. *Lexikon české literatury – osobnosti, díla, instituce, díl 3 (M–Ř)*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0708-3.

PORÁK, Jaroslav. *Ze starých letopisů českých*. Přeložil Jaroslav KAŠPAR. Praha: Svoboda, 1980. Členská knižnice (Svoboda).

ŘÍHOVÁ, Anna. *Jan Rokycana: Husitský arcibiskup*. Plzeň, 2017. Diplomová práce. Západočeská univerzita. Fakulta filozofická.

SILVIO, Enea. *Historia Bohemica: Historie česká*. Přeložil Alena HADRAVOVÁ, přeložil Dana MARTÍNKOVÁ, přeložil Jiří MATL. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1998. Fontes rerum Regni Bohemiae (FRRB). ISBN 80-85917-40-8.

STĚHULE, Josef. Dopisy Kartografa H. Kieperta cestovateli Jos. Wünschovi. In: *Sborník České společnosti zeměpisné*. Praha, 1941 (ročník 46, sešit 3.-4.).

STĚHULE, Josef. Vlastní životopisy českého cestovatel Jos. Wünsche. In: *Sborník České společnosti zeměpisné*. Praha, 1941 (ročník 46, sešit 5.-6.).

ŠIMEK, František. *Učení M. Jana Rokycany*. V Praze, 1938.

ŠIMEK, Jan a František. *M. Jan Rokycana, obránce pravdy a zákona Božího*. Praha: Jan Laichter, 1949. Sloupové pamětní.

VELFL, Josef. *Cesty ke svobodě*. Příbram 1987.

VELFL, Josef, Jana BAREŠOVÁ a Jarmila ŠÁROVÁ. *Legionáři z Příbramska*. Příbram: Státní okresní archiv, 2002. Podbrdsko. ISBN 80-902821-2-1.

VELFL, Josef. Krycí název „Oliver“. In: *Národní osvobození* (číslo 20). Příbram, 5. října 1993.

VELFL, Josef. To byl generál Alois Laub. In: *Podbrdsko IX*. Příbram, 2002.

VELFL, Josef. *Příbramsko za heydrichiády*. Příbram: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků, 1989. ISBN 80-7005-006-3.

VLČEK, Emanuel. *Fyzické osobnosti českých panovníků: atlas kosterních pozůstatků českých králů Ladislava Pohrobka, Jiřího z Poděbrad a Habsburků pohřbených v Praze s*

podrobným komentářem a historickými poznámkami. Praha: Vesmír, 2000. Postavy českých dějin očima antropologa. ISBN 80-85977-29-X.

VÝCHODSKÁ, Helena. *Didaktická příručka: vlastivěda česko-bavorského pohraničí.* Plzeň: Pro katedru historie Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni vydalo viaCentrum s.r.o., 2015. ISBN 978-80-261-0558-9.

WENIG, Adolf. *Čeští bohatýři.* Ilustroval Josef WENIG. Český Těšín: Agave, 2000. ISBN 80-86160-40-8.

Periodika

CIRONIS, Petros. 500 let od připojení Rokycan ke královské komoře. In: *Minulostí Rokycanska*, květen 1998, číslo 9.

CIRONIS, Petros. Mistr Jan z Rokycan – 530 let od úmrtí (1397–1471). In: *Zpravodaj Okresního úřadu Rokycany*. Měsíčník Okresního úřadu Rokycany pro státní orgány, městské a obecní úřady a pro kronikáře. Rokycany. OÚ Rokycany, ročník X, číslo 1, 2001.

CIRONIS, Petros. Podbrdsko v životě významných osobností – Mistr Jan z Rokycan. In: *Podbrdské noviny*. 1. – 15.3. 2007, ročník 15.

ENGLER, Jan. Představujeme rokycanské rodáky – 1. díl. In: *Rokycanské noviny* (ročník 5, číslo 7). Rokycany, 2007.

FRYČ, Jiří. v Osvětami jsem viděl kufr Zdenky Fantlové. In: *Rokycanský deník* (15. ročník, č. 287). Rokycany, 2006, str. 11.

GLÜCKSELIG, Josef. Josef Wunsch. MON, 1987. In: *Přemožitelé času* 6. *Hlas Rokycanska*. Rokycany, 26. srpna 1982.

Jičínské noviny. Neodvislý list svobodomyšlný (ročník XXVII, číslo 4). Jičín, 4. únor 1908.

KEPARTOVÁ, Jana. Josef Wunsch a Pompeje. In: *Listy filologické* (ročník CXVII). Praha, 1994.

Kolektiv autorů. *Cesty za poznáním – výstavka měsíce, červen 1982 v Náprstkově muzeu v Praze*. Praha: Národní muzeum, 1982.

Kolektiv autorů. Fantlová přežila peklo Osvětami i dalších koncentráků. In: *Rokycanský deník* (č. 22). Rokycany, 27. ledna 2015, str. 10.

Kolektiv autorů. Představujeme rokycanské rodáky – 3. díl. In: *Rokycanské noviny – měsíčník ze života města*. Rokycany, prosinec 2007, ročník V.

KOZUB, Martin. Otrokovičtí studenti besedovali s oběťmi holocaustu za II. světové války. In: *Otrokovické noviny*. Otrokovice, 21. ledna 2011 (21. ročník, č. 1), str. 7.

KŘIKAVOVÁ, Adéla. Byl rodákem z Rokycan. In: *Pravda* (ročník 63, číslo 174). Plzeň, 24. července 1982.

KŘIKAVOVÁ, Adéla. Josef Wünsch a jeho cesty za poznáním. Praha, červenec 1982. In: *Nový Orient*.

KŘIKAVOVÁ, Adéla. Odkaz profesora Wünsche. In: *Československá fotografie* (číslo 9). Praha, 1982.

KŘIKAVOVÁ, Adéla. Po zaváté stopě. In: *Svět práce* (ročník 38.). Praha, 1978.

Národní listy. Praha, 10.10.1876. Ročník 16, číslo 280. ISSN 1214-1240.

Národní listy. Praha, 25. září 1905 (ročník XXXXV, číslo 264)

Plzeňské listy. Plzeň, 10. října 1891 (číslo 122).

Plzeňské listy. Plzeň, 13. října 1891 (číslo 123).

RATAJOVÁ, Jitka. Čestná občanka navštíví Rokycany. In: *Rokycanský deník* (14. ročník, číslo 17), Rokycany, 2005, str. 10.

SPÁČIL, Jaroslav. 540 let úmrtí Mistra Jana Rokycany. In: *Podbrdské noviny* 3. 10. – 24.2.2011, ročník 19.

ŠOPEJSTALOVÁ, Božena. Moták z transportu je zázrak. In: *Rokycanský deník* (14. ročník, číslo 43). Rokycany, 2005, str. 1.

ŠOPEJSTALOVÁ, Božena. Před 425 lety zemřel Jan Rokycana. In: *Rokycanský deník*. Rokycany, 22.2.2011, číslo 44.

ŠOPEJSTALOVÁ, Božena. Zdena Fantlová se domů těšila i bála. In: *Rokycanský deník* (13. ročník, číslo 159), 2004, str. 9.

ŠOPEJSTALOVÁ, Božena. Zdeňka našla svou cestu. In: *Rokycanský deník* (číslo 201). Rokycany, 2015, str. 2.

VAINDL, Ladislav. Pro jedny kacíř, pro jiné hrdina: významného duchovního Jana z Rokycan připomíná v jeho rodišti výstava v Muzeu Bohuslava Horáka. In: *5+2 dny*. Rokycany, 1.12.2017, číslo 44, ročník VI.

VODĚROVÁ, Hana. Po rokycanském náměstí za Janem z Rokycan. In: *Vítaný host – čtvrtletník příznivců přírody, památek a lidí*. 19.3.2021.

VYKOPALOVÁ, Miluše. Spisovatelka se vrací do města svého mládí. In: *Rokycanské noviny* (1. ročník, číslo 7). Rokycany, 2007, str. 3.

Žďár. Politický týdeník pro okres Rokycanský, Zbirožský, Hořovický, Blovický a Kralovický (ročník XXXI, číslo 18). Rokycany, 6. května 1932.

Žďár. Politický týdeník pro okres Rokycanský, Zbirožský, Hořovický, Blovický a Kralovický. Rokycany, 11. ledna 1908 (VII. ročník, číslo 51).

Žďár. Politický týdeník pro okres Rokycanský, Zbirožský, Hořovický, Blovický a Kralovický. Rokycany, 23. května 1905 (IV. ročník, číslo 51).

Seznam pramenů

Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech. Moták Zdenky Fantlové. Rokycany, 19. února 1945.

SOKA Příbram. Farní úřad Březové Hory. *Pamětní kniha duchovní správy na Březových Horách (1879–1968)*. Číslo listu NAD 1196 - nezpracováno.

SOkA Rokycany. II. národní škola Rokycany, třídní výkaz z 1. třídy (1928/1929), kart. č. K 407.

SOkA Rokycany. II. národní škola Rokycany, třídní výkaz z 2. třídy (1929/1930), kart. č. K 418.

SOkA Rokycany. II. národní škola Rokycany, třídní výkaz z 3. třídy (1930/1931), kart. č. K 430.

SOkA Rokycany. II. národní škola Rokycany, třídní výkaz z 4. třídy (1931/1932), kart. č. K 442.

SOkA Rokycany. II. národní škola Rokycany, třídní výkaz z 5. třídy (1932/1933), kart. č. K 454.

SOkA Rokycany. Gymnázium Rokycany, 3 hlavní katalogy ze školních let 1936/1937, 1937/1938, 1938/1939 – nezpracováno.

SOkA Rokycany. Matrika narozených pro Rokycany (1894–1903). fond Sběrka matrik západních Čech, signatura Rokycany 41.

SOkA Rokycany. Okresní soud Rokycany, pozůstalost po Fantlových – nezpracováno.

Seznam internetových zdrojů

Československá obec legionářů. *Laub Alois* [online]. Praha: 2022 [cit. 6.4.2022]. Dostupné z: <http://legie100.com/krev-legionare/56001/>

Institut Tereziánské iniciativy. *Databáze obětí – Arnošt Löwy* [online]. Josefov: 1. února 2022 [cit. 31.3.2022]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/106938-arnost-l-wy/>

Institut Tereziánské iniciativy. *Databáze obětí – Jiří Fantl* [online]. Josefov: 1. února 2022 [cit. 1.4.2022]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/106938-arnost-l-wy/>

Institut Tereziánské iniciativy. *Ghetto Terezin* [online]. Josefov: 1. února 2022 [cit. 31.3.2022]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/ghetto-terezin/>

Institut Tereziánské iniciativy. *Transport AAI* [online]. Josefov: 2. dubna 2014 [cit. 31.3.2022]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/ghetto-terezin/>

KLEPAL, Boris. Rozhovor se spisovatelkou Zdenkou Fantlovou [online]. Praha: Týdeník Rozhlas, 26. března 2014 [cit. 31.3.2022]. Dostupné z: http://www.radioservis-as.cz/archiv13/14_13/14_titul.htm

KOBLIHOVÁ, Stanislava. Rozhovor se Zdenkou Fantlovou [online]. Jindřichův Hradec: 27. července 2008 [cit. 5.4.2022]. Dostupné z: https://jindrichohradecky.denik.cz/zpravy_region/rozhovor-zdenka-fantlova20080727.html

Město Příbram. *Poznej Příbram – Po stopách Aloise Lauba* [online]. Příbram: 2022 [cit. 6.4.2022]. Dostupné z: <https://www.poznejpribram.cz/po-stopach-aloise-lauba>

Město Příbram. Velfl, Josef. *Výročí poprav v Brandenburgu* [online]. Příbram: 2022 [cit. 8.4.2022]. Dostupné z: <https://pribram.eu/aktualni-temata/vyroci-poprav-y-v-brandenburgu.html>

Město Rokycany. *Čestní občané* [online]. Rokycany: 2022 [cit. 5.4.2022]. Dostupné z: <https://www.rokycany.cz/cestni-obcane/d-902525/p1=83068>

Město Rokycany. *Zdenka Fantlová oslavuje sté narozeniny, do Rokycan poslala vzkaz.* [online]. Rokycany: 2022 [cit. 30.3.2022]. Dostupné z: <https://www.rokycany.cz/zdenka-fantlova-oslavuje-ste-narozeniny-do-rokycan-poslala-vzkaz/d-903338>

Město Rokycany. *Zdenka Fantlová žije v domě, kde začaly plány na operaci Anthropoid* [online]. Rokycany: 2022 [cit. 4.4.2022]. Dostupné z: <https://www.rokycany.cz/zdenka-fantlova-zije-v-dome-kde-zacaly-plany-na-operaci-anthropoid/d-903353/p1=78971>

Radio Prague International. *Všechno zlé už se stalo, říká Zdenka Fantlová. Přežila Osvětim i pochod smrti.* [online]. Praha: 8. dubna 2006 [cit. 31.3.2022]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/vsechno-zle-uz-se-stalo-rika-zdenka-fantlova-prezila-osvetim-i-pochod-smrti-8620991>

Rokypedie. *Jan Rokycana.* [online]. Rokycany, 2012 [cit. 13.11.2021]. Dostupné z: http://rokypedie.rokycanstipatrioti.cz/index.php?title=Rokycana_Jan.

SKALICKÝ, Jaroslav. *Na nohou ji udržela naděje, přežila díky prstýnku, který propašovala pod jazykem*. [online]. Praha: Český rozhlas, 7. duben 2015 [cit. 31.3.2022]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/na-nohou-ji-udrzela-nadeje-prezila-diky-prstynku-ktery-propasovala-pod-jazykem-8154440>

Spolek pro vojenská pietní místa. *Pamětní deska Alois Laub* [online]. Praha: 2013 [cit. 6.4.2022]. Dostupné z: <https://www.vets.cz/vpm/12870-pametni-deska-alois-laub/>

Středočeská vědecká knihovna v Kladně. *Laub Alois, 1896 - 1945* [online]. Kladno: 2022 [cit. 6.4.2022]. Dostupné z: https://ipac.svkkl.cz/ar1-kl/cs/detail-kl_us_auth-p0103972-Laub-Alois-18961945/

The Forge Stanley Education Centre. *The Tin Ring* [online]. Stanley, 2017 [cit. 5.4.2022]. Dostupné z: <https://www.intheforge.com/portfolio-item/the-tin-ring/>

VESELOVSKÝ, Martin. *Tady vládne smrt, řekl mi hlas, když jsem byla v Osvětimi, přežila jsem díky prstýnku, říká Fantlová*. [online]. Praha: 27. září 2016 [cit. 31.3.2022]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/fantlova-nevedeli-jsme-proc-nas-v-osvetimi-rozdelili-potom-m/r~20ff07b081a511e6a3e5002590604f2e/>

SEZNAM PŘÍLOH

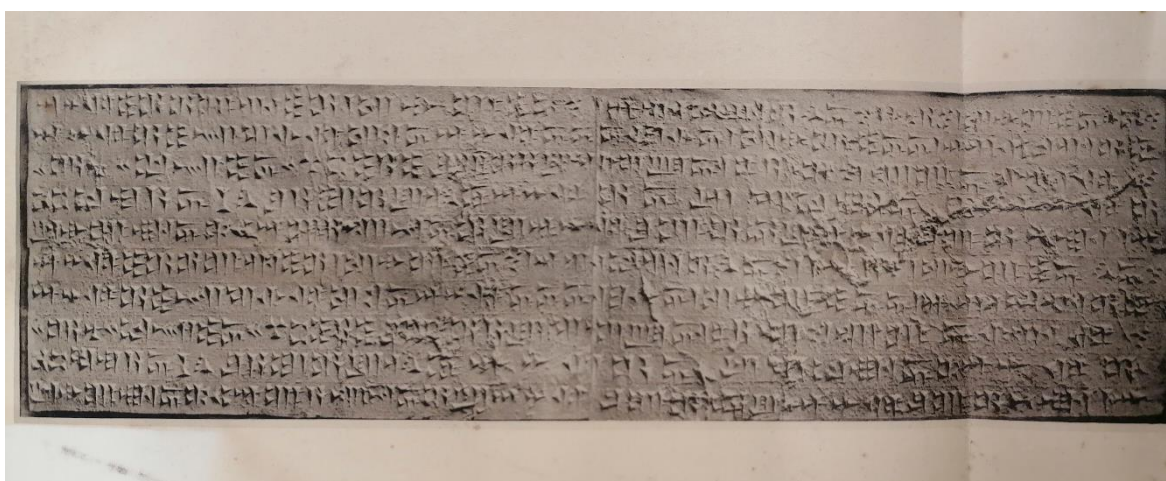
Obrázek 1: mladý Jan Wunsch	II
Obrázek 2: klínový nápis ve skále Ašrut-Darga	II
Obrázek 3: Josef Wunsch v Černé Hoře (uprostřed)	III
Obrázek 4: pamětní deska na rodném domě v Rokycanech	III
Obrázek 5: Rokycanův rodný domek	IV
Obrázek 6: pamětní deska na místě zbouraného Rokycanova rodného domku	IV
Obrázek 7: Mistr Jan Rokycana	V
Obrázek 8: pamětní deska na radnici v Rokycanech	V
Obrázek 9: Rokycanův obraz od Alfonse Muchy	VI
Obrázek 10: pamětní deska v Rokycanově domu osvěty	VI
Obrázek 11: Alois Laub	VII
Obrázek 12: pamětní deska Aloise Lauba na domě č.p. 100 v Příbrami	VII
Obrázek 13: Alois Laub v civilu	VIII
Obrázek 14: pamětní deska Obětem 2. sv. v. na domě č.p. 145 v Příbrami	VIII
Obrázek 15: Zdenka Fantlová	IX
Obrázek 16: návštěva Rokycan v roce 2009	IX
Obrázek 17: pamětní deska Zdenky Fantlové odhalena k jejím 100. narozeninám	X
Obrázek 18: pamětní štítek na lavičce naproti domu č.p. 1	X
Obrázek 19: dochovaný vzkaz z 19. února 1945 od Zdenky Fantlové	XI
Obrázek 20: kufr Zdenky Fantlové (dole) v muzeu Osvětim	XI

PŘÍLOHY

Obrázek 1: mladý Jan Wunsch

<https://lurl.cz/hrMzY> [cit. 20.4.2022]

Obrázek 2: klínový nápis ve skále Ašrut-Darga

Oddělení historie a společenských věd Muzea Dr. Bohuslava Horáka (14. března 2022)

Obrázek 3: Josef Wünsch v Černé Hoře (uprostřed)

Oddělení historie a společenských věd Muzea Dr. Bohuslava Horáka (14. března 2022)

Obrázek 4: pamětní deska na rodném domě v Rokycanech

<https://1url.cz/hrMzY> [cit. 20.4.2022]

Obrázek 5: Rokycanův rodný domek

<https://1url.cz/vrMzA> [cit. 22.4.2022]

Obrázek 6: pamětní deska na místě zbouraného Rokycanova rodného domku

<https://1url.cz/vrMzA> [cit. 22.4.2022]

Obrázek 7: Mistr Jan Rokycana

<https://1url.cz/vrMzA> [cit. 21.4.2022]

Obrázek 8: pamětní deska na radnici v Rokycanech

<https://1url.cz/vrMzA> [cit. 21.4.2022]

Obrázek 9: Rokycanův obraz od Alfonse Muchy

<https://1url.cz/vrMzA> [cit. 21.4.2022]

Obrázek 10: pamětní deska v Rokycanově domu osvěty

<https://1url.cz/vrMzA> [cit. 21.4.2022]

Obrázek 11: Alois Laub

sbírka Hornického muzea Příbram

Obrázek 12: pamětní deska Aloise Lauba na domě č.p. 100 v Příbrami

fotografie autora (21. března 2022)

Obrázek 13: Alois Laub v civilu
sbírka Hornického muzea Příbram

Obrázek 14: pamětní deska Obětem 2. sv. v. na domě č.p. 145 v Příbrami

<https://1url.cz/FrMKa> [cit. 22.3.2022]

Obrázek 15: Zdenka Fantlová

<https://1url.cz/YrMKT> [cit. 7.4.2022]

Obrázek 16: návštěva Rokycan v roce 2009

<https://1url.cz/YrMKT> [cit. 7.4.2022]

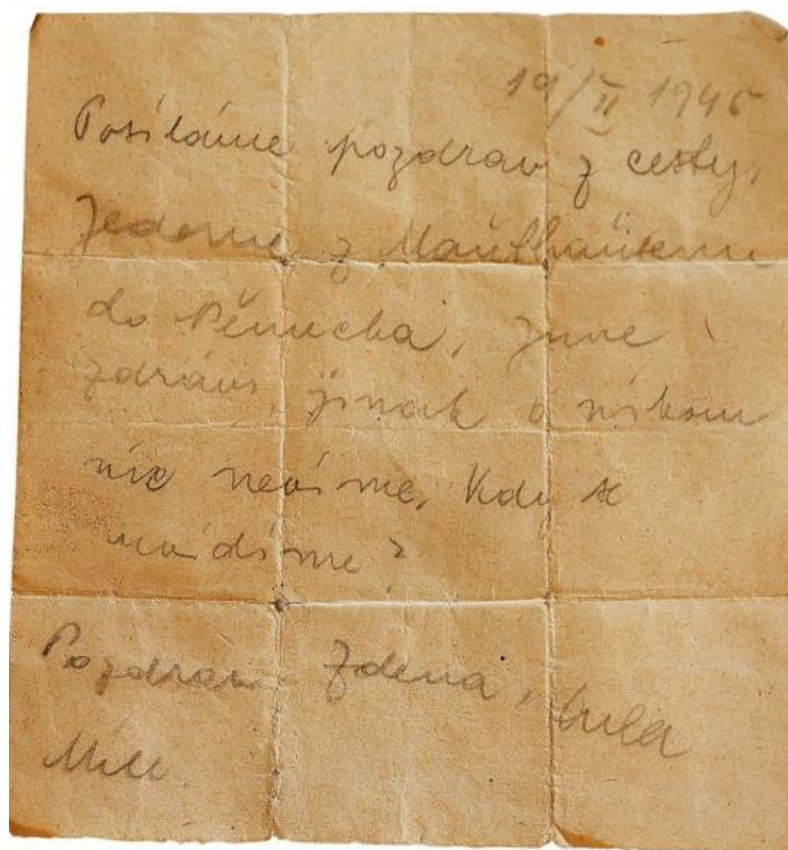

Obrázek 17: pamětní deska Zdenky Fantlové odhalena k jejím 100. narozeninám fotografie autora (28. března 2022)

Obrázek 18: pamětní štítek na lavičce naproti domu č.p. 1

<https://1url.cz/IrMKh> [cit. 8.4.2022]

Obrázek 19: dochovaný vzkaz z 19. února 1945 od Zdenky Fantlové

<https://1url.cz/NrMKI> [cit. 8.4.2022]

Obrázek 20: kufr Zdenky Fantlové (dole) v muzeu Osvětim

<https://1url.cz/ezKcy> [cit. 8.4.2022]

SEZNAM DIDAKTICKÝCH APLIKACÍ

Č. 1: S OBJEVITELEM EUFRATU A TIGRIDU PO STOPÁCH STAROVĚKU.....	XIII
Č. 2: SYN KOVÁŘE, JEHOŽ SE BÁLI DOMA I V ZAHRANIČÍ	XIX
Č. 3: HRDINA ČESKOSLOVENSKÝCH LEGÍÍ.....	XXI
Č. 4: JEDINÁ Z ROKYCAN!.....	XL

DIDAKTICKÉ APLIKACE

Č. 1: S OBJEVITELEM EUFRATU A TIGRIDU DO STAROVĚKU

Třída: 1. ročník/kvinta

Tematický celek: Starověk

Téma: Řeky a památky ve starověku

Časová dotace: 1 hodina

Klíčové kompetence: k řešení problému, občanské, komunikativní

Mezipředmětové vztahy: zeměpis

Vyučovací metody a organizační formy: práce ve dvojici, fixace

Didaktické prostředky: pracovní list, mapa, ikonické texty

Vyučovací cíle:

Žák vybere z nabídky pouze správné řeky protékající starověkými státy a vysvětlí svůj výběr.

Žák určí jednotlivé kulturní památky starověku a vybere si z nich tři památky. Ke každé vyhledá tři zajímavé informace.

Žák vyhledá souvislosti mezi světovými objevy a životem Josefa Wünsche.

Žák srovná starověké a dnešní rozdělení světa.

AKTIVITA Č. 1 – ŘEKY VE STAROVĚKÝCH STÁTECH

Josef Wünsch objevil prameny Eufratu a Tigridu. Pro svou cestu musel být vybaven nejen technikou, ale také znalostmi o hydrologii. Po vzoru Josefa Wünsche se teď také stanete odborníky na hydrologii. Do tabulky запиšte pouze ty řeky z nabídky, které protékaly ve starověkých státech.

ŘEKY VE STAROVĚKÝCH STÁTECH		
EGYPT	1.	<i>Vltava / Aliákmon / Jordán / Padrt'ský potok / Visla / Tibera / Labe / Dunaj / Nil / Eufrat / Rýn / Chuang- che / Visla / Dyje / Tigris / Odra / Dněpr / Jang-c'- t'iang / Temže / Berounka / Don / Pád / Seina /</i>
PALESTINA	1.	
MEZOPOTÁMIE	1.	
	2.	
ŘECKO	1.	
ŘÍM	1.	
	2.	
ČÍNA	1.	
	2.	

AKTIVITA Č. 2 – PAMÁTKY STAROVĚKU VČERA A DNES

Během své výzkumné cesty k pramenům mohl Josef Wünsch navštívit mnoho starověkých kulturních památek. Některé z nich existují dodnes. Pojmenujte všechny památky na obrázcích a uveďte jejich starověkou i dnešní lokaci. Rozhodněte, které J. Wünsch z nich mohl opravdu navštívit a svůj výběr zdůvodněte. Vyberte tři kulturní památky, které byste chtěli sami navštívit a ke každé vyhledejte ve vhodných zdrojích tři informace podle svého uvážení.

.....

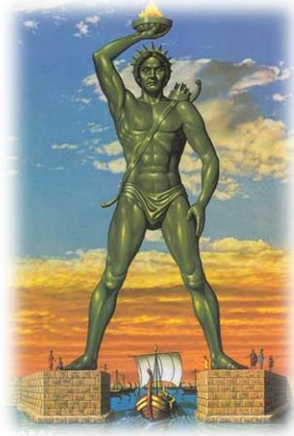
.....

.....

.....

STAROVĚKÉ PAMÁTKY, KTERÉ CHCI NAVŠTÍVIT

NÁZEV	INFORMACE
	1.
	2.
	3.
	1.
	2.
	3.
	1.
	2.
	3.

AKTIVITA Č. 3 – KAM LIDSKÁ NOHA JEŠTĚ NEVKROČILA

Mount Everest. Severní a jižní pól. Niagarské vodopády. A spousta dalších známých míst by zůstaly neobjeveny ještě dlouhou dobu nebýt odvážných dobrodruhů, mezi něž se Josef Wünsch (1842–1907) zařadil. Vyhledejte, o kterých objevech Josef Wünsch již věděl, výběr argumentujte.

OBJEVY DOBRODRUHŮ			
NÁZEV	ROK OBJEVENÍ	KDO?	VĚDĚL O NICH WÜNSCH?
1. Mys dobré naděje			
2. Mount Everest			
3. severní pól			
4. Niagarské vodopády			
5. Grónsko			
6. Mamutí jeskyně			
7. jižní pól			
8. Angelův vodopád			
9. Austrálie			
10. Mount Blanc			

Č. 2: SYN KOVÁŘE, JEHOŽ SE BÁLI DOMA I V ZAHRANIČÍ

Třída: 2. ročník/sexta

Tematický celek: Husitství

Téma: Dějiny každodennosti v 15. století

Časová dotace: 1 hodina

Klíčové kompetence: k řešení problému, pracovní, k učení

Mezipředmětové vztahy: český jazyk a literatura

Vyučovací metody a organizační formy: práce ve dvojici, expozice, fixace

Didaktické prostředky: pracovní list

Vyučovací cíle:

Žák na základě předchozích zkušeností odhadne pravdivost daných tvrzení a vysvětlí své rozhodnutí.

Žák diskutuje o správnosti tvrzení s ostatními spolužáky a věcně argumentuje.

Jistě všichni znáte jediného kališnického arcibiskupa v české historii! Jana Rokycanu! Kovářský syn, který se stal poradcem českého krále Jiřího z Poděbrad. Co mu v jeho době ulehčovalo život? A co mu mohlo přinášet zábavu či potěšení? Rozhodněte a svůj výběr zdůvodněte.

TURZENÍ	ANO / NE
1. Mohl Jan Rokycana vyčistit zuby zubním kartáčkem?	
2. Mohl si Jan Rokycana svítit žárovkou při psaní svých kázání?	
3. Mohl Jan Rokycana cestovat do Prahy na kolovém voze?	
4. Mohl se Jan Rokycana nechat vyfotografovat na Basilejském koncilu?	
5. Mohl si Jan Rokycana zapisovat poznámky ve škole grafitovou tužkou?	
6. Mohl si dát Jan Rokycana k nedělnímu obědu knedlík?	
7. Mohl si Jan Rokycana nechat vytetovat na paži husitský kalich?	
8. Mohl si Jan Rokycana dát po celodenní jistě namáhavé práci pivo?	
9. Mohl Jan Rokycana využít knihtisk pro vydávání svých děl?	
10. Mohli Jan Rokycana s Janem Lucemburským diskutovat při kávě?	
11. Mohl si Jan Rokycana zapálit v krbu sirkou?	
12. Mohli si Jan Rokycana s Jiřím z Poděbrad připít vínem?	
13. Mohl si Jan Rokycana přečíst dopis od Jiřího z Poděbrad s brýlemi na nose?	
14. Mohl si Jan Rokycana před kázáním zapálit doutník?	
15. Mohl si Jan Rokycana ve volné chvíli přečíst komiks?	

Č. 3: HRDINA ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIÍ

Třída: septima/3. ročník

Tematický celek: Češi a Slováci za 1. světové války

Téma: Československé legie

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny

Klíčové kompetence: k řešení problému, komunikativní, občanská

Mezipředmětové vztahy: informatika, základy společenských věd, zeměpis

Vyučovací metody a organizační formy: skupinová práce, fixace

Didaktické prostředky: ikonické texty, pracovní list, mapy

Vyučovací cíle:

Žák vysvětlí na základě nabytých vědomostí o životě Aloise Lauba význam čs. legií.

Žák zkoumá vlastní rodinnou historii a hledá stopy po možných legionářích, popř. zjistí osudy rodinných příslušníků za I. světové války (bydliště, zaměstnání...), což může být podnětem ke konkrétním krokům v sestavování vlastního rodokmenu.

Žák navrhne design a znění pamětní desky Aloise Lauba a prezentuje tento návrh ve třídě.

ORGANIZACE VYUČOVACÍ HODINY

Cílem této vyučovací hodiny je žákům přiblížit význam čs. legií prostřednictvím badatelských činností a zjišťování informací o životě rokycanského občana Aloise Lauba.

Didaktická forma: krátkodobý edukační projekt

Hlavním úkolem aktivity je prostřednictvím dílčích badatelských úkolů správně vyplnit vojenskou vizitku Aloise Lauba, vymyslet návrh pamětní desky tohoto legionáře z Rokycany a prezentovat svůj návrh; v neposlední řadě se aktivita zaměřuje na průzkum vlastní rodinné historie dětí

Naplňované kompetence: k řešení problému, personální a komunikativní

Mezipředmětové vztahy: informatika, zeměpis, základy společenských věd

Předchozí vyučovací hodina

Učitel zadá domácí úkol: *Zptejte se svých příbuzných, jestli se někdo z vaší rodiny účastnil 1. světové války a jestli byl členem čs. legií. Pokud ano, zjistěte o něm, co nejvíce a pokud je to možné přineste na příští hodinu jeho (vytištěnou) fotografii. Pokud ne, zjistěte, jak vaši rodinní příslušníci prožívali 1. světovou válku a jestli z nich někdo byl členem rakousko-uherské armády.*

Organizace vyučovací hodiny – legie a Alois Laub

Motivace: děti aktivně pracují na stanovištích ve třídě, kde je rozmístěno několik fotografií legionářů z Rokycan i s jejich vojenskou vizitkou.

Na tabuli/projektoru se nachází fotografie Aloise Lauba pouze s jeho jménem, vizitka je prázdná. K těmto připraveným legionářům mohou přibýt další, které žáci donesou po průzkumu rodinných pramenů.

Hlavní část aktivity:

1. Žáci se rozdělí do skupin po 5 a vyberou si maximálně dva legionáře, se kterými se budou během této činnosti také seznamovat. Můžou si vybrat i osobnosti, které chtějí prezentovat žáci jako výsledek svého domácího výzkumu.

Žáci si ve skupině vylosují role = vojenské čs. hodnosti, kterých Alois Laub ve skutečnosti dosáhl, každá hodnost představuje určitou funkci v rámci skupiny)

1 major – je leaderem skupiny, organizuje a řídí její činnost, zároveň však zodpovídá za plnění stanovených úkolů a svou příkladnou činností podněcuje ostatní členy k aktivitě, prezentuje výsledky skupinové práce.

1 štábní kapitán – je zástupcem majora, v případě jeho nepřítomnosti přebírá veškerou náplň jeho práce, zodpovídá za správné vyplnění vojenské vizitky a její neporušení.

1 nadporučík – řídí se pokyny majora, aktivně podílí na činnosti skupiny, řídí vytváření návrhů pamětní desky.

2 podporučíci - řídí se pokyny majora a aktivně se podílejí na činnosti skupiny, nesou odpovědnost za správnost vybraných informací na pamětní desce a zodpovídají za návrhy průběhu pietní akce.

2. Následně žáci ve skupině postupně plní 5 úkolů formulovaných v pracovním listu, které rozšíří jejich obecné poznatky o 1. světové válce se zaměřením na čs. legie a s akcentací konkrétní osoby Aloise Lauba

Splněním každého úkolu žáci odhalí jednu informaci pro vyplnění vojenské vizitky Aloise Lauba. Tyto informace žáci také využijí v závěru vyučovací hodiny.

Po dokončení úkolů žáci v jednotlivých skupinách na základě získaných informací navrhnou název svého virtuálního pluku; výsledky skupinové práce a výběr plukovního názvu zdůvodní a prezentují v následující hodině.

Závěr: Získané informace z vojenské vizitky žáci využijí při navrhování pamětní desky umístěné na Laubův rodný dům. Žáci během jednoho týdne vyhotoví návrh této pamětní desky (ručně či na počítači) a vymyslí i průběh konání vzpomínkové akce. Své návrhy vysvětlí a podpoří věcnou argumentací.

ÚKOL Č. 1 – TAK NÁM ZABILI FERDINANDA

V den sarajevského atentátu byly na místě stovky lidí, celý svět však zná především tři z nich. Ve vhodných internetových zdrojích vyhledejte informace k těmto osobnostem:

1. Kolik let bylo Gavrilu Principovi v den atentátu?

2. K jakému trestu byl odsouzen?

3. Vysvětli, proč nebyl za zabití arcivévody odsouzen k očekávanému trestu smrti.

4. V jaké proslulé věznici si odpykával trest za svou účast v atentátu.

5. Jak skončil jeho život?

6. Zjisti přesné znění jmen obou manželů zastřelených v Sarajevu, jejich tituly a zapiš je:

.....:

.....:

7. Manželství následnického páru bylo velmi šťastné, v historii jej však nazýváme „morganatický sňatek“. Co to znamená?

8. Zjisti, v jakém příbuzenském vztahu byli arcivévoda s císařem a vysvětli, proč byl arcivévoda ustanoven za následníka trůnu.

10. V novinách se den po atentátu objevil článek s titulkem: „Sedm kulí v Sarajevu“.

Odpovídala tato žurnalistická formulace skutečnosti?

Že matematika nesouvisí s dějepisem? Chyba! S dějepisem souvisí všechno! Přesvědčte se o tom! Vypočítejte příklady, a získejte tak informace do vizitky.

(DEN ATENTÁTU V SARAJEVU + VÝŠE TRESTU + 7 KULÍ + MĚSÍC ATENTÁTU V SARAJEVU
+ SPRÁVNÝ POČET KULÍ - 1) ÷ SPRÁVNÝM POČTEM KULÍ
=
MĚSÍC NAROZENÍ ARCIVÉVODY FRANTIŠKA FERDINANDA
=
PRVNÍ ROK 1. SV. V. - VĚK G. PRINCIPA V DOBĚ ATENTÁTU + 1
=

DATUM NAROZENÍ A. LAUBA:

ÚKOL Č. 2 – VZNIK ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIÍ

Československé legie! Slavné období našich novodobých dějin! Sestavte na toto téma pojmovou mapu. Z nabídky vyberte pojmy týkající se vzniku čs. legií. Svůj výběr vysvětlete.

Itálie / boje o Kyjev / Dohodové státy / Francie / Ústřední mocnosti / Rusko / rota Nazdar / T. G. Masaryk / Česká družina / František Josef I. / bitva u Kresčaku / bitva u Bachmače / Versailleský mírový systém / bitva u Hradce Králové / Karel Kramář / bitva u Zborova /

Informace do vizitky: Znáte dobře osobnost TGM? V době, do které jsme dospěli, se zatím usilovně snaží zakládat legie československých vojáků v zahraničí. Jak všichni víte, čeká ho mnohem zářivější budoucnost!

Vzpomínejte nebo vyhledejte:

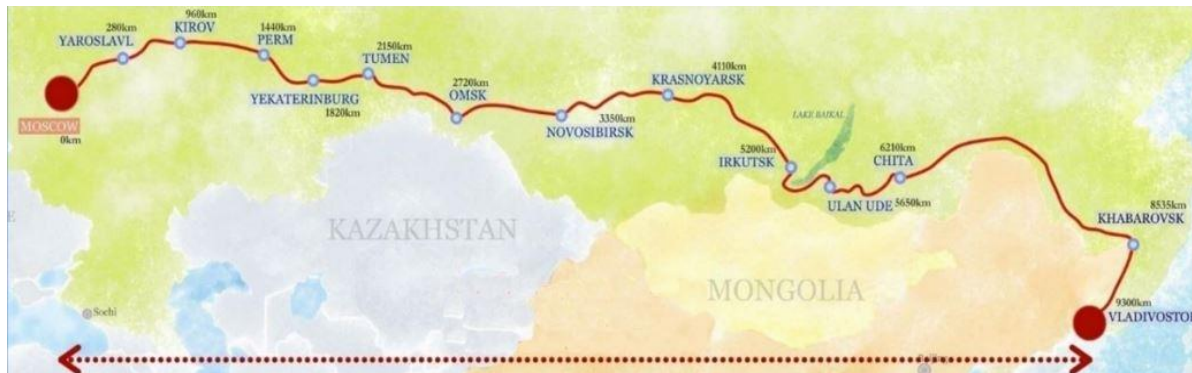
 <p style="text-align: center;">TOMÁŠ GARRIGUE MASARYK</p> 	
DEN, MĚSÍC A ROK NAROZENÍ	
RODNÉ MĚSTO	
NÁSTUP DO FUNKCE PREZIDENTA	
KOLIKRÁT SE STAL PREZIDENTEM	
CELÉ JMÉNO MANŽELKY	
JEHO SYN, POZDĚJI TAKÉ POLITIK	
DEN, MĚSÍC A ROK ÚMRTÍ	
KDE JE POHŘBEN	
PŘEZDÍVKA	
OBLÍBENÁ PÍSEŇ	

ČÍSLO R-U PLUKU, VE KTERÉM A. LAUB SLOUŽIL: VĚK TGM + 1 =

ÚKOL Č. 3 – SIBIŘSKÁ ANABÁZE

Čtvrtina obvodu Zeměkoule! Ano, skoro tak dlouhá je nejdelší železnice na světě! Vede z Evropy přes celou Sibiř až do Vladivostoku! Její název je známý po celém světě! Je to Transsibiřská magistrála.

Vyhledejte o ní informace ve vhodných internetových zdrojích.

1. Kolik kilometrů měří Transsibiřská magistrála?

2. Jak dlouho trvala cesta z Moskvy do Vladivostoku na počátku 20. století, jak dlouho trvá v současnosti a jak dlouho trvala cesta čs. legionářům?

3. Na mapě vyhledejte alespoň 3 ruská města na magistrále, jejichž název je odvozen od významných ruských osobností. O každé z nich uveďte libovolný údaj.

.....:

.....:

.....:

4. Zakreslete do mapy Čeljabinsk a uveďte událost pojící se s čs. legiemi.

5. Města na magistrále proslula různě – slavně i neslavně. Některá z nich jsou zajímavá i pro nás – pro Čechy. Jak? K názvům měst na magistrále připoj správné pojmy z obou sloupců – stačí jen čísla! Pak ještě musíš dohledat chybějící informace o známých Čechích v Rusku.

A) Jaroslavl	1. čs. velitelství Sibiřské armády	I. hokej. reprezentanti
B) Irkutsk	2. tým Avangard	II. spisovatel
C) Omsk	3. katastrofa letadla (2011)	III. hokej. brankář
D) Jekatěrinburg	4. Osudy dobrého vojáka Švejka	IV. generál čs. legií

MĚSTA	POJMY A UDÁLOSTI	OSOBNOSTI
A		
B		
C		
D		

Informace do vizitky: Přepište písmena z barevných polí do příslušných čtverců.

čs. legionářský generál

zakladatel Jaroslavl

osobnost vůdce ruské revoluce v době I. světové války

osobnost, po níž je pojmenován Jekatěrinburg (česky)

NÁZEV PLUKU ČS. LEGIÍ:

ÚKOL Č. 4 – NÁVRAT DO VLASTI

V listopadu 1918 sice skončila první světová válka, ale čs. legionáři měli před sebou další dobrodružství. Čekala je cesta domů. Do nově vzniklého Československa! Kudy vedla jejich „cesta kolem světa“ zakreslete do mapy pomocí souřadnic. Také odhadněte proč byly trasy pro návrat domů dvě? A své rozhodnutí zdůvodněte.

cesta č. 1:

Vladivostok (43° s. š., 131° v. d.)

Singapur (1° s. š., 103° v. d.)

Suez (29° s. š., 32° v. d.)

Terst (45° s. š., 13° v. d.)

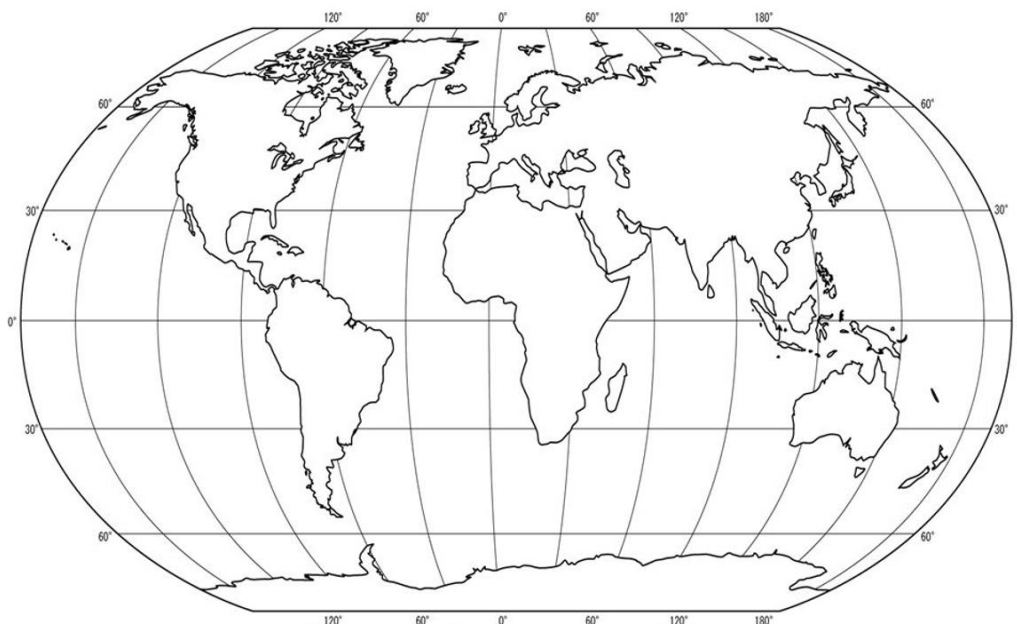
cesta č. 2:

Vladivostok (43° s. š., 131° v. d.)

Panama (9° s. š., 79° z. d.)

Gibraltar (36° s. š., 5° z. d.)

Terst (45° s. š., 13° v. d.)

Informace do vizitky: Převeďte číslce na písmena české abecedy bez diakritiky: 19; 11; 1; 4; 5; 12

ZAMĚSTNÁNÍ A. LAUBA:

ÚKOL Č. 5 – VÝZNAM ČS. LEGIÍ

Porovnejte získané informace o Aloisovi Laubovi s vámi vybranými legionáři a odpovězte na následující otázky. K tomu ještě zapřemýšlejte, proč je tato doba v českých dějinách tak významná.

1. Sloužili ve stejném rakousko-uherském pluku? A v jakém?

2. Mohli se spolu setkat na frontě?

3. Jaký byl důvod jejich konce v legiích? V čem se případně lišil?

4. Uveďte alespoň 2 důvody, proč legionáři dezertovali z rakousko-uherské armády.

5. Proč byli legionáři při vzniku ČSR důležití? Uveďte, jakou roli podle vás hráli při formování samostatného státu.

Informace do vizitky: Bitvy u Zborova se kromě Aloise Lauba zúčastnilo hned několik významných osobností. Jednou z nich byl čs. prezident Ludvík Svoboda. Vzpomínejte nebo vyhledejte:

LUDVÍK SVOBODA

<i>DEN, MĚSÍC A ROK NAROZENÍ</i>	
<i>RODNÉ MĚSTO</i>	
<i>VOJENSKÁ HODNOST</i>	
<i>BITVY, KTERÝCH SE ÚČASTNIL (ALESPOŇ 2)</i>	
<i>OBDOBÍ VLÁDY</i>	
<i>DEN, MĚSÍC A ROK ÚMRTÍ</i>	
<i>KDE JE POHŘBEN</i>	

VOJENSKÁ HODNOST A. LAUBA:.....

ČESKOSLOVENŠTÍ LEGIONÁŘI Z ROKYCAN

č.1. – Josef Beneda

JOSEF BENEDA

datum a místo narození: 25. července 1897 v Rokycanech

zaměstnání: pekař

rakousko-uherský útvar: 75. pěší pluk

datum zajetí: 13. srpna 1916 v Tarnopolu

hodnost v době zajetí: vojín

vstup do čs. legií: 10. listopadu 1917 v Rusku

čs. jednotka: 5. střelecký pluk

konec v legiích: 11. března 1921 (demobilizován)

č. 2 – Augustin Kulhánek

AUGUSTIN KULHÁNEK

datum a místo narození: 9. ledna 1881 v Rokycanech

zaměstnání: technický úředník

rakousko-uherský útvar: 91. pěší pluk

datum zajetí: 21. října 1917

hodnost v době zajetí: vojín

vstup do čs. legií: 7. března 1918

čs. jednotka: 21. pěší pluk ve Francii

konec v legiích: 3. května 1919 (demobilizován)

č. 3 – Bohumil Veselý

BOHUMIL VESELÝ

datum a místo narození: 24. prosince 1896 v Rokycanech

zaměstnání: knihkupec

rakousko-uherský útvar: 88. pěší pluk

datum zajetí: 7. září 1915 v Tarnopolu

hodnost v době zajetí: vojín

vstup do čs. legií: 14. října 1916 v Rusku

čs. jednotka: 2. střelecký pluk

konec v legiích: 31. prosince 1919 (sloužil i nadále v čs. armádě)

č. 4 – Karel Soubusta

KAREL SOUBUSTA

datum a místo narození: 4. července 1879 v Rokycanech

zaměstnání: truhlář

rakousko-uherský útvar: 6. pěší pluk

datum zajetí: 23. října 1915 v Doberdo

hodnost v době zajetí: desátník

vstup do čs. legií: 10. května 1918 v Itálii

čs. jednotka: zdravotnický oddíl

konec v legiích: 22. dubna 1919 (demobilizován)

č. 5 – Karel Procházka

KAREL PROCHÁZKA

datum a místo narození: 5. července 1895 v Rokycanech

zaměstnání: dělník

rakousko-uherský útvar: neznámý

datum zajetí: 28. srpna 1917 v Monte Cucco

hodnost v době zajetí: vojín

vstup do čs. legií: 29. listopadu 1918 v Itálii

čs. jednotka: 35. pěší pluk

konec v legiích: neznámý

č. 6 – Bedřich Hořínek

BEDŘICH HOŘÍNEK

datum a místo narození: 18. prosince 1891 v Rokycanech

zaměstnání: farmaceut

rakousko-uherský útvar: 3. zdravotnický oddíl

datum zajetí: 22. března 1915 v Přemyšli

hodnost v době zajetí: poručík

vstup do čs. legií: 15. června 1916 v Srbsku

čs. jednotka: div. lékárna → 7. střelecký pluk v Rusku

konec v legiích: 1920 (sloužil i nadále v čs. armádě)

č. 7 – Alois Laub (vyplněná vojenská vizitka)

ALOIS LAUB

datum a místo narození: 31. prosince 1896 v Rokycanech

zaměstnání: sládek

rakousko-uherský útvar: 88. pěší pluk

datum zajetí: 7. září 1915 v Nastazovu

hodnost v době zajetí: svobodník

vstup do čs. legií: 9. září 1916 v Rusku

čs. jednotka: 1. střelecký pluk → 2. střelecký pluk

konec v legiích: 14. srpna 1920 (sloužil i nadále v čs. armádě)

č. 7 – Alois Laub (neúplná vojenská vizitka)

ALOIS LAUB

datum a místo narození: v Rokycanech

zaměstnání:

rakousko-uherský útvar: pěší pluk

datum zajetí: 7. září 1915 v

hodnost v době zajetí:

vstup do čs. legií: 9. září 1916 v Rusku

čs. jednotka: 1. střelecký pluk → 2. střelecký pluk

konec v legiích: 14. srpna 1920 (sloužil i nadále v čs. armádě)

Č. 4: JEDINÁ Z ROKYCAN!

Třída: 3. ročník/septima

Tematický celek: 2. světová válka

Téma: Holokaust

Časová dotace: 1 hodina

Klíčové kompetence: k řešení problému, občanské

Mezipředmětové vztahy: základy společenských věd, informatika

Vyučovací metody a organizační formy: skupinová práce, fixace

Didaktické prostředky: mapa, pracovní list

Vyučovací cíle:

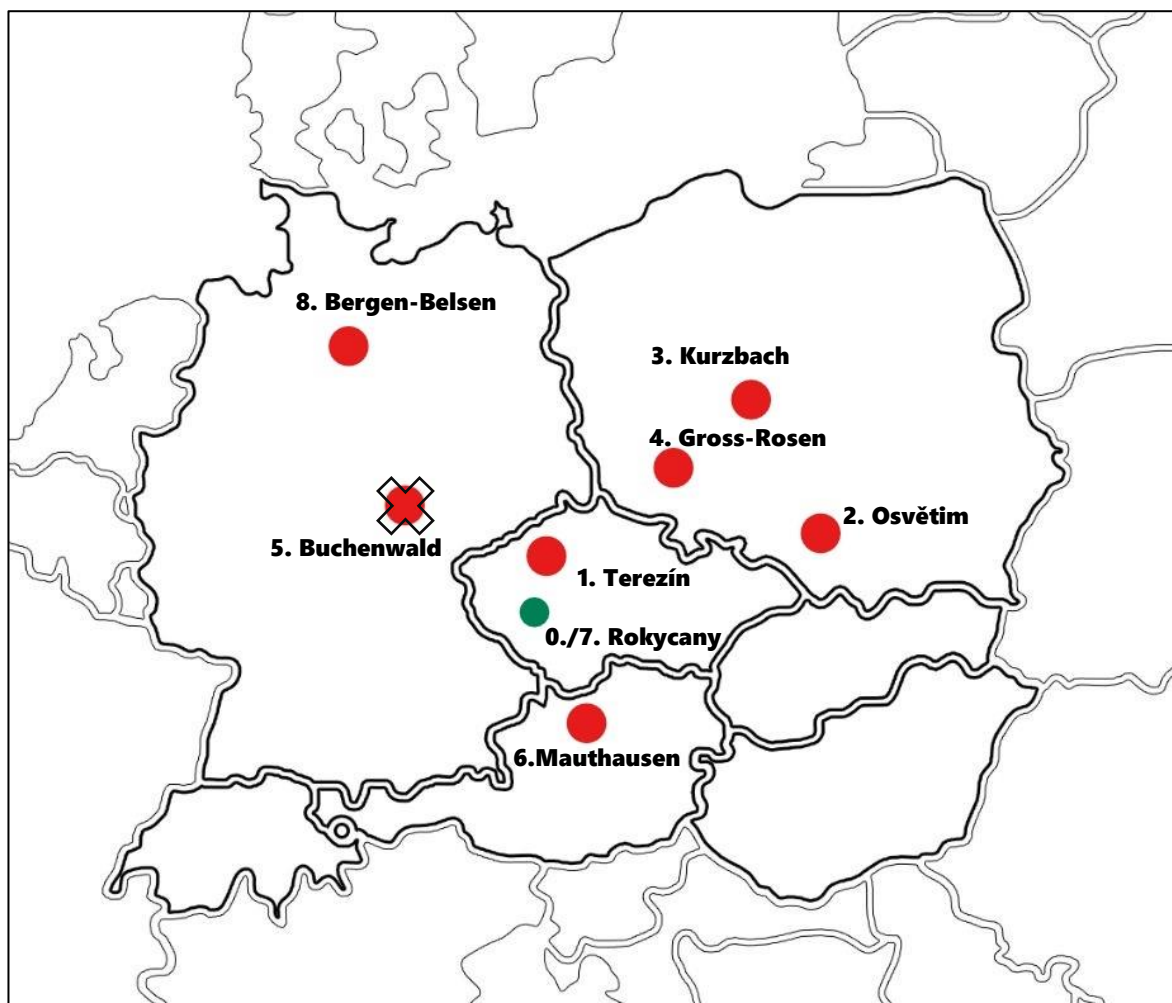
Žák vysvětlí podstatu holokaustu a objasní příčiny i důsledky.

Žák vyhledá informace ohledně vybraných koncentračních táborů a porovná je mezi sebou.

Žák na životě známé české osobnosti židovského původu demonstuje osudy židovského obyvatelstva.

AKTIVITA Č. 1 – Po stopách Zdenky Fantlové

Statisíce lidí, nejen židovského původu, muselo opustit své domovy! Byli deportováni do koncentračních táborů, ze kterých se velmi často nevrátili. Zdenka Fantlová dokázala jako jedna z mála přežít! Její „cesta“ po těchto táborech je zachycena na mapě. Vyhledejte informace ke konkrétním táborům ve vhodných internetových zdrojích.

CO NACISTÉ ZANECHALI NA MAPĚ EVROPY.

NÁZEV	ZALOŽEN	TYP TÁBORA	MÍSTO DNES	INFORMACE
<i>Terezín</i>				
<i>Osvětim</i>				
<i>Kurzbach</i>				
<i>Gross-Rosen</i>				
<i>Buchenwald</i>				
<i>Mauthausen</i>				
<i>Bergen-Belsen</i>				

AKTIVITA Č. 2 - Holokaust

Lidé v koncentračních táborech zažívali nepředstavitelná muka. Přitom byli nevinní. Proč byli uvězněni a jaký osud je čeká, to nevěděli. Zodpovězte otázky týkající se holokaustu.

1. Co znamená pojem holokaust? Vysvětlete.

2. Kdo byl nejčastěji deportován do koncentračních táborů? A z jakého důvodu?

3. Uveďte 2 nacistické představitele, kteří se nejvíce zasadili o konečné řešení židovské otázky.

4. V čem nacisté spatřovali právní oprávněnost svých činů?

5. Uveďte alespoň 3 české osobnosti, které koncentrační tábor nepřežily.

AKTIVITA Č. 3 – Osud významných českých osobností

Nacistická agrese se nevyhnula ani českým osobnostem, především židovského původu. O jedné vybrané osobnosti ve skupině vytvořte vizitku a následně ji prezentujte před spolužáky.

Vizitka obsahuje následující informace: jméno a příjmení; datum narození; náboženství; povolání; dílo/výtvor; datum úmrtí; alespoň 3 zajímavosti

Vybrané osobnosti:

Karel Poláček

Josef Čapek

Hans Krása

Bohuslav Horák